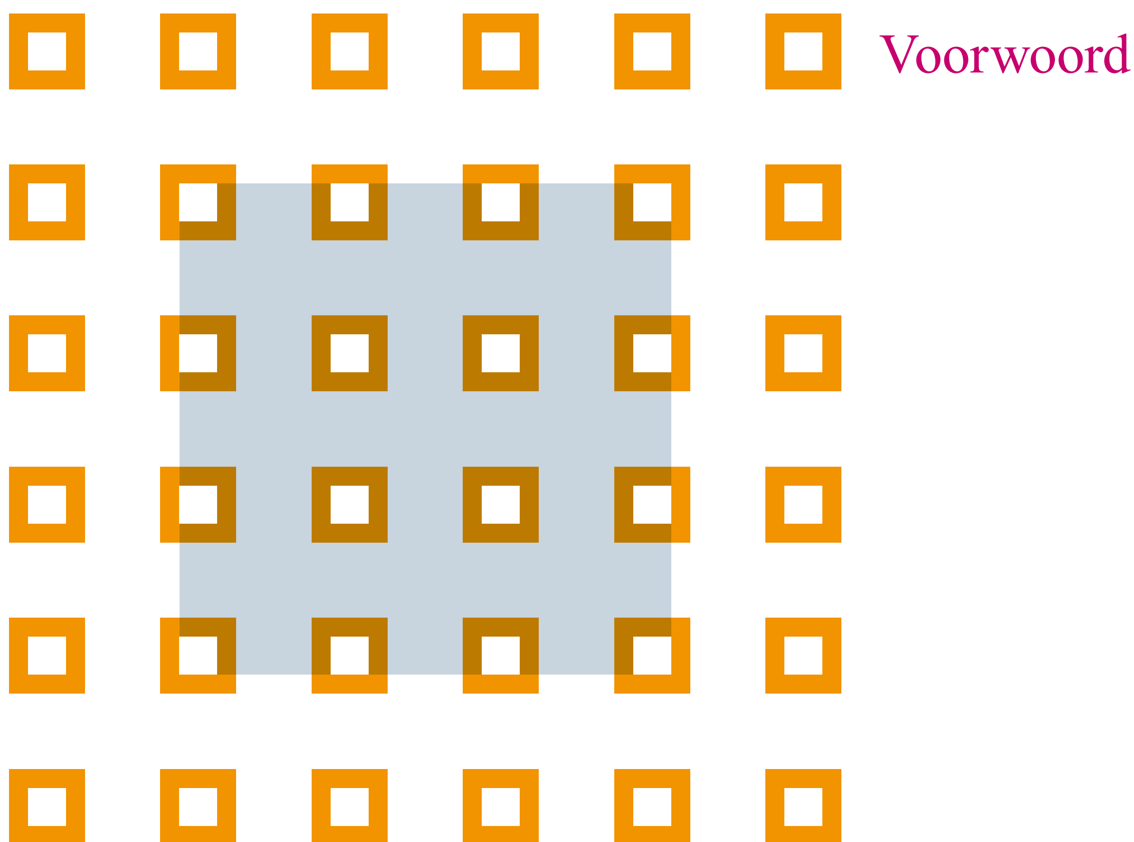
De Rechtspraak
Jaarverslag 2006

de Rechtspraak

Voorwoord

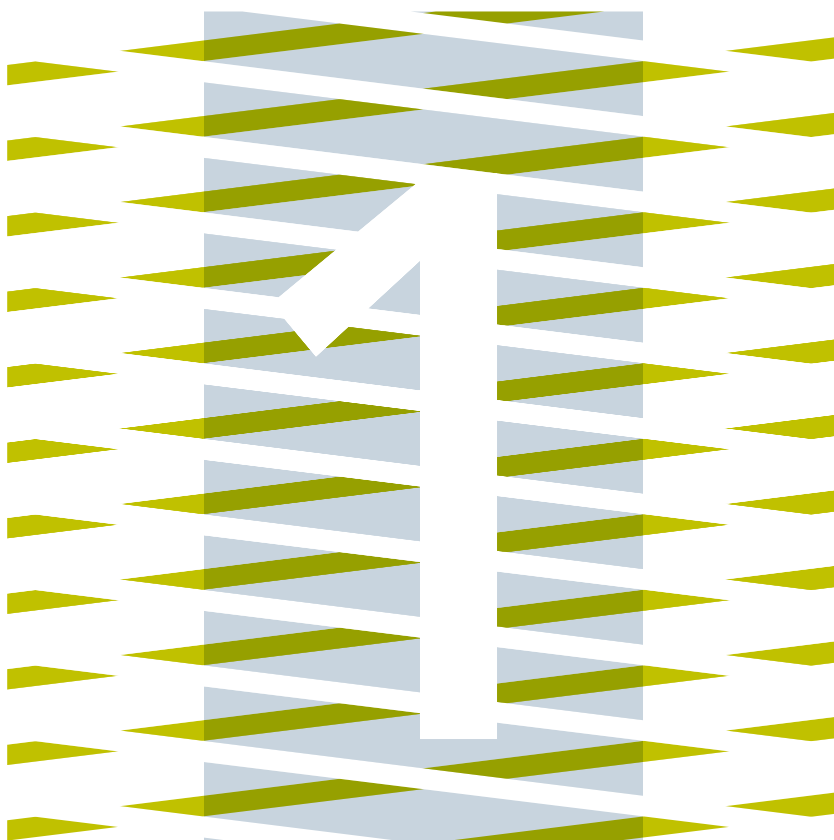
Het gaat goed met de Rechtspraak, zo luidt niet alleen de conclusie van de Commissie Evaluatie Modernisering Rechterlijke Organisatie (commissie Deetman), maar ook die van de visitatiecommissie Meijerink. Beide commissies namen het functioneren van de Rechtspraak in 2006 onder de loep.
In de afgelopen vijf jaar is het beheer gemoderniseerd en zijn de achterstanden goeddeels weggewerkt. Onder dit alles heeft de kwaliteit van de rechtspraak niet geleden, al is zij wel onder druk komen te staan.
Klantwaarderingsonderzoeken wijzen uit dat burgers en professionele procespartijen in grote lijnen tevreden zijn over het functioneren van de rechtspraak. De cliënt blijkt tevreden over de rechtspraak, maar de medewerkers van de gerechten minder. De werkdruk wordt als onverminderd hoog ervaren.

Een toenemend aantal medewerkers vindt dat de tijd ontbreekt om de kwaliteit die zij vanuit hun professionaliteit noodzakelijk achten, te realiseren. Aan dit signaal kan niet zomaar voorbij worden gegaan. Rechters hebben de neiging te blijven doorwerken. Maar op een bepaald moment zouden ze moeten zeggen: ‘Hier is een grens bereikt’.

Voor het eerst dit jaar presenteert de Rechtspraak parallel aan het jaarverslag een set kengetallen per gerecht. De kengetallen hebben betrekking op de kwaliteit, productie en financiën, en mens en organisatie. De samenleving wordt hiermee een kwantitatief inzicht geboden in het functioneren van de rechtspraak op lokaal niveau.

Verder is het afgelopen jaar onder meer aan verschillende kwaliteitsbevorderende maatregelen gewerkt. Uitgangspunt daarbij was: meer aandacht voor zaken die meer aandacht behoeven, en meer scholing en bijscholing van rechters en andere medewerkers, zodat zij in staat zijn om de juiste aandacht aan een zaak te geven.

De inspanningen op het gebied van kwaliteit zullen in 2007 onverminderd worden voortgezet. Investeringen zijn nodig om de kwaliteit ook in de toekomst op peil te houden en daar waar nodig te verbeteren. Hiertoe zal het eigen vermogen worden aangesproken. Ondertussen zullen de ruim 1,8 miljoen zaken die jaarlijks instromen, worden behandeld. Want ook de voortgang van de rechtspraak moet worden bewaakt.

Hoofdlijnen van beleid

Voor de periode 2005-2008 heeft de Rechtspraak vijf doelstellingen geformuleerd als hoofdlijnen van beleid:

1 Institutionele borging onafhankelijkheid, onpartijdigheid en integriteit
2 Differentiatie zaaksbehandeling met normering doorlooptijden
3 Bevorderen rechtseenheid
4 Specialisatie door concentratie
5 Vergroten transparantie

In het voorwoord zijn de commissie Deetman en de commissie Meijerink genoemd.[1] Beide commissies zijn overwegend positief over wat er de afgelopen jaren is gerealiseerd binnen de Rechtspraak. Tegelijkertijd worden er ook belangwekkende aanbevelingen gedaan voor de toekomst. In de eerste helft van 2007 zullen de Raad voor de rechtspraak en de gerechten een standpunt bepalen over deze aanbevelingen. De conclusies zullen vervolgens een plaats krijgen in de Agenda van de Rechtspraak 2008-2011. Hierbij zullen tevens de conclusies worden betrokken van de visitatie van het bureau van de Raad voor de rechtspraak, die eveneens in 2006 is uitgevoerd.

De uitvoering van de Agenda (2005-2008) is zowel op landelijk als op gerechtelijk niveau ter hand genomen. Verschillende activiteiten zijn ondernomen om de doelstellingen te realiseren.

1 Institutionele borging onafhankelijkheid, onpartijdigheid en integriteit

Bij de medewerkers van de gerechten leeft een sterk integriteitsbesef, zo constateerde ook de visitatiecommissie Meijerink. Het omzichtig omgaan met integriteitskwesties en verschoningsvraagstukken zit, aldus de commissie, als het ware in de genen van de medewerkers. Inspanningen worden gepleegd om de bewustwording van de medewerkers op peil te houden of te vergroten.
In 2006 hebben vrijwel alle gerechten bijeenkomsten over het thema ‘morele dilemma’s’ georganiseerd. Tijdens deze bijeenkomsten worden in gemengd samengestelde groepen – rechters, juridisch medewerkers, administratief en bedrijfsvoeringspersoneel – vraagstukken rond integriteit besproken. Het is de bedoeling dat alle medewerkers hieraan deelnemen. Om het onderwerp levend te houden, bespreken sommige gerechten morele dilemma’s tijdens diverse overlegvormen binnen het gerecht.

De *Leidraad Onpartijdigheid* is gepubliceerd op rechtspraak.nl.

1 De commissie Deetman is door de Minister van Justitie ingesteld en had tot taak de wet Organisatie en bestuur gerechten en de wet Raad voor de rechtspraak te evalueren. De commissie Meijerink heeft gerapporteerd in het kader van de kwaliteitscyclus van de gerechten (zie hoofdstuk 4).

De Agenda van de Rechtspraak 2005–2008 bevat de hoofdlijnen van beleid voor de Rechtspraak. Zij geeft richting aan het handelen van de gerechten. De Agenda is opgebouwd vanuit de missie van de Rechtspraak: 'De Rechtspraak zorgt voor integere en tijdige beslechting van geschillen en berechting van strafbare feiten door onafhankelijke rechters. De Rechtspraak draagt bij aan de instandhouding van de rechtsstaat en aan het vertrouwen van de burger in het recht.' De Rechtspraak geeft met deze missie aan dat zij zich bewust is van haar eigen positie en rol in het staatsbestel en dat zij een maatschappelijke verantwoordelijkheid heeft voor dit bestel.

2 Differentiatie zaaksbehandeling met normering doorlooptijden

Kern van de doelstelling 'differentiatie zaaksbehandeling' is dat een zaak de aandacht moet krijgen die hij behoeft. Aan zaken die meer aandacht behoeven moet deze extra aandacht ook gegeven kunnen worden. In de huidige situatie lukt dit niet altijd. De oplossing kan behalve in het beschikbaar stellen van meer tijd per zaak, ook gevonden worden in organisatorische maatregelen, zoals het differentiëren van zaaksstromen. Verschillende typen zaken krijgen dan een op de specifieke kenmerken van de zaak afgestemde behandeling met de daarbij passende doorlooptijd en inzet van mensen en middelen.

Aan de differentiatie van zaaksstromen is op lokaal niveau uitwerking gegeven. Zo heeft de kantonsector van de rechtbank Amsterdam drie zaakscategorieën gedefinieerd: kleine incassovorderingen, reguliere werkstroom en complexe zaken die een meer projectmatige aanpak vragen, in het bijzonder de zogenaamde aandelenleasezaken. Voor iedere zaakscategorie is een bijbehorend behandeltraject vastgesteld. Doorlooptijden en delegatiepatronen liggen hiermee tot op zekere hoogte vast. Door de rechtbank Arnhem is onderzocht of zaken uit alle sectoren die niet op ziting komen efficiënter verwerkt kunnen worden. Uit het onderzoek blijkt dat in die categorie niet of nauwelijks winst valt te behalen. In 2007 wordt verkend of aan de hand van kennisgebieden tot een betere aanpak van zaken die wel op zitting komen, kan worden gekomen.

Differentiatie van zaaksbehandeling kan raken aan de bestaande indeling van de sectoren, in het bijzonder de kantonsector. Begin 2006 heeft een conferentie van de Raad voor de rechtspraak en de gerechtsbesturen plaatsgevonden over de positie van de kantonsector (zie hiervoor ook paragraaf 3.3.1). Een van de conclusies is dat de rechtbanken meer vrijheid nodig hebben om de interne organisatie optimaal in te richten, onder andere door het laten vallen van de wettelijke eis dat iedere rechtbank een kantonsector heeft. De commissie Deetman vindt het nog te vroeg om deze eis te schrappen. Toepassing van de werkwijze van kanton in andere sectoren is aan de orde wanneer het gaat om grote aantallen relatief envoudige zaken. Rechtbanken (Alkmaar, Arnhem, Breda, Maastricht en Roermond) zijn in dit verband bezig de werkprocessen te analyseren. Dat kan op termijn leiden tot een andere sectorindeling.

Het afdoen van zaken door drie rechters ('meervoudig') in plaats van één rechter ('enkelvoudig') en het meelezen van uitspraken door een collega zijn ook instrumenten die ten doel hebben een zaak de aandacht te geven die hij behoeft. Uit onderzoek blijkt dat het percentage meervoudige afdoeningen bij dagvaardingszaken civiel 2 procent is[2], terwijl dat twintig jaar geleden nog rond de 20 procent lag. Ook in de strafsector is dit percentage teruggelopen. Het afgelopen jaar hebben verschillende gerechten aandacht besteed aan de meervoudige afdoening en zijn er bijvoorbeeld criteria voor meervoudige afdoening ontwikkeld.

Zaken waarvan de rechter vermoedt dat een juridische beslissing het achterliggende conflict niet kan oplossen, kunnen worden doorverwezen naar een mediator. Ook hiermee wordt beoogd een zaak de aandacht te geven die hij behoeft (zie ook paragraaf 3.2). Ook de normering van de doorlooptijden maakt deel uit van de tweede doelstelling uit de Agenda van de Rechtspraak.

De Rechtspraak zal in 2007 een begin maken met de normering van de doorlooptijd van procedures. De normen dienen rekening te houden met de belangen van de betrokken partijen, maar ook met de tijd die de Rechtspraak nodig heeft om een zaak kwalitatief goed te kunnen behandelen. Normen moeten in dit verband opgevat worden als streefwaarden, omdat procespartijen belangrijke invloed hebben op de voortvarendheid waarmee wordt geprocedeerd. Een complicerende factor is de grote diversiteit van zaken die de Rechtspraak behandelt, zowel juridisch-inhoudelijk als qua rechtsgang. Als eerste zal tot normering van de doorlooptijden van bestuursrechtelijke procedures worden gekomen.

3 Bevorderen rechtseenheid

Zowel op gerechtelijk als op bovengerechtelijk niveau wordt gewerkt aan de doelstelling 'bevordering rechtseenheid'.
De landelijke overleggen van sectorvoorzitters hebben een aantal activiteiten ontplooid ter verbetering van de uniforme rechtstoepassing. Hoofdstuk 3 geeft een overzicht per sector.
De 'rechtseenheid-producten' betreffen veelal procesregelingen. Een voorbeeld is de formulering van oriëntatiepunten voor de straftoemeting. De werkprocessen die voortvloeien uit de procesregelingen zijn het vertrekpunt bij ict-ontwikkeling. Deze worden eerst in kaart gebracht, en vervolgens in een processysteem vastgelegd. Een aanpak van parallelle ontwikkeling van werkprocessen en ict bleek bij de ontwikkeling van nieuwe primaireprocessystemen niet tot het gewenste resultaat te leiden. Zie verder hoofdstuk 5.
Ook op inhoudelijk gebied worden activiteiten ontplooid. Een voorbeeld is de formulering van oriëntatiepunten voor de straftoemeting.
Op het niveau van de gerechten krijgt de rechtseenheid vooral gestalte via jurisprudentiebesprekingen en andere vormen van onderlinge samenwerking. Op dit vlak worden aanzienlijke inspanningen gepleegd, zo wordt geconstateerd in een onderzoeksrapport[3] dat is opgesteld voor de commissie Deetman. Rechters geven hierin aan deze samenwerking niet als beperkend te ervaren voor hun professionele autonomie. Vooral het inhoudelijk overleg met collega's wordt zeer op prijs gesteld.

4 Specialisatie door concentratie

De samenleving en het recht zijn complexer geworden en de omgeving van de Rechtspraak heeft zich in hoge mate gespecialiseerd of is dat aan het doen. In de Agenda voor de Rechtspraak wordt geconstateerd dat de Rechtspraak een specialistische behandeling zal dienen te geven aan die zaken die dat behoeven.
Concentratie van rechtspraak kan onder meer bereikt worden door samenwerking tussen gerechten. In 2006 presenteerde een commissie, onder voorzitterschap van mr. A.R. van der Winkel haar rapport *Goede rechtspraak door sterke regio's*. De commissie heeft onderzocht welke concrete samenwerkingsvormen tussen gerechten ter beschikking staan binnen de bestaande wettelijke kaders en structuren. Het onderzoek spitste zich toe op de vraag of en hoe de benodigde kennis en een voldoende volume van zaken voor alle gerechten georganiseerd kunnen worden, zodat continuïteit in goede rechtspraak tegen een redelijke prijs verzekerd is. De commissie presenteert in haar rapport een model van duurzame samenwerking tussen gerechten op regionaal niveau. De samenwerking zou zich zowel moeten uitstrekken tot het niveau van het rechtspreken als de bedrijfsvoering (bijvoorbeeld het delen van een personeelsfunctionaris).
Het rapport is uitgebreid besproken binnen de Rechtspraak. Voor de voorgestelde dwingende regiovorming bleek onvoldoende draagvlak te bestaan. In de praktijk komt steeds meer samenwerking tussen gerechten tot stand, mede onder invloed van het rapport. Het rapport heeft gefungeerd als opstap voor de verdere gedachtevorming over de samenwerking tussen de gerechten.

2 Van Velthoven, Civiele rechtspraak in eerste aanleg, 2005 in cijfers, Research Memoranda nr. 1, jaargang 3, 2007 Zie ook de kengetallen.

3 "Het functioneren van de rechtelijke organisatie in beeld", Breedtestudie evaluatie Wet organisatie en bestuur gerechten en Wet Raad voor de rechtspraak, KPMG in samenwerking met de Universiteit Utrecht, 2006.

5 Vergroten transparantie

Kengetallen

Naast het jaarverslag publiceert de Raad voor de rechtspraak dit jaar voor het eerst een document waarin een set kengetallen is opgenomen over het functioneren en presteren van de afzonderlijke gerechten. Het betreft kengetallen over kwaliteit, productie en financiën, en mens en organisatie. Met de kengetallen wordt geobjectiveerd inzicht gegeven in het functioneren van de Rechtspraak. Het rapport is in ontwikkeling. In 2007 wordt de set kengetallen uitgebreid en er zal naar mogelijkheden voor verbreding worden gezocht.

Visitatie gerechten

Visitatie van de gerechten vormt het sluitstuk van de kwaliteitscyclus van de gerechten. Doel hiervan is onder meer het vergroten van de transparantie naar de samenleving. De visitatie heeft in 2006 voor het eerst plaatsgevonden en zal in principe iedere vier jaar worden herhaald. Het rapport van de visitatiecommissie onder voorzitterschap van prof. drs. M.H. Meijerink, is gepubliceerd op rechtspraak.nl. Zie verder hoofdstuk 4. Met de visitatie is het kwaliteitssysteem voor de Rechtspraak volledig ingevoerd.

Voorlichting

Ruim 33.000 mensen bezochten eind april 2006 de tweede editie van de landelijke open dag van de Rechtspraak. Alle rechtbanken, gerechtshoven en de Hoge Raad openden die dag hun deuren voor het publiek. Onder het motto ‘Vorm je eigen oordeel’ konden bezoekers hun mening geven over rechtspraak. De open dag werd georganiseerd in samenwerking met het Openbaar Ministerie.

Jaarlijks bezoeken circa 30.000 scholieren in klassikaal verband de rechtbanken om een zitting bij te wonen. Om de voorlichting over rechtspraak aan leerlingen te structureren, ontwikkelt de Rechtspraak eigen voorlichtingsproducten.
In 2006 werden twee producten uitgebracht. De educatieve brochure *TeRecht!; over rechtspraak in Nederland* is ontwikkeld zodat scholieren zich gericht kunnen voorbereiden op de rechtszitting. Een docentenhandleiding helpt leraren op weg om het onderwerp rechtspraak op een interactieve en interessante manier in de les te behandelen.

De gerechten gebruiken internet steeds meer als serieus communicatiemiddel. Niet alleen is het totaal aantal gepubliceerde uitspraken op rechtspraak.nl toegenomen, ook hebben de gerechten dit jaar aanzienlijk meer actualiteiten gepubliceerd. Het totaal aantal gepubliceerde uitspraken door de rechtbanken in de eerste tien maanden van het jaar is van 2871 in 2005 toegenomen tot 4618 in 2006. Ook het aantal uitspraken dat de gerechtshoven publiceren, stijgt. In de eerste tien maanden van 2005 publiceerden de hoven in totaal 1775 uitspraken. In 2006 zijn dat in dezelfde periode 2241. De Centrale Raad van Beroep en het College van Beroep voor het bedrijfsleven publiceren in principe al hun uitspraken.

Burgers kunnen algemene vragen over rechtspraak stellen via de site rechtspraak.nl. In 2006 handelde de centrale redactie van de site ruim 3400 vragen af. Vragen die via e-mail rechtstreeks aan de gerechten werden voorgelegd, zijn daarbij niet inbegrepen. Opvallend veel mensen stellen geen algemene vraag maar blijken op zoek naar rechtshulp, een dienst die de Rechtspraak niet verleent. Die vragenstellers worden verwezen naar de juiste instanties.

Overige verbeteringen informatievoorziening

Dit jaar is de landelijke onderzoeksdatabase gereedgekomen. Deze database bevat kwantitatieve gegevens over de behandeling van zaken. De gegevensverzameling is primair bedoeld voor wetenschappelijk onderzoek, maar voorziet ook in gegevens ten behoeve van de inschatting van de werklastgevolgen van nieuwe wetgeving en in verzoeken om informatie over de rechtspraak. De Rechtspraak kan hierdoor beter dan voorheen voorzien in de behoefte aan informatie.

Ook via het onderzoeksprogramma wordt inzicht gegeven in het functioneren van de Rechtspraak. Zie verder hoofdstuk 8.

Compareren is een kunst

'Civiele zaken zijn leuk geworden! Voorheen was het een stoffige studeerkamerbezigheid, maar nu is het levendig. De comparitie geeft je een volwaardig beeld van het geschil en daardoor kun je de zaak beter behandelen. Partijen hebben nu ook het gevoel dat hun zaak écht is behandeld.' Dineke de Groot, rechter bij de civiele sector van de rechtbank Amsterdam, is zeer te spreken over de groei van het aantal comparities. Het geeft meer diepgang, meer voldoening en een snellere afronding van de zaak, zo is haar ervaring.

"Iedereen was het zat dat procederen zo lang duurde", legt ze uit. "Een partij kon altijd zijpaadjes bewandelen als ze dat wilde en dan mocht de andere daar weer op reageren. De tijd was rijp voor een verandering. Dankzij de comparities kun je nu sneller en vaker direct een eindvonnis wijzen.
Of je geeft een tussenvonnis en beslist meteen dat er getuigen of deskundigen nodig zijn. Vroeger was je beeld van het geschil daarvoor meestal nog niet compleet genoeg."

Het civiele procesrecht is in 2002 zo aangepast dat de eerste schriftelijke ronde van dagvaarding en verweer direct gevolgd kan worden door een mondelinge behandeling van de zaak. Het aantal comparities na antwoord is sindsdien landelijk sterk gestegen. Een ontwikkeling die de rechterlijke macht toejuicht, omdat zaken hierdoor sneller worden afgerond en omdat de civiele rechter tijdens de zitting een actieve houding kan aannemen.
De verschillen in werkwijze tussen de gerechten bleken echter groot. Sectorvoorzitters vonden dat er meer eenheid moest komen in de comparities. Richtlijnen daarvoor staan in de handleiding *Comparitie na antwoord*, een naslagwerk dat in het voorjaar van 2006 is verschenen. In de handleiding staat bijvoorbeeld welke instructies het beste kunnen worden opgenomen in de uitnodigingsbrief.

Rick Verschoof, president van de rechtbank Dordrecht en leider van het project *Versterking regiefunctie van de rechter:* "De aanpak verschilde sterk per gerecht. Bij de rechtbank Zwolle bijvoorbeeld besliste de rechter zelf voor welke zaken comparitie werd gelast. Hij bepaalde welke instructies er aan partijen werden gegeven. In Maastricht daarentegen was een centraal punt waar de afweging werd gemaakt. De mededeling die uitging, bevatte geen instructies. De sectorvoorzitters civiel vonden dat aan die verschillen wat moest gebeuren."
Heet hangijzer was vooral de vraag of tijdens de zitting wel of niet mag worden gepleit. Verschoof: "Utrecht wilde zo ongeveer als de Rijdende Rechter met de partijen zelf in gesprek raken tijdens de zitting, dus daar mocht niet gepleit worden, terwijl in Amsterdam 25 minuten per advocaat gereserveerd werd om te pleiten. Als je zoiets moet gaan veranderen, is het natuurlijk altijd even slikken, maar de bestuurlijke wil om er één geheel van te maken was toch erg groot."

De zitting verloopt volgens rechter Dineke de Groot nu anders dan voorheen. De zittingsrechter kan beter tot de kern van de zaak komen en de onderliggende belangen komen meer aan de oppervlakte. Maar het vergt ook andere vaardigheden van de rechter, meent ze. "Ik vergelijk het wel eens met autorijden.

Actuele thema's

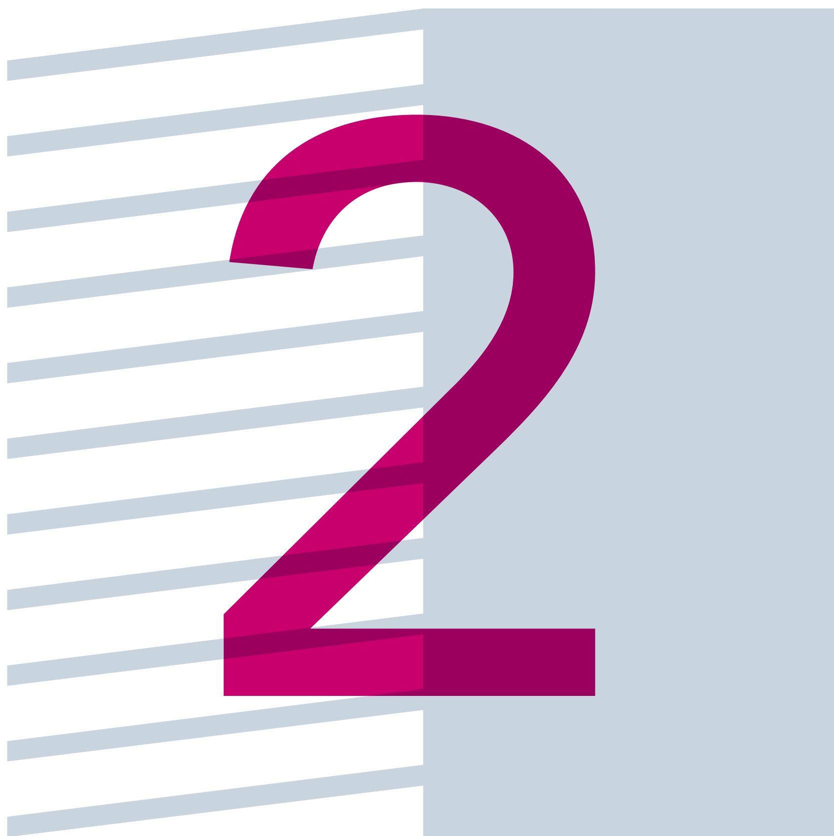
In dit jaarverslag zijn vijf artikelen opgenomen waarin actuele thema's worden belicht. Hoe gaat de rechterlijke organisatie bijvoorbeeld om met scholing? Waar profiteert de Rechtspraak van technologische ontwikkelingen? Welke verbeteringen zijn er mogelijk in de communicatie met 'klanten' van de rechtbank? Op deze pagina's leest u over verbeteringen in de civiele procedure.

In 2002 is de Raad voor de rechtspraak opgericht en zijn de gerechten integraal verantwoordelijk geworden voor het reilen en zeilen van het gerecht. Hier is onder meer een stimulans van uitgegaan om efficiënter te gaan werken.
Voor het eerst in de bijna 200-jarige geschiedenis van de rechtelijke organisatie kijken de gerechten systematisch hoe andere rechterlijke colleges de zaken organiseren en wat van ze van elkaar kunnen leren. Dit wordt vooral vorm gegeven door de landelijke overleggen van sectorvoorzitters.

De rechterlijke organisatie heeft de afgelopen vijf jaar grote vooruitgang geboekt, zo blijkt ook uit onderzoek. De hervormingen in de structuur van de rechterlijke organisatie zijn in 2006 geëvalueerd door de Commissie Evaluatie Modernisering Rechterlijke Organisatie, een onafhankelijke commissie onder voorzitterschap van drs. W.J. Deetman. De commissie concludeert in haar rapport dat het nieuwe bestuursmodel in de praktijk goed functioneert. De kwaliteit van de rechtspraak is onder de loep genomen door een visitatiecommissie onder voorzitterschap van prof. drs. M.H. Meijerink. Deze commissie constateert dat de gerechten op het gebied van kwaliteit sterk in beweging zijn. In relatief korte tijd is veel bereikt.

Je moet schakelen, sturen, remmen, opletten en ook nog eens praten met de mensen in de auto. Het is een van de moeilijkste dingen, vooral voor beginnende rechters."
Susanne Heeger, onderzoeker bij de juridische faculteit van de Universiteit Utrecht, herkent het probleem. Zij vroeg justitiabelen naar hun oordeel over de civiele zittingsrechter en concludeerde dat onervaren rechters vaak niet vakbekwaam overkomen. Heeger: "Een rechter moet zeker zijn van zijn zaak, besluitvaardig, zijn mening geven, knopen doorhakken. Hij moet de intellectuele gave hebben om een zaak te analyseren en het vermogen om de juiste vragen te stellen. Hij moet kunnen luisteren, sensibel en betrokken zijn. Een passieve houding wordt door justitiabelen niet gewaardeerd."

Vooral het luisteren is een pittige opgave, zo blijkt uit de praktijk. De Groot: "Mijn ervaring is dat het helpt om niet alleen te luisteren, maar ook steeds te checken of je het goed begrepen hebt. Anders kan de ander niet zien of je het ook echt goed hebt gehoord. Vaak doe ik dat door samen te vatten wat er gezegd is. Ik zeg er ook altijd bij: ik ga het samenvatten, vertel het me maar als ik het verkeerd heb begrepen."
Rechters krijgen al tijdens hun opleiding training in luistervaardigheden, maar de praktijk van de zitting blijkt lastig. Daar moet de rechter in kort tijdsbestek tegelijkertijd de vaardigheden en de juridische kennis toepassen in een soms hectische situatie met twee partijen. Alleen al om die reden zouden jonge, onervaren rechters bepaalde zittingen beter niet op zich kunnen nemen, vindt Heeger. Zittingen waarbij medische kwesties aan de orde komen bijvoorbeeld, of ingewikkelde aansprakelijkheidskwesties.
"Ze missen de kunst die iemand verstaat die veel ervaring heeft, met als resultaat dat het vertrouwen in de rechtspraak wordt aangetast." De onderzoeker pleit voor meer begeleiding voor beginnende rechters, meer samenwerking bij de voorbereiding van de comparities en meer intervisie.

Resultaten

4 Zie voor een nadere toelichting op het begrip productie 'Afkortingen en terminologie' achter in deze publicatie.

5 Een klein deel van de instroom en productie valt buiten de gepresenteerde overzichten. Het betreft hier de bijzondere kamers, megazaken, commissies van toezicht en tuchtrecht en het werk van de rechter-commissaris strafzaken.

De instroomgroei was gematigd en de verwerkingscapaciteit was in grote lijnen voldoende.

- In 2006 stroomden bijna 1,8 miljoen zaken in bij de gerechten.
- De sterke instroomgroei uit de jaren tot en met 2004 is afgevlakt; er is sprake van een gematigde groei van 2 procent per jaar.
- Het aantal afgehandelde zaken steeg iets, gewogen naar werklast daalde de productie met 3 procent.
- Het aantal afgehandelde zaken lag vrijwel op het niveau van het aantal aangebrachte zaken. Er zijn geen aanwijzingen voor structurele capaciteitsproblemen. De doorlooptijden zijn over de gehele linie vrijwel gelijk gebleven.

Er was nauwelijks afwijking tussen begroting en realisatie.

- Het totaal aantal afgehandelde zaken lag boven (1%) de afspraken met de Minister van Justitie. Omdat er meer 'lichte' zaken zijn afgedaan dan afgesproken, maar minder 'zware' zaken is er in geld sprake van onderproductie.
- Als gevolg daarvan zal de Rechtspraak circa 1 procent van de productiegerelateerde bijdrage, d.w.z. 9,5 miljoen euro, in de egalisatiereserve storten.
- Doordat de bijdrage van de Minister de kosten die de Rechtspraak maakte, oversteeg met 1 procent, is er een resultaat van 9,6 miljoen euro. Het eigen vermogen nam daarmee toe tot 46,3 miljoen euro, hetgeen overeenkomt met bijna 6 procent van de gemiddelde jaarlijkse bijdrage.

De productiviteit nam af.

- De omvang van het personeel dat betrokken is bij het primaire proces is toegenomen, de hoeveelheid overig personeel niet.
- De arbeidsproductiviteit nam met 3 procent af. Dit was het gevolg van extra kwaliteitsinspanningen, behandeling van zwaardere zaken in de strafsectoren en vermindering van de werkdruk.
- Als gevolg van de verminderde arbeidsproductiviteit en de toegenomen huisvestingskosten nam de productiviteit met 6 procent af.

Hoofdstuk 3 bevat voor de afzonderlijke sectoren een gedetailleerder beeld van de instroom, afhandeling en doorlooptijden. De resultaten op het gebied van kwaliteit van de rechtspraak zijn te vinden in hoofdstuk 4.

2.1 De instroom

In 2006 stroomden bijna 1,8 miljoen zaken in bij de Rechtspraak.[5] De totale instroom nam

In dit hoofdstuk presenteert de Rechtspraak op hoofdlijnen de resultaten van 2006. Onderscheid is gemaakt tussen de instroom van zaken, afgehandelde zaken (productie[4]), voorraden en doorlooptijden. Vanwege de sterke samenhang met de productieresultaten zijn in dit hoofdstuk ook de financiële resultaten, de productiviteitsgegevens en de activiteiten op het gebied van de bekostiging beschreven. Samenvattend gaat het voor de Rechtspraak als geheel om de volgende resultaten.

2 procent toe; dit was in 2005 ook het geval. Daarmee is de groei in de afgelopen twee jaar flink lager dan in de jaren 2003 en 2004 toen de instroom jaarlijks met meer dan 10 procent toenam. Met andere woorden: de laatste twee jaren is er een gematigde groei.

Zaaksinstroom aantallen in 2004, 2005 en 2006 (afgerond op tientallen)

	2004	2005	2006	groei 2006
Kantonsector rechtbanken, excl. Mulderzaken adres onbekend	1.032.280	1.050.660	1.070.040	2%
Sector civiel rechtbanken, excl. akten en verklaringen	250.370	255.050	261.430	3%
Strafsector rechtbanken	230.080	222.250	225.510	1%
Sector bestuur rechtbanken, excl. vreemdelingenzaken en belastingzaken	48.930	50.920	50.750	0%
Vreemdelingenzaken	58.810	58.690	63.590	8%
Belastingzaken eerste aanleg (incl. eerste aanleg bij hoven)	15.800	25.900	31.330	21%
Appelcolleges (hoven, CRvB, CBb), incl. belasting in hoger beroep	57.470	60.670	62.110	2%
Totaal Rechtspraak	**1.693.740**	**1.724.140**	**1.764.760**	**2%**

Het aantal kantonzaken (+2%) en civiele zaken (+3%) dat aangebracht werd bij de rechtbanken groeide ongeveer even sterk als in 2005.
Het aantal aangebrachte strafzaken (in eerste aanleg) bij de rechtbanken bleef ongeveer gelijk aan dat in 2005. De instroom bleef daarmee achter bij de verwachtingen en de aantallen afgesproken in de convenanten met het Openbaar Ministerie.

Het aantal ‘algemene’ bestuurszaken (d.w.z. excl. belasting- en vreemdelingenzaken) bleef ongeveer constant, dit is een afvlakking ten opzichte van de meerjarentrend. Het aantal belastingzaken eerste aanleg steeg wel sterk, met 21 procent. De groei is zowel te zien bij zaken op grond van de *Wet waardering onroerende zaken* (WOZ) als bij andere belastingzaken. Ook nam de instroom vreemdelingenzaken toe.

Het totale aantal hogerberoepszaken steeg met 2 procent. Dit is vooral het gevolg van de toename aan belastingzaken. Na invoering in 2005 van belastingrechtspraak in twee feitelijke instanties is in 2006 de instroom hoger beroepen enigszins op gang gekomen. In 2005 waren er nog nauwelijks hoger beroepen om de simpele reden dat de eerste-aanlegzaken pas vanaf medio 2005 begonnen uit te stromen.

2.2 Afgehandelde zaken

De totale hoeveelheid door de gerechten afgedane zaken nam in 2006 met 1 procent toe. Opvallende uitschieters zijn de categorie vreemdelingenzaken, met een sterke productiedaling en de belastingzaken, met een sterke productiegroei.
Het aantal afgehandelde vreemdelingenzaken was in 2005 relatief hoog vanwege het wegwerken van voorraden. In 2006 was daar geen sprake meer van. Bij belastingzaken was het tegenovergestelde het geval. In 2005 kregen de rechtbanken voor het eerst met een instroom van eersteaanlegzaken te maken, die in de loop van het jaar pas op gang kwam. De afhandeling loopt daar vanzelfsprekend bij achter; een behoorlijk deel van de instroom in 2005 is pas in 2006 uitgestroomd.[6] In 2006 is het afhandelingsvolume op peil gekomen. Dit verklaart de productietoename voor deze zaken.

Afgehandelde zaken; aantal 2005 en 2006 en groei

	absolute aantallen 2005	2006	groei 2006 aantallen	groei 2006 werklast
Kantonsector rechtbanken, excl. Mulderzaken adres onbekend	1.059.700	1.065.790	1%	-4%
Sector civiel rechtbanken, excl. akten en verklaringen	256.350	258.170	1%	-1%
Strafsector rechtbanken	219.540	221.800	1%	-5%
Sector bestuur rechtbanken, excl. vreemdelingenzaken en belastingzaken	50.910	50.230	-1%	-3%
Vreemdelingenzaken	71.400	62.190	-13%	-27%
Belastingzaken: eerste aanleg	21.850	31.080	42%	52%
Appelcolleges (hoven, CRvB, CBb), incl. belasting in hoger beroep	61.850	63.160	2%	1%
Totaal Rechtspraak	**1.741.600**	**1.752.420**	**1%**	**-3%**

6 Zo zullen in grote lijnen bij een doorlooptijd van een half jaar de zaken die na juni 2005 instroomden, pas in 2006 zijn uitgestroomd.

De totale productie vertaald naar werklast daalde met 3 procent. In de werklast is de benodigde genormeerde behandeltijd voor de verschillende zaakstypen meegewogen. De combinatie van tegelijkertijd meer afgedane zaken en minder werklast geeft aan dat er vergeleken met 2005 relatief meer lichte zaken zijn afgedaan. Dit is vooral het geval bij de vreemdelingenzaken en in mindere mate bij kantonzaken en strafzaken eerste aanleg.

Werklast

Omdat tussen zaken grote verschillen in behandeltijden kunnen bestaan, wordt het productievolume ook vertaald naar werklast of gewogen productie. Deze werklast wordt berekend door de productieaantallen te vermenigvuldigen met de gemiddelde genormeerde behandeltijd per zaakscategorie. Het gaat dus om een genormeerde werklast.
Deze hoeft niet helemaal gelijk te zijn aan de feitelijke werklast. Wanneer immers binnen afzonderlijke zaakscategorieën de zaken zwaarder van aard worden en daarmee arbeidsintensiever, kan dit in de ‘werklast’ niet meegewogen worden. Zo zijn er sterke signalen uit de strafsectoren dat vooral politierechterzaken de afgelopen jaren gemiddeld arbeidsintensiever zijn geworden. In dat geval kunnen er twee dingen gebeuren:

- rechters gaan meer tijd voor hun zaken gebruiken, of
- onder de financieringsdruk wordt er onder hogere druk gewerkt en wordt er minder tijd genomen voor afhandeling van zaken dan nodig is.

In de strafsectoren waren beide mechanismen voelbaar.
Wanneer de genormeerde werklast in de rechtspraak daalt, is het ook niet zo dat er meer ruimte komt voor rechters. De financiering en de middelen bewegen immers mee met de productie. Minder zaken (en de daarmee gepaard gaande werklast) betekent minder middelen.

De (genormeerde) werklastdaling over het geheel is toe te schrijven aan de procedures in eerste aanleg, behalve belastingzaken. De omvang van de werklast van hogerberoepszaken daalde niet, maar nam enigszins (1%) toe.

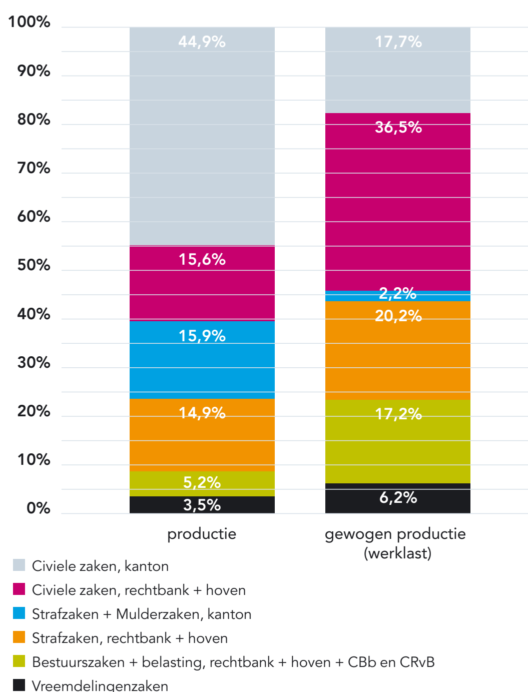
Afgehandelde zaken; groei in werklast 2006

	groei 2006 werklast
Rechtbanken en kantons, incl. belasting eerste aanleg	-3%
Appelcolleges (hoven, CRvB, CBb)	1%
Totaal Rechtspraak	**-3%**

Productieverdeling

Hoewel strafzaken in de media en bij het publiek meestal meer aandacht krijgen, blijkt uit de linkerkolom van de volgende figuur dat in 2006 het grootste deel (60%) van de zaken civielrechtelijk van aard was. Dit zijn handelsgeschillen en familiezaken. De sector straf is verantwoordelijk voor 31 procent en de resterende 9 procent betreft bestuurszaken, vreemdelingenzaken en belastingzaken.
De rechterkolom geeft de verdeling van de werklast over de verschillende sectoren. Zaken bij de sectoren civiel, straf en bestuur zijn bewerkelijker dan die bij de sector kanton en maken daarom een groter deel van de werklast uit dan van de absolute productie. De behandeling van civiele zaken zorgt voor ruim de helft (54%) van de werklast, de behandeling van strafzaken voor ruim een vijfde (22%) en de behandeling van bestuurszaken, belastingzaken en vreemdelingenzaken tezamen voor bijna een kwart (23%). Het aandeel civiele zaken groeide en dat van bestuurszaken en vreemdelingenzaken daalde t.o.v. 2005.

Verdeling productie over sectoren in 2006 (excl. akten en verklaringen civiel)

2.3 De productie t.o.v. de instroom en doorlooptijden

Productie t.o.v. instroom

De gerechten konden in 2006 de instroom net niet helemaal verwerken. De afhandeling bleef 1 procent achter bij de instroom. Dit valt binnen de normale fluctuaties in de bedrijfsvoering en leidt niet tot structurele achterstanden.
De geringe voorraadtoename deed zich voor bij de door de rechtbanken behandelde zaken. De ten opzichte van de instroom licht achterblijvende productie van zaken in eerste aanleg deed zich voor bij alle rechtbanksectoren, behalve de kantonsector.

Bij de appelcolleges lag het aantal afgehandelde zaken hoger dan de instroom; de voorraad nam met 2 procent af. Dit was vooral het gevolg van het verminderen van de voorraad strafzaken bij de hoven en van de voorraad bij de CRvB.

Instroom en afgehandelde zaken in 2006 (afgerond op tientallen)

	instroom	productie	productie t.o.v. instroom
Kantonsector rechtbanken, excl. Mulderzaken adres onbekend	1.070.040	1.065.790	100%
Sector civiel rechtbanken, excl. akten en verklaringen	261.430	258.170	99%
Strafsector rechtbanken	225.510	221.800	98%
Sector bestuur rechtbanken excl. vreemdelingenzaken en belastingzaken	50.750	50.230	99%
Vreemdelingenzaken	63.590	62.190	98%
Belastingzaken: eerste aanleg	31.330	31.080	99%
Appelcolleges (hoven, CRvB, CBb) incl. belastingzaken in hoger beroep	62.110	63.160	102%
Totaal Rechtspraak	**1.764.760**	**1.752.420**	**99%**

Instroom en afgehandelde zaken in 2006 (afgerond op tientallen) naar 1e aanleg en hoger beroep

	instroom	productie	productie t.o.v. instroom
Rechtbanken en kantons, incl. belasting 1e aanleg	1.702.630	1.689.260	99%
Appelcolleges (hoven, CRvB, CBb), incl. belasting in hoger beroep	62.110	63.160	102%
Totaal Rechtspraak	**1.764.760**	**1.752.420**	**99%**

Absolute werkvoorraad

In tabel 8 in deel II zijn de gegevens over de werkvoorraad opgenomen. Met de term werkvoorraad wordt het onder handen zijnde werk aangeduid. Het gaat om zaken die al zijn ingestroomd maar nog niet zijn uitgestroomd. De werkvoorraad bestaat uit zaken die in verschillende fasen van een procedure zitten. De omvang ervan geeft *geen* indicatie van achterstanden.

De betrouwbaarheid van de werkvoorraadgegevens is nog onderwerp van onderzoek. Het is in ieder geval duidelijk dat de geregistreerde werkvoorraad aan handelszaken bij de rechtbanken en de gerechtshoven groter is dan de feitelijke werkvoorraad.

Doorlooptijden

De doorlooptijden zijn in 2006 over de hele linie vrijwel gelijk gebleven. Dit is in lijn met de hiervoor gepresenteerde cijfers die laten zien dat de productie de laatste jaren gelijke tred heeft gehouden met de instroom. In hoofdstuk 3 wordt nader ingegaan op de doorlooptijden per sector.

De gemiddelde doorlooptijden van een aantal zaakstypen is weergegeven in tabel 9 in deel II van het jaarverslag. Tevens is daar te zien wat de mediane doorlooptijd is. De mediaan is het midden van een verdeling, d.w.z. dat 50 procent van de zaken korter duurt en 50 procent langer. De gemiddelde doorlooptijd is gevoelig voor extreme waarden: kleine aantallen extreem oude zaken. Enkele extreem lange doorlooptijden doen het gemiddelde sterk toenemen en dat gemiddelde zegt daarom weinig over de duur van een doorsnee zaak. De mediaan is wat dat betreft veel robuuster. Vooral de gemiddelde doorlooptijd is niet altijd een precieze afspiegeling van de stand van zaken op het gebied van de lopende procedures. Een doorlooptijd is immers pas vast te stellen wanneer de zaak is afgedaan. Daar kunnen dus zeer oude zaken bij zitten die nog weggewerkt moesten worden, terwijl inmiddels de procedure al wel is versneld. Zo zijn er handelszaken die lange tijd op de 'parkeerrol' staan[7]. In veel gevallen worden zaken op de parkeerrol uiteindelijk via een royement afgehandeld. Een sanering van de parkeerrol heeft een tijdelijk stuwend effect op de gemiddelde doorlooptijd.
Voor het verkleinen van 'gewone' voorraden geldt dit in het algemeen ook. In dat geval zal de doorlooptijd ook tijdelijk oplopen (extra afdoeningen van relatief oude zaken), terwijl in feite door het opruimen van voorraden al een begin is gemaakt met het bekorten van de doorlooptijden in de toekomst.

2.4 De medewerkers

Mensen zijn de belangrijkste productiefactor van de Rechtspraak. Rechtspraak is mensenwerk. Daarom is het van belang dat de Raad voor de rechtspraak een beeld heeft van de gezondheid en samenstelling van de organisatie. In het jaarverslag nemen we de volgende kengetallen daarover op:

- personeelsomvang,
- verhouding rechters – ondersteuning,
- verhouding mannen – vrouwen,
- arbeidsverzuim, en
- leeftijdsopbouw.

Omvang

Het totaal aantal medewerkers bij de Rechtspraak is in 2006 gestegen met zo'n 2 procent ten opzichte van 2005 (in formatieomvang is de stijging 1 procent). Het (rechterlijke en niet-rechterlijke) personeel dat direct betrokken is bij het primaire proces is toegenomen met 2 procent. De hoeveelheid personeel dat niet direct betrokken was bij het primaire proces (staf, gemeenschappelijk beheer en landelijke diensten) bleef ongeveer gelijk aan dat van 2005. Het aantal personeelsleden dat met staftaken is belast, is gestegen met 3 procent. Daarentegen is de omvang van het ondersteunende personeel dat werkzaam is in een gemeenschappelijke beheerorganisatie, gedaald met 16 procent (zie tabel 12).

In hoofdstuk 5 zijn de activiteiten en resultaten beschreven op het gebied van bedrijfsvoering, waaronder het personeelsbeleid.

Verhouding rechters - niet-rechters

De verhouding tussen het aantal rechters en niet-rechters die werkzaam zijn binnen de Rechtspraak is in 2006 niet veranderd t.o.v. vorige jaren en bedraagt 24% - 76% (zie tabel 16).

Verhouding mannen - vrouwen

Onder rechterlijke ambtenaren is het aandeel vrouwen met 1% toegenomen t.o.v. 2005 naar 48%. Bij de gerechtsambtenaren is de verhouding tussen mannen en vrouwen ongewijzigd t.o.v. voorgaande jaren en blijft deze 29% - 71%. De man-vrouwverdeling binnen de verschillende functies van rechterlijke ambtenaar (president, sectorvoorzitter, etc.) is ongeveer gelijk aan de verdeling in 2005.

Arbeidsverzuim

T.o.v. 2005 is het arbeidsverzuim onder rechterlijke ambtenaren in 2006 vrijwel gelijk gebleven (2,98% t.o.v. 2,96% in 2005). Onder gerechtsambtenaren is daarentegen een flinke daling in het verzuim zichtbaar in 2006. Dit geldt zowel voor gerechtsambtenaren die werken binnen een gerecht (5,21% t.o.v 5,76% in 2005), in een gemeenschappelijk beheer organisatie (4,54% t.o.v. 6,67% in 2005) of bij een landelijke dienst (5,34% t.o.v. 7,48% in 2005). Daarmee is het arbeidsverzuim Rechtspraakbreed gedaald tot onder de kritische grens van 6%.

Leeftijdsopbouw

In de leeftijdsopbouw onder rechterlijke ambtenaren is te zien dat er een verschuiving t.o.v. 2005 heeft plaatsgevonden van 2 procent van de categorie 55-59 jaar naar de categorie 60 - 64 jaar. Onder de gerechtsambtenaren is de leeftijdsopbouw van het personeel ongewijzigd t.o.v. vorig jaar.

7 Op de parkeerrol staan zaken in de wacht waarin partijen verzocht hebben de procedure stil te leggen. Bij een opschoning worden partijen aangeschreven of ze nog van plan zijn verder te procederen. Zo niet, dan wordt de zaak geroyeerd.

8 Dit is de gerealiseerde productie vermenigvuldigd met de afgesproken productgroepprijzen.

9 Dit is de gefinancierde (afgesproken) productie vermenigvuldigd met de afgesproken productgroepprijzen.

2.5 Afgesproken productie, productiviteit en financiën

Bestuursafspraken, productie en egalisatierekening

Voor 2006 zijn afspraken gemaakt met de Minister van Justitie over de te realiseren productie. Deze afspraken zijn opgenomen in de begroting van de Rechtspraak 2006.

In 2006 was de omvang van de productie net iets groter (1%) dan de afspraken met de Minister. Toch was de 'opbrengst' van de productie[8] juist net iets lager dan de productiegerelateerde bijdrage van de Minister[9]. Dit komt omdat de genormeerde werklast afnam. Vanwege deze 'onderproductie' zal de Rechtspraak 9,5 miljoen euro (circa 1%) storten in de egalisatiereserve.[10]

Productie ten opzichte van de afspraken met de Minister 2006[11]

	begroting 2006[12] afspraken aantallen	productie aantallen	productie t.o.v. afspraken
Rechtbanken	*1.670.370*	*1.684.870*	*101%*
Sector kanton excl. Mulder adres onbekend	1.031.440	1.065.790	103%
Sector civiel exclusief akten	258.060	258.170	100%
Sector bestuur, exclusief vreemdelingen- en belastingzaken	52.470	50.230	96%
Vreemdelingenzaken	69.370	62.190	90%
Belasting	18.800	26.690	142%
Sector straf	240.220	221.800	92%
Gerechtshoven	*60.580*	*58.620*	*97%*
Civiel	14.710	14.420	98%
Straf	39.840	39.290	99%
Belasting	6.030	4.910	81%
CRvB	*8.460*	*7.940*	*94%*
Totaal Rechtspraak	**1.739.410**	**1.751.430**	**101%**

Financieel gezien was het gat tussen gerealiseerde afgehandelde zaken en gefinancierde productie het grootst bij strafzaken eerste aanleg: bijna 11 miljoen euro. Dit is vooral veroorzaakt door een tegenvallende instroom. Er zijn hoegenaamd geen strafzaken blijven liggen vanwege capaciteitsproblemen bij de Rechtspraak.
De productie van de vreemdelingenkamers is in 2006 ruim zevenduizend zaken achtergebleven bij de gemaakte productieafspraak. Deze productieafspraak is met name gebaseerd op de uit de meerjaren productieplanning vreemdelingenketen voortkomende verwachte instroom bij de vreemdelingenkamers. In 2006 is de gerealiseerde instroom ruim tienduizend zaken achtergebleven bij de geprognosticeerde instroom. Een effect daarvan is dat ook de productie in 2006 is achtergebleven. De bij de afspraak met de Minister achterblijvende productie in belastingzaken bij de hoven is veroorzaakt doordat het aantal hoger beroepen belastingzaken tot nu toe beduidend lager is dan verwacht werd bij invoering van belastingrechtspraak in twee feitelijke instanties.

Productiviteit

Bij het bepalen van de geïndexeerde productiviteitcijfers van de Rechtspraak wordt 2002 als referentiejaar gehanteerd. De productie is gewogen naar werklast. De kosten zijn gecorrigeerd voor inflatie.[13] De gewogen werklast nam af (-3%) bij een toename van de omvang van het personeel (+2%) dat bij het primaire proces is betrokken.

10 Om afwijkingen tussen productieafspraken en feitelijke productie op te vangen, is de egalisatierekening voor de Rechtspraak in het leven geroepen. De feitelijke kosten of opbrengsten van meer- en minderwerk in een jaar komen tot uitdrukking op deze rekening. In geval van meerproductie onttrekt de Rechtspraak aan de egalisatie, in geval van minderproductie wordt het saldo door Rechtspraak op de egalisatierekening gestort.

11 Voor het CBb geldt zogenaamde lump-sumfinanciering, waarbij geen afspraken over aantallen worden gemaakt.

12 Stand na 1e suppletore begroting 2006.

13 Inflatiecorrectie heeft plaatsgevonden voor de personele uitgaven middels de 'loonvoet sector overheid' en de materiële uitgaven middels de 'prijs intermediair verbruik overheid'. Beide deflatoren zijn afkomstig van het Centraal Planbureau (MEV2007, september 2006; KTR (kortetermijnraming), december 2006).

De arbeidsproductiviteit en de arbeidskostenproductiviteit daalden dan ook met respectievelijk 3 procent en 4 procent. De volgende factoren speelden daarbij een rol:
– De in de periode 2003 en 2004 toegenomen werkdruk (zie hieronder bij Eigen Vermogen) is enigszins afgenomen.
– Extra aandacht voor kwaliteit vergt extra tijd.
– Sommige zaakstypen, vooral (politierechterzaken) bij de strafsectoren, zijn zwaarder en arbeidsintensiever geworden en tegelijkertijd is er zittingscapaciteit verloren gegaan wegens onvoldoende zaken.

De stijging in de niet personele kosten (+6%) was voornamelijk het gevolg van hogere huisvestingskosten. Deze verhoging werd met name veroorzaakt door de ontvlechting tussen OM en Rechtspraak, waarbij de Rechtspraak vanaf 2006 verantwoordelijk is geworden voor de specifieke delen van de gerechtsgebouwen (zittingszalen, cellencomplex inclusief werkgebied parketpolitie) en ook door de realisatie van nieuwbouw en verbouwingen om de capaciteitsgroei van de afgelopen jaren te kunnen opvangen.

Index reële uitgaven/kosten Rechtspraak (2002 = 100)

	2002	2003	2004	2005[b]	2006	groei 2006
Personele uitgaven	100	105	107 [a]	105 [a]	107	1%
Overige (materiële) uitgaven	100	95	108 [a]	109 [a]	116	6%
Totale uitgaven	**100**	**102**	**107 [a]**	**106 [a]**	**110**	**3%**

Index productiviteit Rechtspraak (2002 = 100)[14]

	2002	2003	2004	2005[b]	2006	groei 2006
Gewogen productie per gemiddelde bezetting (arbeidsproductiviteit)	100	107	108	105	101	-3%
Gewogen productie per reële personele kosten (arbeidskostenproductiviteit)	100	109 [a]	111 [a]	111	106	-4%
Gewogen productie naar reële overige (materiële) uitgaven	100	120 [a]	110 [a]	108 [a]	98	-9%
Gewogen productie per reële uitgaven (totaal) (productiviteit)	**100**	**112**	**110 [a]**	**110 [a]**	**104**	**-6%**

a Deze indexcijfers wijken iets af van het jaarverslag van 2005. Dit vanwege het gebruik van de meest recente inflatiecorrectoren. Deze zijn door het CPB met terugwerkende kracht gewijzigd.
b Er is voor het jaar 2005 een correctie toegepast op de verdeling van kosten (uitgaven) over personeel en materieel.

Eigen vermogen

Stand van zaken

De opbrengsten van de Rechtspraak worden voor het overgrote deel verkregen uit de productie van zaken tegen een bepaalde prijs. Voor aanvang van het jaar worden met de Minister afspraken gemaakt over de omvang van de productie. De bijdrage van de Minister komt tot stand door het afgesproken productievolume te vermenigvuldigen met de voor een periode van drie jaar (2005 t/m 2007) vastgelegde prijzen. Na afloop van het jaar wordt op basis van de werkelijk behaalde productie afgerekend. Meer- en minderproductie wordt verrekend tegen 70 procent van de prijs. Het resultaat wordt toegevoegd, of bij een negatief resultaat, onttrokken aan het eigen vermogen (EV). Dit eigen vermogen is bedoeld om bedrijfsrisico's op te vangen.

De Rechtspraak sloot 2006 af met een positief netto resultaat van 9,6 miljoen. Dit is ongeveer 1 procent van de inkomsten van de rechtspraak die 820 miljoen euro bedroegen. Het resultaat is toegevoegd aan het eigen vermogen dat daarmee groeide tot 46 miljoen euro. Dat eigen vermogen is gezien de 'omzet' bescheiden te noemen; het komt overeen met 5,9 procent van de totale baten van 2005. Het eigen vermogen van de Rechtspraak is evenals bij baten-lastendienstengenormeerd op 5 procent.

Terugblik

Begin 2005 is een nieuw bekostigingsstelsel, met de bijbehorende overstap van het kasverplichtingenstelsel op het baten-lastenstelsel, geïntroduceerd bij de Rechtspraak. Het nieuwe bekostigingsstelsel bracht voor gerechten een

14 De gewogen productie is in dit geval inclusief de akten en verklaringen van de sector civiel van de rechtbanken, en inclusief de Mulderzaken adres onbekend.

stimulans met zich mee om minder kosten te maken dan de bijdrage aan de gerechten. Dit was vooral het gevolg van de noodzaak voor gerechten eigen vermogen op te bouwen om financiële risico's op te kunnen vangen. Opbouwen van eigen vermogen kon slechts door een hogere productiviteit te realiseren dan op basis van de toch al scherpe zaaksprijzen verwacht mocht worden. De reserves zijn in de afgelopen twee jaar inderdaad toegenomen. In het huidige stelsel is het eigen vermogen van elk gerecht overigens begrensd op 5 procent van de bijdrage. Het meerdere staat het gerecht af aan het centrale budget van de Rechtspraak. Omgekeerd vult de Raad (onder voorwaarden) het eigen vermogen tot nul aan van gerechten die zich aan het eind van het jaar geconfronteerd zien met een negatief eigen vermogen.

Een ander aspect dat het opbouwen van reserves heeft gestimuleerd is het meerjarig financieel kader dat aan de Rechtspraak de afgelopen jaren is meegegeven. Dit meerjarig kader vertoonde de afgelopen jaren steeds een stijging van het budget voor het eerste jaar, gevolgd door een daling van het budget voor de daarop volgende jaren. Deze zaagtandtendens leidt tot een onzekere financiële toekomst en staat het structureel investeren in bijvoorbeeld extra personeel in de weg. Dit vooruitzicht was voor veel gerechtsbesturen een extra argument om enerzijds voorzichtig te zijn met het uitbreiden van de personele capaciteit en anderzijds het eigen vermogen tot een maximum te laten oplopen.

Vooruitblik

De continue focus op financieel-economische sturing en productie tegen relatief lagere kosten heeft de kwaliteit onder druk gezet. In 2006 is dan ook meer nadruk komen te liggen op het investeren in kwaliteit. Middelen verkregen uit doelmatigheidswinst zullen worden ingezet voor kwaliteit.
Deze koerswijziging is medio 2006 ingezet. In 2007 zal de Rechtspraak daarom een deel van het eigen vermogen gebruiken om de kwaliteit te verbeteren. De Raad verwacht daarom dat in 2007 als gevolg van de kwaliteitsimpuls het eigen vermogen van de Rechtspraak gaat dalen.

Dossiers krijgen vleugels

Dossiers zijn niet altijd op tijd klaar, officieren van justitie bepalen soms de dag van de zitting zonder te weten of de rechter wel kan, rechters worden op de verkeerde momenten ingepland. Voor de klanten van de rechtspraak leidt dat tot irritatie. Een ‘verkeerstoren’ gaat nu het overzicht over alle dossierstromen en werkprocessen bewaken.

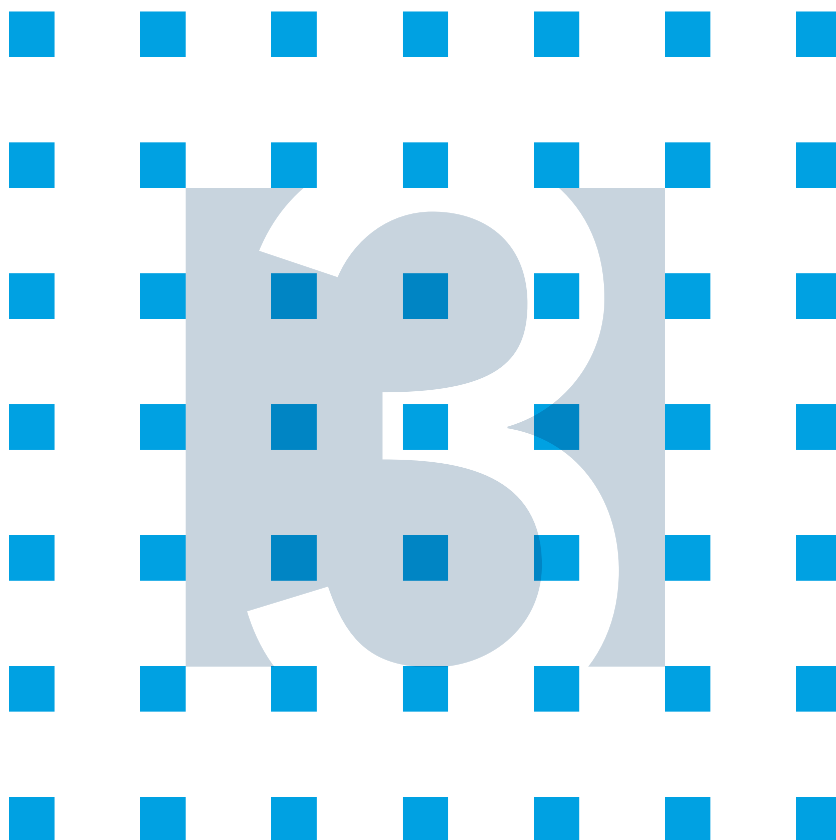
De afstemmingsproblematiek concentreert zich op vier onderwerpen: dossiervorming, appointering, aanhoudingen en roosteren. Daar komt bij dat rechtbanken met steeds meer parketten te maken krijgen. Naast het lokale parket zijn dat bijvoorbeeld het parket voor ontnemingszaken, het CJIB te Leeuwarden (voor verkeersovertredingen), het functioneel parket en landelijk parket. Dat maakt de afstemming steeds complexer.
Bijvoorbeeld op het terrein van de dossiervorming, zegt Peter Pulles, voorzitter van de sector strafrecht van de rechtbank Amsterdam. “Het OM stelt het dossier samen en zorgt ervoor dat het politie-procesverbaal, de stukken over voorlopige hechtenis, het rapport van de reclassering, het psychiatrisch rapport en andere stukken erin zitten. Het OM is daarbij afhankelijk van eigen ketenpartners, zoals de politie en de Raad voor de Kinderbescherming. Overal kunnen vertragingen ontstaan en doorwerken in de rest van de keten. Maar het dossier moet wel tijdig bij de rechtbank zijn, daar moet men zich kunnen voorbereiden. Dat geldt zeker als het een zaak betreft voor de meervoudige kamer en meerdere rechters zich moeten voorbereiden. Je kunt nu eenmaal niet alles in drievoud kopiëren. Als er een vertraging optreedt, zitten mensen in spanning. Zij willen tijdig horen hoe hun strafzaak verloopt. Bied je geen snelle en correcte afhandeling, dan heeft dat zijn weerslag op het vertrouwen dat mensen in de rechtspraak hebben.”
Ook op het terrein van de appointering – het tijdig aanmelden van een zaak op zitting – kan het nodige misgaan, vooral bij politierechterzittingen. Ook hier is afstemming het toverwoord: is er een raadsman, is die op de hoogte van de zitting? Is er een tolk, een getuige? “Bij de appointering maak je een inschatting welke mensen voor een zitting nodig zijn en hoeveel tijd het gaat kosten”, zegt Dick van Steenbeek, voorzitter van de sector strafrecht van de rechtbank Arnhem. “Je weet echter nooit precies hoelang het requisitoir en het pleidooi gaan duren. Klopt de inschatting niet, dan loopt de zitting uit en dat leidt tot irritatie. Mensen wachten voor niets, dat brengt kosten met zich mee – ook maatschappelijke kosten. Bij de appointering gaat het vaak goed, maar het kan altijd beter. We moeten daarbij in ons achterhoofd houden dat de klanten van de rechtbank correct worden behandeld.”

Dat laatste speelt ook een rol bij het inroosteren van rechters. Niet iedere strafrechter is op elk moment beschikbaar, en rechters werken bovendien in eigen secties: de een doet militaire strafzaken (overigens alleen in Arnhem), de andere economische strafzaken en een derde doet politierechterzaken. Wil een officier van justitie een zaak aanbrengen, dan zou het

Samenwerking in de keten

De afstemming tussen het Openbaar Ministerie en de Rechtspraak is nog niet optimaal. De Rechtspraak, die te maken krijgt met mondige burgers die een snelle en efficiënte afwikkeling van hun zaak verwachten, kan een gebrekkige afstemming niet langer accepteren. "De noodzaak om een betere ketenafstemming te realiseren, is de laatste jaren alleen maar toegenomen", zegt Dick van Steenbeek, voorzitter van de sector strafrecht van de rechtbank Arnhem. Enkele maanden geleden rondde hij het eindrapport Project Keten OM-ZM af, waarvan hij projectleider was.
Dat project is om meerdere redenen bijzonder te noemen. Van Steenbeek: "Vooropgesteld moet worden dat de staande en zittende magistratuur altijd goed hebben samengewerkt. Maar toch was er de nodige ontevredenheid, omdat de afstemming onvoldoende was. Vervolgens sloeg iedereen aan het zwartepieten. Maar we staan wel allemaal voor hetzelfde maatschappelijke belang. Dit project heeft aangetoond dat een afstemming in de keten echt beter kan." De aanpak die is gekozen is uniek. Nadat een enquête onder de sectoren straf en kanton uitwees dat de doorlooptijden sterk schommelden, heeft Van Steenbeek alle rechtbanken en alle parketten bezocht. Uit die gesprekken is de gedachte ontstaan om bij iedere rechtbank een 'verkeerstoren' in het leven te roepen. "Net zoals de verkeerstoren op Schiphol ervoor zorgt dat vliegtuigen op tijd binnenkomen en weer vertrekken, zo gaat de verkeerstoren bij een rechtbank ervoor zorgen dat de dossiers op tijd binnen zijn en op tijd worden doorgegeven aan de rechter die de zitting doet."
Uiteindelijk moet de verkeerstoren de klant – burger of advocaat – ten goede komen. Van Steenbeek: "En die klant krijgt ook echt de tijd die voor zijn zaak staat. Hij krijgt geen rechter die steeds op de klok kijkt omdat een volgende zaak moet beginnen.
De verdachte merkt dat er echt naar hem wordt geluisterd. Dat draagt eerder bij aan de acceptatie van de straf en aan de legitimatie van en het vertrouwen in de rechtspraak."

OM eigenlijk moeten weten wie wanneer beschikbaar is. "Neem voetbalrellen", zegt Pulles. "Verdachten worden opgepakt, maar dezelfde avond een dagvaarding meegeven is tot nu toe niet mogelijk. Op een dagvaarding moet namelijk de datum staan wanneer de zaak wordt behandeld, en het OM weet die dag niet. Is die dag eenmaal bekend, dan krijgen alle verdachten die dagvaarding thuis, met alle mogelijke problemen met de betekening van dien. Als het OM op de dag van de voetbalrellen al weet wanneer deze verdachten voor de rechter kunnen verschijnen, kan direct de dagvaarding worden uitgereikt. Dat is veel efficiënter en verdachten weten direct waar ze aan toe zijn.
Maar dat vereist een fijne afstemming tussen OM en rechterlijke macht."
En dan is er nog het vierde afstemmingsprobleem: de aanhoudingen van een zaak, als een van de procesdeelnemers – vaak op het laatste moment – zich afmeldt. Tot voor kort gingen alle rechtbanken daar anders mee om. Zegde een advocaat af, dan werd bij de ene rechtbank wel en bij de andere geen aanhouding verleend. En als er een aanhouding was, dan ging dat soms voor bepaalde en soms voor onbepaalde tijd. "Het was een wildgroei van regelingen", zegt Van Steenbeek. Een van de uitvloeisels van het project van Van Steenbeek is dat er nu een centraal aanhoudingsprotocol is.
Sindsdien wordt overal op dezelfde manier omgegaan met aanhoudingen.
Zo is één onderdeel van de logistieke afstemming in de keten aangepakt. Heel bijzonder, zegt Van Steenbeek, omdat de rechterlijke organisatie niet erg gewend was om landelijk uniform te denken.
Maar de omslag is gemaakt, ook door de introductie van de verkeerstoren. Dat is een bureau dat – per arrondissement – de dossierstromen bewaakt, appointeringsvoorstellen doet, de termijnen in de gaten houdt en bij dreigende overschrijdingen rappellen verstuurt. "Hiermee wordt een maximale afstemming van alle werkprocessen en een optimale bezetting van de zittingscapaciteit bereikt", zeggen Van Steenbeek en Pulles. "En we kunnen efficiënter met geld omgaan. Ook dát is kwaliteit van de rechtspraak."
En efficiënter omgaan met beschikbare rechters. Pulles: "Onlangs ging bij ons een megazaak op het laatste moment niet door. We hadden drie rechters voor meerdere weken voor die zaak vrijgemaakt. Als de verkeerstoren goed werkt, zie je in één oogopslag waar andere zaken op de plank liggen, wat die rechters dan ook direct kunnen overnemen. Zonder dat overzicht kun je die rechters veel minder goed inzetten."

Resultaten en actualiteiten per sector

De voorzitters van de sectoren komen regelmatig bijeen om de belangrijkste ontwikkelingen op hun rechtsgebied te bespreken. De afgelopen jaren zijn de sectorvoorzitters steeds meer gaan samenwerken op landelijk niveau. Hiermee groeide ook de behoefte aan professionele ondersteuning. In 2006 zijn met dit doel landelijke stafbureaus in het leven geroepen.
De stafbureaus vervullen een aantal structurele taken onder meer op het gebied van de ondersteuning van de landelijke overleggen van sectorvoorzitters[15], activiteiten ter vergroting van de rechtseenheid, het signaleren en begeleiden van de invoering van nieuwe wetgeving, en het beheer van de jurisprudentie. Daarnaast worden er ondersteunende taken ten behoeve van de sectoren verricht, zoals het onderhoud van de procesreglementen en de sectorstatuten. De formatie van de stafbureaus is gevonden door herschikking van bestaande staffuncties. Er heeft geen uitbreiding van het aantal staffuncties plaatsgevonden.

De vernieuwing van de sectoren vindt plaats in de zogeheten sectorprogramma's. De sectorprogramma's Civiel, Bestuur en Straf zijn door de landelijke overleggen opgezet in samenwerking met de Raad voor de rechtspraak. Doel van de programma's is het moderniseren en verbeteren van de rechtspraak. De Raad voor de rechtspraak stimuleert de programma's en biedt financiële ondersteuning.
In dit hoofdstuk worden achtereenvolgens de resultaten voor de sectoren straf, civiel, kanton en bestuur besproken.

3.1 Sector Strafrecht

3.1.1 Relevante ontwikkelingen

Het jaar 2006 werd gekenmerkt door een veelheid aan ontwikkelingen in en rondom de strafrechtspraak. Met name de discussie over de kwaliteit van de strafrechtspraak hield de gemoederen sterk bezig. Veel media-aandacht ging uit naar het fenomeen 'rechterlijke dwalingen' en de commissie 'Posthumus II'.[16] Maar daarnaast was ook sprake van een toename van het aantal complexe zaken, van nieuwe strafwetgeving, zoals de *Wet spreekrecht slachtoffers* en nieuwe wetgeving met betrekking tot de motivering van vonnissen, en van technologische ontwikkelingen zoals op het gebied van DNA. De Rechtspraak heeft geconstateerd dat deze ontwikkelingen overwegend van structurele aard zijn en dat er daarom dus structurele maatregelen moeten worden genomen.
In mei 2006 heeft de Raad voor de rechtspraak

15 Voor het bestuursrecht is dit het Landelijk Overleg van Voorzitters van de Bestuurssectoren (LOVB), voor het strafrecht het Landelijk Overleg van Voorzitters van de Strafsectoren (LOVS) en voor het civiel recht zijn dit het Landelijk Overleg van Kantonsectorvooorzitters (LOK), het Landelijke Overleg van Voorzitters van de Civiele sectoren van de rechtbanken (LOVC) en het Landelijk Overleg Voorzitters Familie- en Jeugdrechtsectoren/units van de rechtbanken (LOV-F).

16 Commissie Evaluatie afgesloten strafzaken

17 Doelstellingen van het eerste Sectorprogramma Straf: vergroten van de doelmatigheid/productiviteit, verkorten van de doorlooptijden, bevorderen van de rechtseenheid en vergroten van de kwaliteit.

18 Uit paragraaf 3.1.2. blijkt dat de instroom van strafzaken lager was dan op grond van de convenanten met het Openbaar Ministerie verwacht kon worden. Dat de werkdruk ondanks deze lagere instroom als onverminderd hoog wordt ervaren heeft een aantal oorzaken:
1 De wetgeving waarbij de competentiegrens van de politierechter is verhoogd tot 1 jaar heeft tot gevolg gehad dat de

De rechtbanken en gerechtshoven zijn opgebouwd uit meerdere sectoren. Meestal bestrijken deze sectoren een specifiek rechtsgebied: strafrecht, civiel recht of bestuursrecht. De rechtbanken kennen ook een vierde sector: de kantonsector. De kantonsectoren behandelen zowel zaken op het gebied van het civiele recht, het strafrecht als het bestuursrecht. In sommige gerechten worden de familie- en jeugdzaken in een aparte sector behandeld.

daarom samen met de strafsectoren van de rechtbanken het plan *In het belang van goede strafrechtspraak* uitgebracht. Dit plan bevat een breed scala van maatregelen op het gebied van deskundigheidsbevordering, reflectie en collegiale toetsing, rechterlijke onderzoeksmogelijkheden en een betere motivering van strafvonnissen.

Programma Strafsector 2010

Op basis van het plan 'In het belang van goede strafrechtspraak' hebben de strafsectoren een tweede sectorprogramma voor de strafsectoren opgesteld, 'Strafsector 2010'. Dit tweede sectorprogramma sluit waar mogelijk aan bij de projecten die in het eerste sectorprogramma zijn uitgevoerd.[17]
Hoewel het nieuwe programma zich primair richt op maatregelen in het kader van de deskundigheidsbevordering en de ontwikkeling van samenhangende kennissystemen, biedt het programma tevens ruimte voor de behandeling van een drietal andere vraagstukken waarvoor centrale regie onontbeerlijk is:

1 de verdere ontwikkeling van een inzichtelijke motivering van strafvonnissen (Promis II): in zeven rechtbanken en twee gerechtshoven ging daarvoor in 2006 een proef van start, met behulp van een nieuw model voor de bewijs- en strafmotivering;
2 de ontwikkeling van een landelijk strafprocesreglement, met bijzondere aandacht voor ketensamenwerking;
3 en tot slot 'reflectie': een inventarisatie van de methoden om bij een hoge werkdruk toch het eigen handelen te beschouwen en te overdenken ter verbetering van eigen kwaliteit en competenties.[18]

Algemene bevordering rechtseenheid

Ter bevordering van de rechtseenheid heeft het Programma Strafsector 2010 in 2006 de 'Bundel voor de Strafrechtspleging' uitgegeven. Deze bundel is verspreid onder alle binnen de strafsectoren werkzame raadsheren, rechters, gerechtssecretarissen, stafjuristen en andere juridische medewerkers. De strafbundel bevat naast de belangrijkste (straf)wetsteksten ook de LOVS-oriëntatiepunten[19] en beleidsnotities.

Landelijk Coördinatiecentrum Megazaken

Megastrafzaken leggen een groot beslag op een rechtbank. Om de behandeling van deze zaken evenredig over alle rechtbanken te verdelen, is in 2004 het Landelijk Coördinatiecentrum Megazaken (LCM) opgericht. Naast de verdeling van megastrafzaken heeft het LCM ook een taak op het gebied van kennisdeling en vervult het een belangrijke taak in de financieringssystematiek van megazaken. Het LCM heeft een eigen website: megazaken.nl.

politierechterzittingen zwaarder zijn geworden. Het aantal zaken dat per zitting wordt afgedaan is daardoor teruggelopen. Het OM is de lichtere zaken steeds meer zelf gaan afdoen via zijn transactiebevoegdheid.
2 De naweeën van de zaak inzake de Schiedamse parkmoord uit 2005 en de nadruk op kwaliteit leiden ertoe dat de rechter geneigd zal zijn zware zaken nog meer aandacht te geven en zelf nader onderzoek te doen (bijvoorbeeld nog een extra getuige op te roepen). Het gemiddeld aantal aanhoudingen in een zaak kan hierdoor toenemen. Een zaak komt als gevolg hiervan vaker terug op zitting. De zittingscapaciteit wordt dan wel gebruikt, maar tevens worden er minder zaken afgehandeld. Bovendien wordt in raadkamer meer tijd besteed aan de beraadslaging.

19 De oriëntatiepunten zijn een richtsnoer voor de rechter bij de straftoemeting.

In 2006 werden 59 nieuwe megazaken aangemeld. Slechts 13 zaken behoefden te worden toebedeeld aan een andere rechtbank dan de formeel bevoegde.

In 2006 is de werkwijze van de verdeling van megazaken geëvalueerd. De evaluatie is uitgevoerd door een commissie die was samengesteld uit vertegenwoordigers van de Rechtspraak en het Openbaar Ministerie. De uitkomst van de evaluatie is dat de introductie van een apart tarief voor een megazittingsuur voor een behoorlijke verbetering heeft gezorgd in de financiering van megazaken. Het aanmelden en verdelen van megazaken levert daarentegen nog wel eens problemen op. Daarom is besloten om de werkwijze van het LCM voor de toekomst aan te passen. Uitgangspunt is dat megazaken meer dan voorheen in de eigen regio[20] zullen worden behandeld. Alleen als zich een absolute noodzaak voordoet (capaciteitsproblemen) zal een megastrafzaak door het LCM aan een rechtbank elders in het land worden toebedeeld. Verder is met het College van procureurs-generaal afgesproken dat de arrondissementsparketten de aanmelding van megazaken strikter ter hand zullen nemen.

Doorlooptijden jeugdstrafketen

Voor de behandeling van jeugdstrafzaken geldt de Kalsbeeknorm. Deze norm houdt in dat in 80 procent van de jeugdstrafzaken de rechter binnen zes maanden na het eerste verhoor door de politie vonnis wijst. De afgelopen jaren hebben de rechtbanken veel aandacht besteed aan maatregelen om de doorlooptijden in jeugdstrafzaken te verkorten.
Gezien het realisatiebeeld[21] van de afgelopen jaren is in de planning voor 2006 een tussenstap gezet ten opzichte van de Kalsbeeknorm. Het streven voor 2006 was 70 procent te halen. Dit is nog niet gelukt; in 59 procent van de zaken was het vonnis gewezen binnen zes maanden na het eerste verhoor. Bij het halen van de 80-procentsnorm zijn de gerechten mede afhankelijk van andere organisaties in de keten.

3.1.2 Resultaten

Afhandeling strafzaken

Bij de strafsectoren van de rechtbanken en de gerechtshoven werden in totaal iets meer zaken (1%) afgehandeld dan in 2005. De gewogen werklast nam in totaal echter af met 6 procent. Dit is in de eerste plaats veroorzaakt door een daling van meervoudigekamerzaken, zowel bij de hoven als bij de rechtbanken. Dit zijn strafzaken die door drie rechters worden behandeld en daarvan is de werklast het hoogst.
Weliswaar is bij de verhoging van de competentiegrens van de politierechter enigszins rekening gehouden met een daling, maar kennelijk was een juiste schatting van de nieuwe verhoudingen tussen EK- en MK-zaken vooraf moeilijk te maken. Bij de hoven speelt ook dat hier vanaf ongeveer 2005 een ontwikkeling is waar te nemen om ook in hoger beroep de meer eenvoudige zaken enkelvoudig af te doen. Hiervoor werden bij de hoven alle zaken vrijwel altijd meervoudig behandeld.

Er komen sterke signalen uit de strafsectoren dat, vooral bij politierechterzaken, de zaken de afgelopen jaren gemiddeld arbeidsintensiever zijn geworden. De productiviteit in de strafsectoren was in 2006 10 procent lager dan de norm die in de financieringssystematiek besloten ligt.

Er ontstond een capaciteitsplanningsprobleem bij de strafsectoren omdat het aantal zaken dat voor de rechter kwam beneden de verwachtingen bleef. Het OM bracht minder zaken aan dan afgesproken in de met het OM gesloten convenanten. De gerechten hadden hun capaciteitsplanning gebaseerd op deze convenanten.
Bij een aantal gerechten liep het ‘zittingsrendement’ van MK-zittingen terug door een groot aantal aanhoudingen van de procedure.
Met zittingsrendement bedoelen we het aantal afgehandelde zaken per zitting. Een groot aantal aangehouden zaken maakt dat zaken meermalen ter zitting worden heraangebracht, waardoor er minder ruimte is voor aan te brengen nieuwe zaken, hetgeen effect heeft op de finale afdoening.

Opvallend is de toename van afgehandelde beklagprocedures bij de gerechtshoven over het niet vervolgen van strafbare feiten (artikel 12 Sv.). In de cijfers zijn ook zaken met betrekking tot het Schadefonds Geweldsmisdrijven opgenomen, maar die namen niet toe. In 2005 liep de productie achter bij de instroom. Omdat de productie in 2006 boven de instroom lag, is een productietoename te zien. Er is echter geen sprake van een toenemend aantal procedures artikel 12 Sv; de instroom nam nauwelijks toe.

20 De bevoegde rechtbank met de aanpalende gerechten.
21 2005: 58%, 2004: 60%, 2003: 49%, 2002: 40%.

Productie sector straf in 2005 en 2006 (afgerond op tientallen)

Zaakstype	absolute aantallen 2005	2006	groei in aantallen	groei in werklast
Sector straf rechtbanken				
Raadkamerzaken[21]	61.740	60.740	-5%	-4%
Strafzaken eerste aanleg	152.660	156.160	2%	-5%
Overig (uitwerken vonnis t.b.v. hoger beroep)	5.150	4.900	-5%	-5%
Totaal rechtbanken	**219.540**	**221.800**	**1%**	**-5%**
Sector straf gerechtshoven				
Raadkamerzaken	9.840	9.670	-2%	-1%
Beschikking ex artikel 12 Sv, klachten en bezwaar schadefonds	1.770	2.420	37%	36%
Strafzaken (EK+MK)	25.250	24.740	-2%	-11%
Uitwerken arrest t.b.v. cassatie	3.050	2.450	-20%	-21%
Totaal gerechtshoven	**39.910**	**39.290**	**-2%**	**-11%**
STRAF Totaal (excl. Kanton)	**259.450**	**261.090**	**1%**	**-6%**

De productie t.o.v. de instroom sector straf bij de gerechtshoven in 2006

Zaakstype	instroom	productie	productie t.o.v. instroom
Sector straf gerechtshoven			
Raadkamer, incl. artikel 12 Sv, klachten en bezwaar schadefonds	11.060	12.090	109%
Strafzaken (EK+MK)	23.890	24.740	104%
Uitwerken vonnis t.b.v. cassatie	2.690	2.450	91%
Totaal gerechtshoven	**37.640**	**39.290**	**104%**

Bij de hoven is de voorraad strafzaken aanzienlijk teruggebracht; er zijn 4 procent meer zaken afgehandeld dan er nieuw zijn aangebracht. Wel is er enige achterstand ontstaan in het uitwerken van arresten; het gaat om ruim tweehonderd zaken. Dit was mede het gevolg van een sterke concentratie op de afhandeling van strafzaken. Ten opzichte van het aantal afgehandelde strafzaken is de absolute omvang van de achterstand gering en deze kan en zal daarom in 2007 weer zijn ingelopen.

Doorlooptijden strafzaken

De doorlooptijd van de meervoudig behandelde strafzaken is in 2006 gelijk gebleven aan de doorlooptijd in 2005.[22] Het uitwerken van MK-vonnissen voor hoger beroep duurde in 2006 een week langer dan in 2005.

De gemiddelde duur van EK-kinderstrafrechtzaken nam fors af, van zes weken naar vijf weken.

21 Gebleken is dat een aantal raadkamerzaken die in 2006 zijn afgedaan, niet administratief zijn afgeboekt, maar in de werkvoorraad terecht zijn gekomen. Daardoor is de geregistreerde uitstroom raadkamerzaken lager uitgekomen dan de geregistreerde instroom. Deze registratieproblemen worden in 2007 opgelost.

22 De doorlooptijd bij strafzaken heeft betrekking op de periode tussen de eerste zitting en het moment waarop het eindvonnis is getekend door de rechter.

Sector straf: doorlooptijden in dagen in 2004, 2005 en 2006

Zaakstype	2004	2005	2006	groei 2006
Rechtbank				
Strafzaak (MK)	102	98	98	0%
Uitwerken MK-vonnis t.b.v. hoger beroep	116	118	125	6%
Strafzaak (EK)	42	32	34	6%
Strafzaak bij de kinderrechter (EK)	43	43	36	-16%
Hoger beroep bij gerechtshof				
Strafzaak (MK & EK)	Niet	Niet	217	
Uitwerken vonnis t.b.v. cassatie	beschikbaar	beschikbaar	167	

Voor strafzaken in hoger beroep zijn voor het eerst doorlooptijden op landelijk niveau beschikbaar. De doorlooptijd van strafzaken is gemiddeld 217 dagen. Het uitwerken van een arrest voor cassatie duurt gemiddeld 167 dagen.

Gemiddelde bezetting strafsectoren

De gemiddelde bezetting in de strafsectoren van de rechtbanken is met 1 procent afgenomen, veel minder dan het werklastequivalent van de afgehandelde zaken dat met 5 procent afnam.
Bij de gerechtshoven nam de werklast met 11 procent af, terwijl de bezetting toenam met 7 procent. Ten opzichte van 2005 was er dus voor rechters en ondersteuning meer tijd beschikbaar per zaak.
Die ruimte was ook nodig om de in hoofdstuk 2.5 genoemde redenen voor productiviteitsdaling.

Gemiddelde bezetting (in fte) strafsectoren in 2005 en 2006

	2005	2006	groei 2006
Rechtbanken			
rechters (RA)	449	445	-1%
ondersteuning (GA)	792	779	-2%
totaal rechtbanken	**1.241**	**1.223**	**-1%**
% rechters op totaal	36%	36%	0%
Gerechtshoven			
rechters (RA)	129	133	3%
ondersteuning (GA)	210	231	10%
totaal hoven	**339**	**364**	**7%**
% rechters op totaal	38%	36%	-4%

3.2 Sector Civiel

3.2.1 Relevante ontwikkelingen

Het programma Civiele sectoren is in 2003 van start gegaan. Het programma levert praktische producten op, zoals handleidingen, werkprocessen, kwaliteitskenmerken, wizards, bouwstenen voor het opstellen van uitspraken en een zittingsrooster-planningssysteem. In 2006 zijn de volgende projecten afgerond: versterking regiefunctie rechter, innovatie in het werk, kwaliteitsstatuten en nulmeting en pilots ict-innovaties. Aan die onderwerpen van het programma wordt hierna aandacht besteed. Daarnaast zijn enkele ontwikkelingen buiten het programma hier van belang.

Versterking regiefunctie civiele rechter

Het project *Versterking regiefunctie van de rechter* heeft tot doel maatregelen te treffen die bewerkstelligen dat de procedure voortvarend en effectief verloopt, de doelmatigheid wordt

verbeterd, de doorlooptijden worden verkort en de publiekstevredenheid wordt vergroot.
Het project is afgerond en heeft de volgende producten opgeleverd: een comparitiehandleiding voor civiel (in 2005), een comparitiehandleiding voor kanton, een handleiding voor de inrichting van het (voorlopig) deskundigenbericht, een leidraad deskundigenbericht, en een model deskundigenbericht. Deze handleidingen zijn in 2006 geïmplementeerd. Ook zijn er checklists gemaakt voor de administraties van de sectoren civiel en kanton om dagvaardingen te controleren op het voldoen aan wettelijke bepalingen.

Procesreglementen

Met de procesreglementen wordt beoogd aan rechtzoekenden duidelijkheid te bieden over de wijze waarop het proces wordt gevoerd en een eenheid tussen de gerechten te bewerkstelligen op het gebied van de wijze van procesvoering. In de familiesectoren/units is begin 2006 het procesreglement civiel jeugdrecht, het zesde en laatste procesreglement op familierechtelijk gebied, goedgekeurd en in werking getreden. Het deelproject procesreglement verzoekschriften civiele sector rechtbank is opgeleverd. Verder wordt gewerkt aan een procesreglement kort gedingen, aan het actualiseren van het rolreglement dagvaardingsprocedure kanton, en aan een procesreglement voor de verzoekschriftenprocedure kanton.

Landelijk procederen

Het project Landelijk Procederen begeleidt de gerechten bij de voorgenomen afschaffing van het procuraat. Doel van het project is de verdergaande digitalisering en uniformering van de rol (via ‘Roljournaal’), het berichtenverkeer rondom de rol, en de inning van de griffierechten. In 2006 zijn de rechtbanken die nog met een mondelinge rol werkten, overgestapt op een schriftelijke handelsrol. De werkgroep ‘griffierechteninning’ treft voorbereidingen voor de invoering van een toegankelijke en snelle elektronische betalingsvoorziening. De werkgroep ‘functionele eisen’ heeft zich onder meer beziggehouden met elektronisch berichtenverkeer. Sinds eind 2006 draait een proef in Haarlem waarbij digitale formulieren tussen advocatuur en rechtbank uitgewisseld kunnen worden.
Naar aanleiding van de bevindingen van de werkgroep ‘familie’ bekijkt het Landelijk Overleg van Voorzitters van Familiesectoren of met een systeem voor elektronische berichten gewerkt zal gaan worden in plaats van met een rol, zoals op veel rechtbanken gebeurt. Roljournaal wordt hier dus niet gebruikt. Voorlopig zullen berichten per e-mail worden verzonden. De gerechtshoven hebben een eigen werkgroep ingesteld.

Mediation

Bij mediation lossen partijen hun conflicten gezamenlijk op met behulp van een onafhankelijke derde, de mediator. Sinds 2005 kunnen rechters aan partijen de keus voor mediation voorleggen. Zij doen dit met name in zaken waarin de inschatting is dat een juridische beslissing het achterliggende conflict niet kan oplossen.
Twaalf gerechten hebben in 2006 de doorverwijzingsvoorziening ingericht; twee gerechtshoven (’s-Gravenhage, ’s-Hertogenbosch), negen rechtbanken (Breda, Dordrecht, ’s-Gravenhage, Groningen, ’s-Hertogenbosch, Maastricht, Middelburg, Rotterdam, Zutphen) en het College van Beroep voor het bedrijfsleven. In 2005 was de doorverwijzingsvoorziening bij tien gerechten gestart.[23] Per eind december 2006 bestaat in totaal bij 22 gerechten de mogelijkheid om tijdens de procedure voor mediation te kiezen.
Het Landelijk bureau Mediation naast rechtspraak (LBM) faciliteert en begeleidt de invoering van de doorverwijzingsvoorzieningen.

In het kader van de implementatie zijn cursussen georganiseerd voor rechters, secretarissen en mediationfunctionarissen[24]. In 2006 zijn 1437 personen opgeleid, waaronder 492 rechters en 494 secretarissen. Eind 2006 waren er in totaal 544 gecertificeerde mediators ingeschreven bij de doorverwijzingvoorziening van de gerechten.

Landelijk hebben er in 2006 2133 doorverwijzingen naar mediation plaatsgevonden. Het merendeel van de mediations was civielrechtelijk, te weten 71 procent.

Mediation	2005	2006
Aantal doorverwijzingen	794	2133
Aantal gestarte mediations	738	1943
Aantal afgeronde mediations	391	1297
Slagingspercentage (gehele of gedeeltelijke overeenstemming)	60%	61%

Ter vergroting van het interne en externe draagvlak voor mediation naast rechtspraak heeft het LBM onder andere een drietal expertmeetings georganiseerd, een brochure voor civiele en kantonzaken ontwikkeld en een nieuwe voorlichtingsfilm, over de rol van de advocaat bij mediation, uitgebracht. De brochures en informatie over de film zijn te vinden op mediationnaastrechtspraak.nl.

23 Eén gerechtshof (Arnhem) en negen rechtbanken (Alkmaar, Almelo, Amsterdam, Arnhem, Assen, Haarlem, Roermond, Utrecht, Zwolle-Lelystad).

24 Mediationfunctionarissen zijn werkzaam bij de gerechten en fungeren als adviseur en inhoudelijk expert voor vragen over doorverwijzing en mediation.

Vliegende brigade

De Vliegende brigade (VB) is in 2000 in het leven geroepen voor, aanvankelijk, een periode van 3 jaar om de rechtbanken te ondersteunen bij het wegwerken van achterstanden voor zaken civiel en kanton. Ná deze 3 jaar is besloten de periode met nog eens 4 jaar te verlengen. Ten tijde van de oprichting van de VB is vastgelegd dat het om een tijdelijke voorziening ging en dat de VB per 1 januari 2007 zou ophouden te bestaan. De achterstanden bij de rechtbanken zijn voor een belangrijk deel weggewerkt, mede door de inzet van de VB. Daarom is vastgehouden aan het oorspronkelijke uitgangspunt en is de VB per 1 januari 2007 opgeheven.

Liaisonrechter Internationale Kinderbescherming

In 2005 is bij de rechtbank Den Haag een nationale liaisonrechter Internationale kinderbescherming aangewezen. De liaisonrechter verschaft onder meer informatie aan rechters bij wie internationale (kinderontvoerings)procedures aanhangig zijn en staat buitenlandse collega's bij die een Nederlandse rechter willen consulteren of een zaak willen overdragen.
Ter ondersteuning van de liaisonrechter is een klein bureau opgezet, dat zich in 2006 verder heeft ontwikkeld. Het bureau heeft in diverse individuele zaken inlichtingen verschaft en contacten tot stand gebracht tussen Nederlandse rechters en buitenlandse rechters. Ook heeft het een expertmeeting georganiseerd tussen deskundigen uit de Rechtspraak, de wetenschap en het Ministerie van Justitie. Een aantal rechtbanken heeft gebruik gemaakt van de mogelijkheid de helpdesk van het bureau liaisonrechter vragen voor te leggen op het gebied van internationale kinderontvoering.
De liaisonrechter en de plaatsvervangend liaisonrechter hebben hun internationale contacten verder opgebouwd via deelname aan internationale conferenties. De contacten worden onderhouden via het internationale netwerk van liaisonrechters en de Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht.

Onderzoek 'De positionering van de jeugdrechter'

In opdracht van de Raad voor de rechtspraak is in 2005 onderzoek gedaan naar de positionering van de jeugdrechter. Bij dit onderzoek zijn de huidige situatie ten aanzien van de afhandeling van jeugdzaken bij de rechtbanken, de problemen die zich daarbij voordoen en de oorzaken die daaraan ten grondslag liggen in kaart gebracht. De onderzoeksresultaten zijn weergegeven in het rapport *De positionering van de jeugdrechter*, dat in 2006 is verschenen. Uit het rapport blijkt dat met name de afstemming tussen strafzaken en beschermingszaken als problematisch wordt ervaren. Naar aanleiding van deze uitkomst zijn de volgende verbeterpunten opgepakt:

1 Beschikbaarheid van informatie: jeugdrechters zijn niet altijd op de hoogte van beslissingen op andere rechtsgebieden, en de achtergrond van deze beslissingen. Er is een werkgroep ingesteld, die adviseert over welke informatie in een (elektronisch) dossier moet worden opgenomen, wat de juridische mogelijkheden zijn en welke instantie het dossier bij gaat houden.
2 Kennis en vaardigheden van de jeugdrechter: jeugdrechters moeten voldoende op de hoogte zijn van zowel het jeugdstrafrecht als het civiele jeugdrecht om kwalitatief goede beslissingen te kunnen nemen. Een werkgroep ontwikkelt een overzicht van de kennis en vaardigheden die nodig zijn om de functie van jeugdrechter goed te kunnen vervullen.

3.2.2 Resultaten

Omvang instroom civiele zaken

De instroom bij de sectoren civiel van de rechtbanken nam met 3 procent toe. De sterkste groei op rechtbankniveau vond plaats bij de familiezaken (+5%). Daar viel vooral de groei op van kinderrechtzaken die met ondertoezichtstelling (OTS) te maken hebben. Er werden liefst 13 procent meer van deze zaken aangebracht dan in 2005. Ook in 2005 was dit al de sterkst groeiende groep zaken binnen familiezaken.
De totale instroom van handelszaken is nu al twee jaar stabiel. Binnen die zaaksgroep daalde echter de instroom van insolventies voor het eerst sinds jaren. Dit is het gevolg van een dalend aantal faillissementen doordat de economie al langere tijd aantrekt. Het aantal schuldsaneringen is daarentegen nog steeds licht aan het toenemen.

Het aantal hoger beroepszaken bij de sector civiel van de gerechtshoven groeide in 2006 niet meer, in tegenstelling tot in 2005. Dit heeft te maken met het stokken van de groei insolventies in eerste aanleg. Het aantal familiezaken groeide nauwelijks meer.

Instroom sector civiel in 2004, 2005 en 2006 (afgerond op tientallen) **en groei**

Zaakstype	2004	2005	2006	groei 2006
Sector civiel rechtbanken				
Handelszaken, insolventies, kort gedingen	113.960	113.680	114.460	1%
Familiezaken	110.910	115.400	121.150	5%
Presidentenrekesten	25.500	25.970	25.820	-1%
Totaal rechtbanken	**250.370**	**255.050**	**261.430**	**3%**
Sector civiel gerechtshoven				
Handelszaken	9.330	10.230	10.110	-1%
Familiezaken	3.670	4.140	4.200	1%
Totaal gerechtshoven	**13.000**	**14.370**	**14.310**	**0%**
CIVIEL Totaal	**263.370**	**269.410**	**275.740**	**2%**

Omvang afhandeling civiele zaken

De hoeveelheid afgehandelde zaken bij de sectoren civiel van de rechtbanken nam in 2006 in geringe mate (+1%) toe. Er zijn circa 1 procent minder procedures afgehandeld dan er gestart zijn; de voorraden in deze sector zijn dus licht toegenomen. Dit was vooral het geval bij familiezaken, vanwege de sterke instroomtoename.

De gerechtshoven hebben in 2006 veel meer (11%) civiele zaken afgedaan dan in 2005.
Dat was ook nodig, omdat in 2005 de productie duidelijk achterbleef bij de instroom. In 2006 is de voorraadtoename handelszaken gestopt en omgebogen in een voorraadafname. De voorraad familiezaken in hoger beroep bleef nog wel toenemen. In totaal is de voorraad civiele zaken in hoger beroep gestabiliseerd.

Productie sector civiel in 2005 en 2006 (afgerond op tientallen)

Zaakstype	2005	2006	groei	productie t.o.v. instroom
Sector civiel rechtbanken				
Handelszaken, insolventies, kort gedingen	116.340	113.580	-2%	99%
Familiezaken	114.230	119.020	4%	98%
Presidentenrekesten	25.780	25.580	-1%	99%
Totaal rechtbanken	**256.350**	**258.170**	**1%**	**99%**
Sector civiel gerechtshoven				
Handelszaken	9.240	10.360	12%	102%
Familiezaken	3.800	4.060	7%	97%
Totaal gerechtshoven	**13.040**	**14.420**	**11%**	**101%**
CIVIEL Totaal	**269.390**	**272.590**	**1%**	**99%**

Doorlooptijden civiele zaken

Eind 2005 is de meting van de doorlooptijd in civiele zaken verbeterd. Consequentie van de verbeterde meting is dat vooral de doorlooptijden van handelszaken met verweer en faillissementen op een hoger niveau zijn komen te liggen dan voorheen.

De daling van de doorlooptijd van handelszaken met verweer die in 2005 al was ingezet, heeft zich in 2006 voortgezet (-9%). De gemiddelde doorlooptijd bedroeg 75 weken. De mediaan ligt op 40 weken. Het grote verschil tussen de gemiddelde doorlooptijd en de mediaan geeft aan dat er een aantal zaken is met een zeer lange doorlooptijd. De doorlooptijd van afhandeling van faillissementen is met 7 procent toegenomen.

De behandeling van kinderrechtzaken (onder toezichtstellingen) is de afgelopen jaren langer gaan duren; van ruim vijf weken in 2004 naar bijna acht weken in 2006.
Voor het overige waren de doorlooptijden civiele zaken min of meer stabiel.

Sector civiel: doorlooptijden in dagen in 2004, 2005 en 2006

Zaakstype	2004	2005	2006	2006	groei 2006
Rechtbank	*Gemiddelde*	*Gemiddelde*	*Gem.*	*(med.)*	
Handelszaak met verweer	587	577	524	(280)	-9%
Handelszaak zonder verweer (verstek)	34	33	35	(28)	7%
Beschikking op verzoekschrift handel (met name insolventie)	57	65	61	(48)	-6%
Faillissement	720	1057	1130	-	7%
Echtscheiding	117	117	113	(46)	-3%
Beschikking op verzoekschrift aan de kinderrechter	36	48	54	(48)	12%
Overige familiezaak (b.v. adoptie)	156	154	152	(99)	-1%
Kort geding	49	47	47	(33)	0%
Hoger beroep bij gerechtshof					
Handel	521	492	488	(357)	-1%
Familie (excl. BOPZ en kinderrechter)	210	206	218	(182)	6%

Voor uitleg over de mediaan wordt verwezen naar hoofdstuk 2, paragraaf 2.3 onder het kopje doorlooptijden

Gemiddelde bezetting civiele sectoren

De gemiddelde bezetting bij de civiele sectoren van de rechtbanken groeide met 1 procent en de werklast daalde met 1 procent. Dit valt binnen de normale fluctuaties in de relatie tussen werklast en bezetting. Bij de gerechtshoven nam de bezetting met 7 procent toe. Dit was in lijn met de toegenomen productie.

Gemiddelde bezetting (in fte) sectoren civiel in 2005 en 2006

	2005	2006	groei 2006
Rechtbanken			
rechters (RA)	462	461	0%
ondersteuning (GA)	1157	1.181	2%
totaal rechtbanken	**1.619**	**1.642**	**1%**
% rechters op totaal	29%	28%	-2%
Gerechtshoven			
rechters (RA)	157	167	7%
ondersteuning (GA)	183	197	8%
totaal hoven	**340**	**364**	**7%**
% rechters op totaal	46%	46%	-1%

3.3 Sector Kanton

3.3.1 Relevante ontwikkelingen

Het Landelijk Overleg van Kantonsector-voorzitters participeert in het programma Civiele sectoren. Zie verder paragraaf 3.2.1 onder de kopjes ‘versterking regiefunctie rechter’ en ‘procesreglementen’.
Ook kantonzaken komen in aanmerking voor mediation. Zie verder paragraaf 3.2.1.

Positie kantonsectoren

In 2006 is de discussie voortgezet over de positie van de sectoren kanton binnen de rechtbanken naar aanleiding van de evaluatie door de commissie Deetman van de *Wet Organisatie en bestuur gerechten* waarbij de kantongerechten bestuurlijk werden ondergebracht bij de rechtbanken. Aan de bestuurlijke onderbrenging zijn destijds bijzondere voorwaarden verbonden die deels zijn neergelegd in de *Wet op de Rechterlijke Organisatie* en deels in het zogeheten Convenant van Zeist. Als voorbereiding op de evaluatie hebben het LOK en de Kring van kantonrechters een studie laten uitvoeren naar verschillende aspecten van de huidige kantonrechtspraak.[25] In maart 2006 heeft een conferentie van de Raad voor de rechtspraak en de gerechtsbesturen plaats gevonden. Tijdens de conferentie bleek dat rechtbanken meer vrijheid wensen om de interne organisatie anders in te richten, onder andere door het laten vallen van de wettelijke eis dat iedere rechtbank een kantonsector moet hebben. Dit laat onverlet dat de rechtbanken de kantonrechtspraak als zodanig wensen te behouden. Blijkens haar rapport van 11 december 2006 vindt de commissie Deetman het te vroeg voor het schrappen van deze wettelijke eis. De commissie is van oordeel dat eerst de kantonrechtspraak moet worden verbreed door verhoging van de competentiegrens van € 5.000 naar € 25.000 en door toedeling van alle consumentenkoopzaken. Voor zaken die te gecompliceerd blijken voor een snelle behandeling zou de mogelijkheid moeten bestaan deze door te verwijzen naar een meervoudige (civiele) kamer bij een rechtbank. In 2007 zal de Rechtspraak een standpunt formuleren over de aanbevelingen van de commissie Deetman ten behoeve van de Minister van Justitie, die verantwoordelijk is voor eventuele wetswijzigingen.

Aandelenleasezaken

Tussen Dexia en enkele belangengroepen van individuele beleggers was reeds in 2005 de Duisenberg-regeling vastgesteld. Ondanks deze regeling hebben vele individuele beleggers in 2005 en 2006 hun zaak over aandelenlease voorgelegd aan de rechter. In 2005 heeft Dexia bij het gerechtshof van Amsterdam ingevolge de *wet Collectieve afhandeling massaschade* een procedure aanhangig gemaakt teneinde de Duisenberg-regeling algemeen verbindend te verklaren. Ingevolge deze wet zijn in 2006 veel lopende procedures direct na een verzoek van Dexia geschorst. In deze procedures was het dus wachten op een beslissing van het gerechtshof inzake de algemeen verbindendverklaring. Op 25 januari 2007 heeft het gerechtshof Amsterdam de Duisenberg-regeling algemeen verbindend verklaard. Beleggers staan in 2007 voor de keuze of ze zich neerleggen bij deze overeenkomst of individueel tegen Dexia gaan procederen (of een al begonnen individuele procedure hervatten). Wie voor de laatste optie kiest verspeelt daarmee wel zijn recht op een vergoeding onder de overeenkomst. Voorlopig zal nog niet bekend zijn wie voor welke optie kiest. Omdat niet kan worden uitgesloten dat de groep die zich niet neerlegt bij de overeenkomst een relatief grote groep zal zijn, heeft de rechtbank Amsterdam, waar alle procedures tegen Dexia lopen, vooruitlopend op deze ontwikkelingen aan het einde van 2006, een speciaal team effectenlease opgericht. Ook andere rechtbanken behandelen aandelen-leasezaken. In totaal gaat het om vele duizenden lopende procedures. Op landelijk niveau wordt gewerkt aan de ontwikkeling van een werkwijze om met inachtneming van de eisen van kwaliteit en zorgvuldigheid de zaken op een aanvaardbare termijn af te handelen. Tevens wordt daarmee beoogd om zo veel mogelijk te waarborgen dat in gelijke gevallen in gelijke zin wordt beslist, zonder inbreuk te maken op de eigen verantwoordelijkheid die iedere rechter heeft voor de beslissing.

Geldvordering online

In 2004 hebben de Raad voor de rechtspraak en de gerechten het initiatief genomen tot het project Geldvordering online. Doel van dit project is de digitale indiening en verwerking van incasso-vorderingen tot € 5.000 mogelijk te maken. Bij de uitvoering bleek het project tegen een aantal technische, juridische en organisatorische problemen aan te lopen waardoor ernstige vertraging is ontstaan. Tegelijk is onzekerheid ontstaan over de toekomstige inrichting van incassoprocedures. Het gaat hierbij onder andere om de vraag of er een ‘nationale betalingsbevelprocedure’ naar analogie van de Vordering voor een Europees

25 De bevindingen zijn gepubliceerd in het rapport ‘Kantonrechtspraak in de 21e eeuw, naar afdoening op maat’.

Betalingsbevel komt. De Raad voor de rechtspraak heeft daarom het project gestaakt. Dit laat de ambitie van de Raad om tot digitale indiening en verwerking van incassovorderingen te komen onverlet. De Raad beraadt zich thans op de voortzetting van het project in een andere vorm. Hiervoor is duidelijkheid nodig over de eventuele invoering van een 'nationale betalingsbevelprocedure', naar model van de Verordening voor een Europees Betalingsbevel.

Afdoening Mulderzaken: Centrale Verwerkingseenheid Openbaar Ministerie (CVOM)

Het Openbaar Ministerie heeft een centrale verwerkingseenheid opgezet voor zaken die kunnen worden afgedaan via een grotendeels geautomatiseerd proces. De Mulderzaken die onder de bevoegdheid van de kantonsectoren vallen, vormen een groot deel van deze zaken.
In december 2005 is de CVOM gestart met proefdraaien. Aan het einde van 2006 waren alle arrondissementen bij dit systeem aangesloten.
De sortering van verschillende zaakstromen en het aanpassen van het verwerkingsproces aan de kenmerken van de verschillende zaakstromen lijkt reeds in deze opstartfase te kunnen leiden tot een efficiëntere afdoening van zaken. Door middel van overleg tussen de CVOM en het LOK wordt getracht de huidige werkwijze te verbeteren en te optimaliseren.

3.3.2 Resultaten

Omvang instroom kantonzaken

De sterke groei van kantonzaken in de afgelopen twee jaren is afgevlakt. In 2006 was, evenals in 2005, sprake van een groei van de totale kantoninstroom van 2 procent.
Het aantal familierechtelijke zaken steeg sterk (+12%) en vooral de beheerszaken. Dit zijn werkzaamheden voor het beheer van goederen van minderjarigen, onder curatele gestelden en onder bewind gestelde meerderjarigen.
Bijvoorbeeld de goedkeuring van een periodieke afrekening/ eindafrekening en het verlenen van machtigingen.
Het aantal handelszaken daalde met 4 procent en daarvan daalde het aantal verzoeken tot ontbinding van arbeidsovereenkomsten bijzonder sterk, met 20 procent. Dit is het gevolg van de gunstige economische ontwikkelingen en van de wijziging in de Werkloosheidswet[26] met het doel om het grote aantal 'geregelde' ontbindingen sterk te verminderen.
Het aantal Mulderzaken, d.w.z. lichte verkeersovertredingen met een boete[27], dat voor de rechter kwam steeg licht (+3%). De instroom van zogenaamde overtredingszaken, zwaardere verkeersovertredingen en overtredingen van de Algemene Politie Verordeningen, nam met 10 procent toe.

Instroom sector kanton in 2004, 2005 en 2006 (afgerond op tientallen)

Zaakstype	2004	2005	2006	groei 2006
Sector kanton rechtbanken				
Handelszaken, arbeidszaken, kort gedingen	535.520	538.760	516.590	-4%
– wrv. ontbinding arbeidsovereenkomst	72.010	67.610	54.210	-20%
Familiezaken	142.590	153.530	172.420	12%
Straf – Mulderzaken, excl. adres onbekend	90.330	92.910	95.480	3%
Straf – overtredingen	178.900	166.920	183.960	10%
Akten en verklaringen	84.930	98.550	101.580	3%
KANTON Totaal	**1.032.280**	**1.050.660**	**1.070.040**	**2%**

Omvang afhandeling kantonzaken

De hoeveelheid afgehandelde procedures voor de kantonsector als geheel steeg licht (+1%) ten opzichte van 2005. Dit was voldoende om over het geheel genomen de instroom te verwerken.
De afhandeling van procedures op het gebied van handelsrecht en arbeidsovereenkomsten tezamen met de kort gedingen nam in aantal licht af. Dit is een gevolg van de instroom; de afhandeling was in evenwicht met de instroom.
De afhandeling van familierechtelijke procedures nam weliswaar sterk (10%) toe, maar dit was toch niet helemaal voldoende om de instroomstijging bij te houden.

26 Per 1 november 2006 in werking getreden.
27 Procedures over parkeerboetes vallen niet allemaal onder Mulderzaken. Wanneer ze gefiscaliseerd zijn, vallen procedures daarover onder belastingzaken.

Productie sector kanton in 2005 en 2006 (afgerond op tientallen)

Zaakstype	2005	2006	groei	productie t.o.v. instroom
Sector kanton rechtbanken				
Handelszaken, arbeidszaken, kort gedingen	542.820	517.940	-5%	100%
Familiezaken	152.350	167.490	10%	97%
Straf – Mulderzaken	97.790	95.470	-2%	100%
Straf – overtredingen	168.190	183.320	9%	100%
Akten en verklaringen	98.550	101.580	3%	100%
KANTON Totaal	**1.059.700**	**1.065.790**	**1%**	**100%**

Doorlooptijden kantonzaken

De gemiddelde doorlooptijden van kantonzaken handel en arbeid zijn in 2006 op hetzelfde niveau gebleven als in 2005. De korte duur van familierechtelijke procedures en voorlopige voorzieningen is nog eens met enkele dagen bekort.
De doorlooptijd van strafzaken bij kanton daalt gestaag van acht en een halve week in 2004 naar ruim 6 weken in 2006.

Sector kanton: doorlooptijden in dagen in 2004, 2005 en 2006

Zaakstype	2004 Gemiddelde	2005 Gemiddelde	2006 Gem.	2006 (med.)	groei 2006
Handelszaak / arbeidszaak met verweer	77	81	80	(28)	-1%
Handelszaak zonder verweer (verstek)	10	9	8	(7)	-14%
Familiezaak	25	29	25	(6)	-13%
Voorlopige voorzieningen	29	30	29	(21)	-5%
Strafzaak bij kanton (overtreding)	60	55	44	-	-20%

Voor uitleg over de mediaan wordt verwezen naar hoofdstuk 2, paragraaf 2.3 onder het kopje doorlooptijden.

Gemiddelde bezetting kantonsectoren

De bezetting bij de kantonsectoren nam met 3 procent toe, terwijl de productie in werklast gemeten met 4 procent afnam. De hoge werkdruk bij de kantonsectoren is afgenomen.

Gemiddelde bezetting (in fte) sectoren kanton in 2005 en 2006

	2005	2006	groei 2006
Kanton			
rechters (RA)	227	230	1%
ondersteuning (GA)	891	920	3%
totaal kantons	**1.118**	**1.150**	**3%**
% rechters op totaal	20%	20%	-1%

Rechtbanken terug in de schoolbanken

De Rechtspraak gaat een landelijke norm introduceren voor permanente educatie. Rechters, raadsheren en juridisch medewerkers zullen per jaar dertig uur cursus moeten volgen. "Maar zij zien dat niet zozeer als een plicht, eerder als een recht", zegt een opleidingscoördinator.

Het is onder rechters en juridisch medewerkers van rechtbanken een favoriet onderwerp bij de koffieautomaat: we moeten hard werken – maar dat is niet erg. Wel erg is dat er nauwelijks ruimte bestaat voor reflectie op het werk, voor eens echt diep in de materie te duiken, los van de dagelijkse beslommeringen. Waar de procespartijen kennelijk veel geld en tijd besteden aan scholing, blijft de Rechtspraak achter. Klachten over de kwaliteit van de rechtspraak – terecht of niet – vinden hierin hun oorsprong.
Dat geluid is door de gerechtsbesturen en de Raad voor de rechtspraak serieus genomen. Inmiddels ligt er een norm voor permanente educatie (zie kader).
Leendert Verheij, rector van het Studiecentrum Rechtspleging, vindt de landelijke norm van dertig uur een goede zaak, niet alleen voor individuele rechters maar ook voor de gerechten als geheel. "Tot nu toe werd aan mensen zelf overgelaten of en hoe vaak ze een cursus volgden. Permanente educatie behoorde tot de verantwoordelijkheid van de individuele rechter. Dat gaat veranderen: de sectoren gaan zich erover buigen. En het gaat niet meer om wat een rechter mag of wil maar wat moet. Dat is een hele omslag."
De productie van de laatste jaren is ten koste gegaan van permanente educatie, stelt ook Verhey. "Rechtbanken moeten zich meer en meer afvragen: welke rechters hebben we in huis? En welke type rechters hebben we nodig? Aan welke knowhow hebben zij behoefte? Daarover moet steeds beleidsmatiger worden gedacht. Permanente educatie moeten we breed inbedden in onze manier van werken. Gebeurt dan niet, dan wordt permanente educatie weer overgelaten aan de waan van de dag."

Nu komt permanente educatie ook niet zomaar uit de lucht vallen. Neem de rechtbank Haarlem, waar permanente educatie 'al veel langer een issue is', zegt opleidingscoördinator Fleur van der Veer. Maar het nieuwe systeem gaat er wel voor zorgen dat permanente educatie anders wordt ingevuld. In Haarlem geldt de norm van dertig uur al in 2007. "De formele verplichting geldt pas in 2009, dus als mensen dit jaar die norm niet halen, doen we daar niets tegen. Maar over twee jaar wordt die norm keihard."

Ook in het verleden waren er al medewerkers die dertig uur – of meer – op cursus gingen, maar zij telden die uren niet zo, zegt Van der Veer. "In de toekomst zullen mensen bewuster bezig zijn met deze uren." Die worden tijdens de functioneringsgesprekken ingevuld. Dan wordt gekeken welke opleidingsbehoefte een medewerker heeft, en er wordt teruggeblikt of de geplande cursussen ook wel zijn gevolgd. Dat alles zal worden vastgelegd in persoonlijke ontwikkelplannen.

Permanente educatie

In 2005 ging de projectgroep Borging permanente educatie voor de Rechtspraak van start. Deze bracht in maart 2006 advies uit, dat later door de presidentenconferentie is overgenomen. Kern van het voorstel is dat alle rechters, raadsheren en juridisch medewerkers (stafjuristen en gerechtssecretarissen) vanaf 2009 ten minste dertig uur per jaar moeten besteden aan permanente educatie. Vanwege de schaal van de operatie wordt dit flexibel ingevoerd. In 2007 proberen de gerechten dit aantal uren al te halen, vanaf 2009 wordt het voorgeschreven. Afwijken van deze norm kan alleen op grond van bijzondere omstandigheden, en in overleg met de leidinggevende.
Wat in de advocatuur, het notariaat en de gezondheidszorg al de gewoonste zaak is, gaat nu dus ook gelden voor de rechtspraak: een landelijke norm voor permanente educatie. "De laatste jaren is er in de rechtspraak vooral aandacht geweest voor verkorting van de doorlooptijden in de afhandeling van zaken", zegt Betteke Boogaard-Derix, president van de rechtbank Roermond en voorzitter van de projectgroep Borging permanente educatie. "Gerechten worden gehouden aan productieafspraken en de financiering is daarop gebaseerd. Dat alles heeft geleid tot een toenemende productiedruk. Rechters en andere juridische medewerkers komen steeds minder toe aan actualisering, verbreding en verdieping van kennis en vaardigheden. De samenleving moet echter kunnen vertrouwen op de deskundigheid van de rechtspraak. Daarom is een kwaliteitssysteem van permanente educatie zo nodig. Gerechten zelf voelen die noodzaak ook. Het borgen van de kwaliteit van de rechtspraak komt het vertrouwen ten goede."

Weerstand tegen het nieuwe systeem heeft Van der Veer niet gemerkt. "Hoewel ik me kan indenken dat de meer ervaren rechters minder belangstelling hebben voor een reguliere SSR-cursus. Daarvoor hebben ze immers genoeg in huis."
Maar die dertig uur hoeven niet alleen te worden ingevuld met het volgen van cursussen. Het mag ook deels worden ingevuld met bijvoorbeeld lesgeven of artikelen schrijven in vakbladen. Juist voor de ervaren medewerkers kan dat interessant zijn. Doceren vereist immers een grondige voor-bereiding.

Voor SSR heeft deze operatie vergaande gevolgen. In het najaar van 2006 is het opleidingsinstituut gestart met het Project PE 30: dertig uur permanente educatie. In dat project is geïnventariseerd wat SSR nu aan cursussen aanbiedt en wat er in de toekomst nodig zal zijn.
Verheij: "Ons streven is zeventig procent van het totale cursusaanbod te verzorgen." Het opleidingsvolume van SSR moet daarvoor in drie jaar met tachtig procent groeien. "We gaan meer cursussen aanbieden en cursussen vaker aanbieden – we verwachten immers veel meer mensen. We trekken nieuwe cursusmanagers en docenten aan, voor bestaande en nieuwe vakken. Voor een deel gebeurt dat laatste door ervaren rechters, het mes snijdt zo aan twee kanten."
Welke cursussen SSR verzocht wordt aan te bieden, geven de gerechten zelf aan.
Vijf jaar na de invoering van de landelijke norm, dus in 2012, wordt het systeem geëvalueerd. Hoewel kwaliteit – en de verhoging van de kwaliteit – moeilijk is te meten, heeft Verheij wel hoge verwachtingen. "Nu is er nog de nodige kritiek op de uitspraken. We zullen dan zien dat de kwaliteit van de uitspraken juridisch goed is, dat ze goed leesbaar zijn en dat afnemers tevreden zijn."

3.4 Sector Bestuursrecht

3.4.1 Relevante ontwikkelingen

Het sectorprogramma Bestuursrecht is in 2004 van start gegaan. Doel van het programma is het leveren van maatwerk aan de betrokken partijen alsmede de toegankelijkheid van de sector bestuursrecht te vergroten. Tevens wordt aandacht besteed aan de rol van de sector om als een aantrekkelijke werkgever te functioneren. In 2006 zijn onder meer de volgende projecten afgerond: uniformeren en verbeteren van werkprocessen, totstandkoming sectorstatuut, oprichting landelijk stafbureau inclusief Kenniscentrum Bestuursrecht, wizards voor belastingrechtspraak en de commissie Verbetervoorstellen bestuursrecht (zie hiervoor hoofdstuk 7).

De doorverwijzingvoorziening naar mediation is ook bij de bestuurssectoren geïmplementeerd. In bestuursrechtelijke zaken liep het slagingspercentage op tot 83 procent. Zie verder paragraaf 3.2.1.

Uniforme werkprocessen

Het opstellen van uniforme werkprocessen is een voorwaarde voor de verdere ontwikkeling van de primaireprocessystemen. Ook is een landelijk uniforme werkwijze van belang voor duidelijkheid jegens procederende partijen maar ook voor de rechtseenheid. De beschrijving van de werkprocessen AC -bodem[28], AC-vovo[29], bewaring, bewaring-vervolgberoep, bodemprocedure, voorlopige voorziening en de subprocessen nader onderzoek AC, Bodem en vovo is in 2006 afgerond. Deze zijn geïntegreerd in de primaireprocessystemen.

Digitale Procedure Bestuursrecht

De digitalisering van de samenleving schrijdt voort. In de Agenda van de Rechtspraak is vastgesteld dat de Rechtspraak op het punt van digitalisering mee wil groeien met de publieke en private sector. Op het gebied van de digitale informatie-uitwisseling met ketenpartijen zijn in 2006 belangrijke stappen gezet. Er is een pilot opgezet in de rechtbank Rotterdam om digitale dossiers te kunnen delen met de OPTA en NMA. Deze gaat begin 2007 van start. In Breda gaan de rechtbank en de UWV medio 2007 samenwerken in een pilot die de rechtszoekenden de mogelijkheid biedt om elektronisch beroep in te stellen tegen besluiten van de UWV.
De pilots zijn van belang om een en ander nu en vooral ook in de toekomst veilig en betrouwbaar te kunnen laten verlopen. Tevens geven de pilots informatie over wat er nodig is voor een eventuele landelijke toepassing van de ontwikkelde voorzieningen. Parallel aan de pilots wordt in samenwerking met wetgevingsjuristen van het Ministerie van Justitie een traject uitgevoerd om juridische belemmeringen voor digitaal procederen via wetgeving op te heffen. Dit traject levert vermoedelijk in het voorjaar van 2008 aangepaste wetgeving op. Het uiteindelijke doel is elektronisch beroep te kunnen indienen, te komen tot elektronisch berichtenverkeer tussen rechtszoekende en de rechtbank, en het vormen van een elektronisch dossier.

3.4.2 Resultaten

Omvang instroom bestuursrechtelijke zaken

De totale hoeveelheid aangebrachte zaken op bestuursrechtelijk gebied, inclusief de hoger beroepen, nam met 8 procent sterk toe. Belastingzaken, vreemdelingenzaken en bijstandszaken vormden de sterkste groeiers. Maar niet overal was de groei even groot. Het aantal bodemzaken bestuur daalde zelfs in lichte mate (-1%) als gevolg van een sterke afname van het aantal ambtenarenzaken (-8%) en sociale zekerheidszaken (-11%).
Het aantal belastingzaken in eerste aanleg nam ook in 2006 zeer sterk toe (21%). De groei zat zowel in de zaken op grond van de *Wet waardering onroerende zaken* als in de overige belastingzaken (Rijksbelastingen en gemeentebelastingen).
Na invoering in 2005 van belastingrechtspraak in twee feitelijke instanties is in 2006 de instroom hoger beroepen enigszins op gang gekomen.
In 2005 waren er nog nauwelijks hoger beroepen om de simpele reden dat de afdoeningen van zaken in eerste aanleg pas vanaf medio 2005 begonnen uit te stromen. Toch is de instroom hoger beroepen nog steeds lager dan was verwacht bij invoering van belastingrechtspraak in twee feitelijke instanties in 2005.

28 AC staat voor AanmeldCentrum

29 vovo staat voor voorlopige voorziening

Instroom sector bestuur in 2004, 2005 en 2006 (afgerond op tientallen)

Zaakstype	2004	2005	2006	groei 2006
Sector bestuur rechtbanken				
Bodemzaken	39.970	41.150	40.920	-1%
- sociale zekerheidszaken	19.570	19.640	17.570	-11%
- ambtenarenzaken	3.140	2.910	2.670	-8%
- bijstand/studiefinanciering	5.630	7.170	8.160	14%
- overig	11.630	11.430	12.520	10%
Voorlopige voorzieningen	8.960	9.770	9.830	1%
Vreemdelingenzaken	58.810	58.690	63.590	8%
Totaal bestuur rechtbanken	**107.740**	**109.610**	**114.330**	**4%**
Totaal excl. Vreemdelingenzaken	48.930	50.920	50.750	0%
Sector belasting rechtbanken en gerechtshoven				
Belasting eerste aanleg (incl. eerste aanleg hoven)	15.800	25.900	31.330	21%
Belasting hoger beroep	-	250	1.700	580%
Totaal belasting	**15.800**	**26.140**	**33.030**	**26%**
Sector bestuur bijzondere colleges				
CRvB	7.540	7.630	7.500	-2%
CBb	1.220	960	960	0%
Totaal bijzondere colleges	**8.760**	**8.590**	**8.460**	**-1%**
BESTUUR Totaal	**132.290**	**144.340**	**155.820**	**8%**
BESTUUR Totaal excl. Vreemdelingenzaken	73.480	85.640	92.240	8%

Omvang afhandeling bestuursrechtelijke zaken

De omvang van afgehandelde zaken bleef op hetzelfde niveau als in 2005, en vertoonde daarmee een geringere groei dan de instroom te zien gaf. Dit komt vooral door de productiedaling bij vreemdelingenzaken.

In 2005 zijn de voorraden vreemdelingenzaken sterk teruggebracht, dat is dit jaar niet het geval. De afhandeling liep 2 procent achter bij de instroom als gevolg van tijdelijke capaciteitstekorten bij enkele rechtbanken.
Ook de afhandeling van bodemzaken bestuur bij de rechtbanken liep in geringe mate achter bij de instroom. In totaal bleef de productie van alle zaken op bestuursrechtelijk gebied 2 procent achter bij de instroom.

De afhandeling van procedures over belastingen nam met 44 procent toe. Dit is grotendeels het gevolg van een naijleffect van invoering van belastingrechtspraak in twee feitelijke instanties; een deel van de zaken (de relatief eenvoudige zaken) die in 2005 voor het eerst instroomden, kon pas in 2006 afgehandeld worden. Met andere woorden, die zaken waren wel al in behandeling, maar de afhandeling van vele zaken vond pas in 2006 plaats. In 2006 is de verwerking van belastingzaken eerste aanleg vrijwel in evenwicht

gekomen met het aanbod van zaken.
De afhandeling van belastingprocedures in hoger beroep is pas in 2006 echt op gang gekomen, en loopt daardoor nog achter bij de instroom.

De afhandeling van 'algemene' (d.w.z. excl. belastingzaken en vreemdelingenzaken) bodemzaken bestuursrecht nam met 2 procent af. Deels als gevolg van de stagnerende instroom, deels van een enigszins lagere productie dan de instroom.

De Centrale Raad van Beroep is bezig met het verkleinen van de voorraden, waarvan ook in 2006 de resultaten te zien zijn.

Productie sector bestuur in 2005 en 2006 (afgerond op tientallen)

Zaakstype	2005	2006	groei	productie t.o.v. instroom
Sector bestuur rechtbanken (excl. belastingzaken)				
Bodemzaken	41.270	40.280	-2%	98%
Voorlopige voorzieningen	9.640	9.950	3%	101%
Vreemdelingenkamer	71.400	62.190	-13%	98%
Totaal bestuur rechtbanken	**122.310**	**112.420**	**-8%**	**98%**
Totaal excl. Vreemdelingenzaken	50.910	50.230	-1%	99%
Sector belasting rechtbanken en gerechtshoven				
Belasting, eerste aanleg (tot 1-1-2005 alleen hof)	21.850	31.080	42%	99%
Belasting, hoger beroep (v.a. 1-1-2005)	20	520	-	31%
Totaal belastingzaken	**21.880**	**31.600**	**44%**	**96%**
Sector bestuur bijzondere colleges				
CRvB	7.730	7.940	3%	106%
CBb	1.150	1.000	-13%	104%
Totaal bijzondere colleges	**8.880**	**8.940**	**1%**	**106%**
BESTUUR Totaal	**153.070**	**152.950**	**0%**	**98%**
BESTUUR Totaal excl. Vreemdelingenzaken	81.670	90.770	11%	98%

Het aantal afdoeningen van bodemzaken bestuur kon niet kunnen worden opgesplitst in sociale zekerheidszaken, ambtenarenzaken etc.

Doorlooptijden bestuurszaken

De doorlooptijd van bodemzaken bestuursrecht bij de rechtbank is in tegenstelling tot in 2005, in 2006 nauwelijks meer gedaald. De mediaan ligt met 37 weken dicht bij de gemiddelde doorlooptijd van 43 weken. Dit geeft aan dat er bij bodemzaken bestuursrecht geen substantiële groep zaken is met zeer lange doorlooptijden.
Bij vreemdelingenzaken is de doorlooptijd wederom fors gedaald. De achterstanden aan vreemdelingenzaken zijn in 2005 verkleind, waardoor in 2006 relatief minder oude zaken met een lange doorlooptijd uitstroomden.

Vanaf 2005 zijn belastingzaken in eerste aanleg behandeld door de rechtbanken, voorheen werden deze afgedaan door de gerechtshoven. Hierdoor bestond de uitstroom aan belastingzaken bij de rechtbanken in 2005 alleen uit de 'makkelijkere' zaken met een korte doorlooptijd. Het ging met andere woorden niet om een representatieve groep zaken. Om die reden is geen doorlooptijd opgenomen voor 2005. Voor het jaar 2006 valt wel een representatief beeld te geven van de gemiddelde doorlooptijd.

Sector bestuur: doorlooptijden in dagen in 2004, 2005 en 2006

Zaakstype	2004	2005	2006	2006	Groei 2006
Rechtbank sector bestuur	*Gemiddelde*	*Gemiddelde*	*Gem.*	*(med.)*	
Bestuurszaak (exclusief belasting)	330	302	301	(259)	0%
Voorlopige voorziening bij een bestuurszaak	45	43	44	(36)	3%
Vreemdelingenzaak	435	315	210	(171)	-33%
Belasting, rechtbank			263	(249)	nvt
Hoger beroep bij gerechtshof					
Belasting, hof	508	566	778	-	37%
College van Beroep voor het bedrijfsleven					
Bestuurszaak	417	467	483	-	3%
Voorlopige voorziening	77	54	38	-	-30%
Centrale Raad van Beroep					
Bestuurszaak	709	606	552	-	-9%
Voorlopige voorziening	47	44	49	-	11%

Voor uitleg over de mediaan wordt verwezen naar hoofdstuk 2, paragraaf 2.3 onder het kopje doorlooptijden.

De doorlooptijd van belastingzaken bij de hoven is in 2006 fors gestegen, 37 procent. Dit komt omdat er nog steeds ‘oude’ zaken van voor de stelselwijziging uitstromen. De doorlooptijd van 778 dagen is daarom niet representatief voor de doorlooptijd in hoger beroep die hoort bij het nieuwe stelsel van rechtspraak in twee feitelijk instanties. De doorlooptijd van bestuurszaken bij het College van Beroep voor het bedrijfsleven is in 2006 vrijwel gelijk gebleven aan 2005. De duur van voorlopige voorzieningen is evenals vorig jaar korter geworden. Was de gemiddelde duur in 2004 nog elf weken, in 2006 was het nog maar vijfenhalve week.

Bij de Centrale Raad van Beroep blijft de doorlooptijd dalen als gevolg van de gerichte aanpak om de werkvoorraad te verkleinen; sinds 2004 is de gemiddelde doorlooptijd met vijf maanden afgenomen tot anderhalf jaar.

Gemiddelde bezetting sectoren bestuur

Vanwege de verschuiving belastingzaken eerste aanleg van gerechtshoven naar rechtbanken zijn de groeicijfers rechtbanken moeilijk te interpreteren. De sterke daling in de bezetting belastingsector gerechtshoven heeft te maken met het langzamerhand verdwijnen van de voorraad eersteaanlegzaken daar.

Gemiddelde bezetting (in fte) sectoren bestuur in 2005 en 2006

	2005	2006	groei 2006
Rechtbank, bestuur, VK en belasting			
rechters (RA)	311	313	1%
ondersteuning (GA)	1047	1.026	-2%
totaal rechtbanken	**1.358**	**1.339**	**-1%**
% rechters op totaal	23%	23%	2%
Gerechtshoven, belasting			
rechters (RA)	51	45	-12%
ondersteuning (GA)	70	55	-21%
totaal hoven	**121**	**100**	**-17%**
% rechters op totaal	42%	45%	6%
CRvB + CBb			
rechters (RA)	109	112	3%
ondersteuning (GA)	146	115	-21%
totaal CRvB + CBb	**255**	**227**	**-11%**
% rechters op totaal	43%	49%	16%

Kwaliteit

Aanleiding hiervoor waren verschillende onderzoeken op het gebied van kwaliteit. Zo is de eerste visitatie van de gerechten uitgevoerd, zijn er kwaliteitsnormen van rechtspreken ontwikkeld, heeft het evaluatieonderzoek van de commissie Deetman plaatsgevonden en is het kwaliteitssysteem geëvalueerd. Uit verschillende onderzoeken bleek dat de kwaliteit van het rechtspreken goed is, maar dat rechters zelf ervaren dat de kwaliteit onder druk staat. Er zijn in 2006 diverse plannen ontwikkeld om de kwaliteit een impuls te geven. In de strafrechtspleging gaat bijvoorbeeld veel aandacht uit naar deskundigheidsbevordering en wordt gestreefd naar verbetering van de motivering van vonnissen, terwijl in het civiele en bestuursrecht meer aandacht uitgaat naar het meervoudig behandelen van zaken en het meelezen van uitspraken. In alle sectoren is er meer aandacht voor opleiding van medewerkers, onder andere doordat er een algemene norm voor permanente educatie is geformuleerd. Al deze kwaliteitsactiviteiten zullen in 2007 verder uitwerking krijgen. 2006 stond vooral in het teken van het evalueren en het maken van plannen. Voor het uitvoeren van de plannen in 2007 zijn gerichte investeringen nodig. De concrete resultaten zullen uiteraard pas later zichtbaar kunnen worden.

Visitatie gerechten

De visitatie vormt het sluitstuk van de kwaliteitscyclus van de gerechten. De visitatiecommissie constateert dat de gerechten met betrekking tot kwaliteit sterk in beweging zijn. Uit het rapport komen de volgende algemene lijnen naar voren:

- De gerechten zijn actief bezig met kwaliteitsactiviteiten. Er bestaan echter grote verschillen tussen gerechten en sectoren.
- Het ontbreekt vaak nog aan een systematische aanpak van kwaliteitsverbeteringen. Meer aandacht moet gaan naar het borgen ervan.
- De onderwerpen leiderschap en feedback verdienen aandacht. De onderwerpen zijn essentieel voor een verdere kwaliteitsverbetering. Het is nodig de afstand tussen bestuur en medewerkers te verkleinen en de aandacht te richten op het bevorderen van een cultuur waarin het geven en ontvangen van feedback gewoon is.
- Gewaakt moet worden voor een bureaucratische invulling van het kwaliteitssysteem. Het gaat erom bezig te zijn met continue kwaliteitsverbetering en niet om het afvinken van de bepalingen in een kwaliteitsstatuut.

In 2006 is er veel aandacht geweest voor kwaliteit. Nadat in voorbije jaren met succes is gestreefd naar het wegwerken van de achterstanden, zijn in 2006 andere aspecten van de kwaliteit van de rechtspleging centraal komen te staan, met name de inhoudelijke kwaliteit van het rechtspreken.

Ontwikkeling kwaliteitsnormen

In 2006 heeft de Rechtspraak normen ontwikkeld voor de kwaliteit van het rechtspreken[30]. De behoefte aan normen houdt verband met het gevoel dat de kwaliteit onder druk staat. Door de continue productiedruk zijn rechters gespitst op het bijhouden van de zaken en op doorlooptijden en dreigen andere aspecten van kwaliteit onderbelicht te raken. Door het benoemen van onderwerpen die van belang worden geacht voor de kwaliteit van het rechtspreken en het koppelen van normen daaraan, wordt kwaliteit zichtbaar gemaakt. Er ontstaat zo een betere balans tussen kwaliteit en kwantiteit.
Er zijn vier aspecten van kwaliteit onderscheiden: inhoudelijke kwaliteit, onpartijdigheid en integriteit, bejegening en doorlooptijden. Voor elk van deze kwaliteitsaspecten zijn onderwerpen benoemd die van groot belang worden geacht voor de bevordering ervan. Voor de inhoudelijke kwaliteit van het rechtspreken is het bijvoorbeeld noodzakelijk dat medewerkers een minimum aantal uren aan opleiding besteden en moet er voldoende ruimte zijn om zaken meervoudig te behandelen. Voor de verbetering van de bejegening is het onder andere van belang dat rechters periodiek kritisch hun optreden ter zitting bekijken en bespreken met een collega en/of een deskundige.
De gerechten en de Raad voor de rechtspraak hebben afgesproken dat de gerechten voor al deze onderwerpen verbeteractiviteiten zullen gaan ontwikkelen. Omdat de activiteiten substantieel tijd en geld kosten, zal de invoering gefaseerd plaatsvinden. Afgesproken is dat de gerechten over drie jaar zullen voldoen aan normen op de volgende gebieden: betere motivering, meer meervoudige zittingen, meer meelezen van enkelvoudige vonnissen, permanente educatie, instructie en feitenonderzoek, en doorlooptijden. Op het gebied van meervoudige zittingen en doorlooptijden geven de gerechten in dit jaarverslag al inzicht in de stand van zaken.

Klantwaarderingsonderzoek

Een belangrijk onderdeel van de kwaliteitscyclus vormt het klantwaarderingsonderzoek. Gerechten doen elke vier jaar onderzoek naar de tevredenheid van hun klanten. Klanten zijn onder andere advocaten, officieren van justitie en rechtzoekenden. Ieder jaar wisselt de groep gerechten waarvan de kwaliteit is gemeten. De cijfers die worden weergegeven, beslaan een periode van drie jaar en geven daarmee een min of meer representatief beeld van de hele Rechtspraak.

30 Het rapport 'Kwaliteit kost tijd' van de werkgroep Kwaliteit in de bekostiging.

In 2006 heeft één gerecht een klantwaarderingsonderzoek gehouden. Omdat de resultaten van de onderzoeken uit 2004 en 2005 bij een veel groter aantal gerechten relatief veel gewicht in de schaal leggen ten opzichte van de resultaten van het onderzoek in 2006, zijn er geen verschuivingen van betekenis.

Opnieuw blijkt dat de rechtspraak in brede zin hoge waardering oogst bij zowel professionele partners als burgers. Blijvende punten van aandacht vormen de doorlooptijden en de rechtseenheid. De waardering van professionele partners voor de motivering van beslissingen blijft ook achter. Hieraan wordt op verschillende fronten gewerkt, echter het effect daarvan is nog niet rechtstreeks zichtbaar.

Intervisie

In bijna alle gerechten worden methoden van intervisie toegepast. Het nut en de noodzaak van intervisie worden breed onderkend. Vaak wordt een zitting van een rechter of een meervoudige kamer opgenomen op video en wordt deze na afloop met een collega besproken, meestal in aanwezigheid van een externe deskundige. Eveneens komt het voor dat oud-rechters of rechters uit een ander gerecht zittingen bijwonen en hun bevindingen met de zittende rechter bespreken. De observerende rechter let dan onder andere op uitstraling, omgang met partijen en ondersteuning, regie, taalgebruik, tempo, feitenbehandeling en dossierkennis.

Klachtenregeling

Bij de Rechtspraak is het mogelijk klachten over gedragingen van een gerecht of daaraan verbonden personen voor te leggen aan het bestuur van dat gerecht. Alle gerechten hebben een klachtenregeling. Deze is te vinden op de website van het betreffende gerecht. Klachten over de inhoud van een uitspraak, de aanhouding van een zaak of een beslissing over de orde op de zitting kunnen niet in behandeling worden genomen.
In 2006 werden 762 klachten in behandeling genomen. Dit is een toename van 9 procent ten opzichte van het jaar 2005. Afgezet tegen het totaal aantal afgehandelde zaken bij de Rechtspraak was het aantal klachten gering. Uit deze cijfers valt niet op te maken of er weinig te klagen valt of dat men bijvoorbeeld de weg niet weet voor het indienen van klachten.
De meeste klachten betroffen de bejegening van de rechtszoekende door de rechter. Het ging daarbij doorgaans over het opdringen van een schikking of over partijdigheid. Daarnaast waren er klachten over de tijdsduur. Deze gingen meestal over lange wachttijden voor aanvang van de zaak, en over aanhouding van uitspraken. Klachten over administratieve fouten waren uiteenlopend van aard, deze betroffen veelal handelingen van de griffie, zoals te late oproeping, niet reageren op brieven en slordigheden in de afhandeling. Verder viel op dat er klachten waren over de toepassing van de veiligheidsvoorschriften bij de ingang.

In 2006 werden 161 klachten gegrond verklaard, hetgeen een aanzienlijke toename is ten opzichte van de 119 gegronde klachten in 2005. Van het aantal afgehandelde klachten in 2006 was 22 procent gegrond. In 2005 was 18 procent van de 663 afgehandelde klachten gegrond. Evenals in 2005 werden klachten in 8 procent van de gevallen in der minne geschikt.

In 82 gevallen heeft een klacht geleid tot verbetering van de organisatie. Een paar voorbeelden: verbetering van de gang van zaken voorafgaand aan en tijdens de zitting, een betere bewaking van de privacy van personen, een betere inrichting van wachtruimtes en een betere informatievoorziening bij lange wachttijden. In twee gevallen werd verbetering van de bejegening door een rechter-commissaris genoemd.

Tevredenheid over het rechterlijk functioneren en de motivering van de beslissing

	2004 t/m 2006 % tevreden rechtzoekenden	2004 t/m 2006 % tevreden professionals
Rechterlijk functioneren		
Toelichting van de rechter op de procedure	79,5%	76,9%
Toelichting van de rechter op de inhoud van de zaak	79,0%	74,4%
Rechtseenheid van de beslissing	**	46,8%
Rechter bood ruimte voor verhaal	85,8%	74,0%
Voorbereiding van de rechter	76,5%	78,6%
Rechter luisterde naar standpunten	83,8%	74,7%
Rechter leefde zich in in de situatie	67,9%	58,7%
Deskundigheid van de rechter	78,1%	76,2%
Bejegening van de cliënt door de rechter	*	72,4%
Bejegening advocaat / gemachtigde door de rechter	*	82,2%
De onpartijdigheid van de rechter	76,8%	75,0%
De wijze waarop de rechter het verdere verloop vd zaak inzichtelijk maakt	87,3%	76,3%
Beslissing		
Motivering / uitleg beslissing	77,6%	55,2%
De leesbaarheid / begrijpelijkheid van de beslissing	*	80,2%

Doorlooptijden / Duur procedure	Totaal	Bestuur	Familie	Handel	Kanton	Straf
Rechtzoekenden	47,6%	37,2%	50,0%	58,0%	49,2%	49,5%
Professionals	44,3%	38,9%	43,0%	44,5%	57,2%	40,1%

Algemene tevredenheid	Totaal	Bestuur	Familie	Handel	Kanton	Straf
Professionals	82,5%	85,0%	84,5%	78,8%	85,7%	79,0%

* De gebieden die met een sterretje zijn aangegeven, zijn niet gemeten

Traditie & technologie

Bij de Rechtspraak lijkt papier nog de belangrijkste grondstof. Stápels op de tafel van de rechter in de zittingszaal. Meters dossiers in de kasten van de gerechtssecretarissen. Transportkarretjes van bodes buigen onder het gewicht van de processtukken. Het traditionele ambacht van rechtspreken en moderne technologie, gaat dat wel samen?

Nadat de sector strafrecht van de Rotterdamse rechtbank was begonnen met het digitale dossier, heeft team 1 van de sector bestuursrecht – dit team behandelt mededingings- en telecomzaken – het stokje overgenomen. Maar omdat standaardoplossingen niet bestaan, werd het een geheel eigen project. Overigens wordt het project Digitaal Dossier ook bij de rechtbanken Dordrecht en Breda uitgevoerd.

Bewust is gekozen om het project te laten beginnen met NMa- en OPTA-zaken, zegt teamvoorzitter Ellis Houweling. "We hebben te maken met een beperkte groep spelers. Slechts enkele advocatenkantoren doen telecom en mededinging, en er zijn maar twee bestuursorganen als verweerders. Met deze overzichtelijke groep is het eenvoudiger om afspraken te maken over de aanlevering van digitale dossiers."

Een belangrijk voordeel bij dit type zaken is dat er veel (milieu)winst kan worden geboekt. NMa- en OPTA-zaken gaan doorgaans gepaard met dozen vol processtukken. Houweling: "Deze zaken worden behandeld door drie rechters en het is ondoenlijk om alle stukken te kopiëren. En door de omvang werden er wel eens fouten gemaakt: stukken die voor de ene partij geheim moesten blijven, werden toch vrijgegeven."

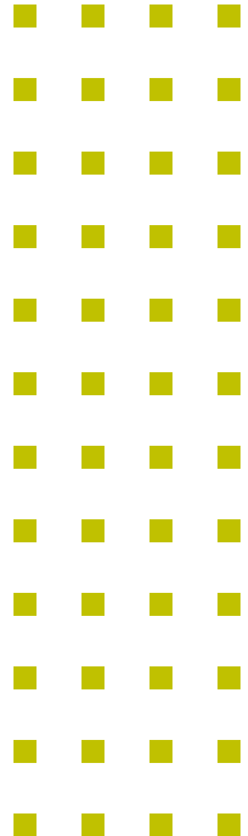
Digitaal rechtspreken vangt deze papieren problemen op. De meeste stukken worden door procespartijen al op de pc geschreven en kunnen dus ook digitaal worden aangeleverd. Bistro heeft software ontwikkeld waarmee secretarissen en rechters alle stukken vanaf hun scherm kunnen raadplegen. Met zoektermen kunnen ze snel bepaalde passages opzoeken – heel wat anders dan handmatig door mappen bladeren op zoek naar die ene aantekening bij een brief. Ook is het mogelijk om digitale 'geeltjes' te plakken op bepaalde pagina's. En als een stuk geheim moet blijven, kan het nooit meer 'per ongeluk' door onbevoegden worden gezien.

Het systeem kan ook leiden tot een snellere afhandeling van zaken. "In het voortraject – bij de administratie – zal zeker tijdwinst worden gerealiseerd", verwacht Houweling. 'Maar ook als rechters ermee aan de slag gaan, zou het sneller kunnen lopen. Met papieren dossiers moest je als rechter wachten totdat een andere was uitgelezen. Nu kan iedereen tegelijk het digitale dossier raadplegen. Je bent niet langer afhankelijk van anderen en weer meester over je eigen planning geworden."

Het belangrijkste voordeel is dat de toegankelijkheid van de dossiers wordt vergroot en dat alle stukken veel overzichtelijker kunnen worden opgeslagen, vult projectleider Kyung de Graaf aan. "En rechters kunnen veel beter aan hun uitspraken werken. Ze

Ict

Net zoals in veel andere organisaties worden in de rechtspraak ruim twintig jaar geleden de eerste ict-systemen ingevoerd. Niet dat de klanten van de rechtspraak – de ketenpartners en de burgers – daar direct iets van merkten. Eerst worden er systemen gebouwd voor de afdelingen financiën en personeelszaken. Vervolgens doet de tekstverwerker zijn intrede, waarop brieven en uitspraken worden uitgewerkt. Daarna komen de registratiesystemen, zodat gegevens van zaken en personen beter kunnen worden opgeslagen. Momenteel wordt gewerkt aan verfijningen van de webtechnologie, voor buitenstaanders is onder andere rechtspraak.nl te raadplegen.
"In weinig andere landen is de rechtspraak zo goed geautomatiseerd als in Nederland", zegt Jan van Coeverden, directeur van Bistro (Bureau internetsystemen en –toepassingen in de rechterlijke organisatie). "Maar veel systemen zijn verouderd en moeten up-to-date worden gehouden. Daarnaast stelt de wet eisen aan stukken: ze moeten op een bepaalde manier zijn ondertekend, afschriften moeten een bepaalde vorm hebben."Om toch over te gaan tot digitale communicatie met de buitenwereld, zijn twee oplossingen denkbaar: of er moet worden gesleuteld aan de techniek, of de wet wordt veranderd. Dat laatste is voor een deel gebeurd bij een project dat de rechtbank Rotterdam samen met Bistro en andere ketenpartners heeft uitgevoerd: het digitale dossier. Een bepaling uit de Algemene wet bestuursrecht schrijft voor dat: als de rechtbank om inlichtingen verzoekt, partijen die schriftelijk moeten verstrekken. Die wettelijke verplichting wordt geschrapt, waarmee het project Digitaal Dossier vrij baan heeft.
De rechtspraak heeft dit project niet in zijn eentje uitgevoerd. "Ketenpartners zijn vroegtijdig bij het project betrokken", zegt Van Coeverden. "Zij hebben ook baat bij een goede introductie en toepassing van de nieuwe ict-omgeving."

hebben twee beeldschermen op hun bureau staan, één met het digitale dossier en één om op te werken. Met de muis kunnen ze stukken tekst vanuit het digitale dossier slepen naar het werkscherm. Ook dat bespaart tijd."

Dat is ook het gevoel dat Marieke Zomer heeft over het project dat zij aanstuurt, *Afschaffing verplicht procuraat*. Voor de civiele sectoren van de rechtbanken en hoven heeft die afschaffing vergaande consequenties en de projectgroep grijpt dat moment aan om een aantal zaken te automatiseren. Alle correspondentie tussen advocaat en rechtbank verloopt nu nog via de procureur. Die verzamelt berichten van advocaten en brengt ze naar de rechtbank, en haalt daar berichten voor advocaten weer op, en verspreidt ze verder onder de geadresseerden. "Dat systeem werkt goed", zegt Zomer, coördinerend vice-president in de rechtbank Zwolle-Lelystad. "Maar het is achterhaald." Zeker nu de procureur verdwijnt, zal een andere methode moeten worden ontwikkeld om het berichtenverkeer te stroomlijnen. Daar komt bij dat een advocaat niet langer beperkt is tot het procederen bij zijn 'eigen' rechtbank, maar in het hele land terecht kan. Rechtbanken krijgen met veel meer advocaten te maken, waardoor het berichtenverkeer complexer wordt. Al deze berichten – toch snel vijftien à twintig per zaak – worden over een jaar elektronisch verzonden.
De eerste bevindingen van de pilot in het arrondissement Haarlem zijn veelbelovend. De advocatenkantoren die daaraan meedoen, maken gebruik van digitale formulieren die ze vinden op roljournaal.nl. Deze 'onthouden' wat er eerder in de procedure is gedaan en bepaalde gegevens worden in nieuwe formulieren automatisch al ingevuld. De voortgang van de procedure – die was altijd te raadplegen op de schriftelijke rol – staat ook op roljournaal.nl. Advocaten en advocatenkantoren krijgen een unieke toegangscode waarmee ze kunnen inloggen en zien hoe de rolprocedures van zaken die zij behandelen ervoor staan.
Voordelen zijn er ook aan de zijde van de Rechtspraak "Berichten die per mail binnenkomen kunnen direct worden opgeslagen", zegt Zomer. "En we zijn meer gaan werken met standaardformulieren voor verzoeken en conclusies, dat maakt het overzichtelijker."

Bedrijfsvoering

5.1 Personeelsbeleid

Diversiteit

De Rechtspraak streeft naar etnische diversiteit. Om meer rechters van een andere etnische achtergrond te werven, is in het najaar van 2006 het project Diversiteitsimpuls gestart. De Raad voor de rechtspraak heeft onder meer contact gezocht met diverse organisaties om inzicht te krijgen in het keuzegedrag van allochtone juridische studenten op de arbeidsmarkt.

De Rechtspraak heeft om die reden ook geparticipeerd in verschillende onderzoeken. Naar aanleiding van deze onderzoeken is de arbeidsmarktbenadering bijgesteld. De advertentietekst waarin allochtonen met name werden opgeroepen te solliciteren, is gewijzigd. Dit beleid had namelijk een negatief effect op de wervingskracht; mensen met een andere culturele achtergrond wilden en willen aangenomen worden op hun kwaliteiten, niet op hun afkomst. Het diversiteitsbeleid van de Rechtspraak zal een sterk pragmatische inslag krijgen met de focus op wederzijdse kennismaking.

Opleidingen

Permanente educatie

De samenleving moet op de deskundigheid van de Rechtspraak kunnen vertrouwen. Een systeem van permanente educatie kan hieraan een belangrijke bijdrage leveren.

In 2006 is het rapport *Borging permanente educatie voor de Rechtspraak* uitgekomen. In het rapport is gepleit voor een landelijke norm voor permanente educatie. Een norm maakt zichtbaar aan de samenleving dat wordt gewerkt aan het borgen van de kwaliteit van de rechtspraak. Een norm geeft professionals bovendien zekerheid dat zij door de organisatie in staat worden gesteld om jaarlijks opleidingen te volgen. Voor de leidinggevende kan een norm een handvat bieden in evaluatie- of functioneringsgesprekken met medewerkers. Door tijd en geld beschikbaar te stellen voor permanente educatie, wordt de kwaliteit van de rechtspraak gehandhaafd en waar nodig verbeterd.

De landelijke norm is vastgesteld op dertig uur per jaar voor raadsheren, rechters en juridisch medewerkers. De meeste gerechten voldoen (nog) niet aan de norm. De verwachting is dat met de implementatie, in het bijzonder het organiseren van opleidingscapaciteit, de nodige tijd gemoeid zal zijn. De gerechten hebben tot eind 2009 om de norm lokaal in te voeren. Als uitvloeisel hiervan

De Rechtspraak besteedt veel aandacht aan de kwaliteit en professionaliteit van de bedrijfsvoering. Zo zijn de Directeuren Bedrijfsvoering van de gerechten in 2005 het Programma Bedrijfsvoering gestart, met als doelstelling de verdere verbetering van de bedrijfsvoering van de Rechtspraak door middel van de uitvoering van een aantal projecten. In 2006 zijn de eerste vruchten van deze projecten geplukt. In dit hoofdstuk worden de vorderingen op de verschillende terreinen van bedrijfsvoering toegelicht, de resultaten van het Programma Bedrijfsvoering zijn hierin verweven.

heeft SSR opdracht gekregen te zorgen voor voldoende en actueel aanbod van opleidingen en vaardigheidstrainingen. Zie verder het aparte thema over permanente educatie.

Verkenning Raio-opleiding

Zowel de Rechtspraak als het Openbaar Ministerie hecht groot belang aan het effectief en efficiënt opleiden van nieuwe rechters en officieren van justitie. Bij beide partijen bestond de behoefte om de Raio-opleiding te verbeteren. De Raad van Opdrachtgevers van SSR gaf daarom opdracht de knelpunten in deze opleiding te bezien. In 2006 heeft de betreffende projectgroep, waarin zowel Openbaar Ministerie als Rechtspraak vertegenwoordigd was, haar eindrapport aangeboden aan de Raad van Opdrachtgevers. De gesignaleerde knelpunten hebben onder meer betrekking op de arbeidsmarktbenadering en werving van raio's, de structuur en het curriculum van de opleiding, de vormingselementen in de opleiding en het systeem van beoordelen. Inmiddels hebben de Raad voor de rechtspraak en het College van procureurs-generaal gezamenlijk opdracht gegeven aan een nieuwe werkgroep Herziening Raio-opleiding, de Selectiecommissie rechterlijke macht en SSR om vervolg te geven aan verschillende adviezen uit het rapport.

Studiecentrum Rechtspleging

Studiecentrum Rechtspleging (SSR) is het opleidingsinstituut voor Rechtspraak en Openbaar Ministerie. SSR verzorgt onder meer de initiële opleidingen van juristen tot rechter of officier van justitie (Raio- en Rio-opleiding). Ultimo 2006 waren er 273 raio's in opleiding. In 2006 verlieten elf raio's de opleiding zonder deze af te ronden. Twee raio's maakten de opleiding wel af, maar kozen ervoor niet te worden geplaatst. Daarnaast verzorgt SSR de permanente educatie van rechters en officieren van justitie en biedt SSR verdiepingscursussen aan voor diverse specialisaties. Ook verzorgt SSR cursussen voor juridische en administratief medewerkers bij gerechten en parketten. SSR heeft in totaal 1068 cursusuitvoeringen verzorgd, die door ruim 16.500 deelnemers (van zowel gerechten als parketten) zijn bezocht.

Management development

De Rechtspraak acht het van belang dat potentiële bestuurders worden gevolgd en voorbereid op een bestuursfunctie. Management development (MD) omvat het brede scala van selectie, benoemingen, scholing/opleiding en loopbaanontwikkeling, toegespitst op (potentiële) leidinggevenden in verschillende fasen van persoonlijke ontwikkeling. In 2006 is gestart met de evaluatie en verdere

ontwikkeling van het bestaande MD-programma. Met het oog op de komende herbenoemingsrondes voor directeuren bedrijfsvoering is daarbij een nieuwe aanbevelingsprocedure voor herbenoeming van deze doelgroep vastgesteld. Daarnaast is een centraal 'matchpunt' opgezet. De wensen van directeuren om over te stappen naar een ander gerecht zijn geïnventariseerd, de directeuren zijn begonnen met het samenstellen van een portfolio en een aantal directeuren heeft van de mogelijkheid gebruik gemaakt om een gesprek te voeren met een externe loopbaanadviseur.
De commissie Deetman gaf in haar evaluatie-rapport aan dat het huidige MD-beleid sterker en gestructureerder kan worden aangezet. Dit wordt in 2007 ingezet.

Loon-en-functiegebouw Rechterlijke Macht

Op 5 september 2006 is een akkoord gesloten tussen het Ministerie van Justitie en de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak over een nieuw loon-en-functiegebouw voor de rechterlijke macht. De noodzaak tot wijziging ontstond enige jaren geleden door de nieuwe bestuursfuncties en wijzigingen in de werkwijze binnen zowel de Rechtspraak als het Openbaar Ministerie. Eén van de belangrijkste wijzigingen is de invoering van de zogenaamde tweeladderstructuur. Dit betekent dat rechters niet alleen via de managementlijn (als teamvoorzitter en sectorvoorzitter) promotie kunnen maken, maar ook via de vakinhoudelijke lijn. Voor deze inhoudelijke lijn wordt de nieuwe functie van senior-rechter geïntroduceerd. Daarnaast wordt het aantal promotiefuncties (senior-rechter en senior-rechter A) bij de rechtbanken uitgebreid van momenteel ongeveer 33 naar 50 procent van de rechterlijke formatie. De uitwerking van de afspraken uit dit akkoord vergt onder andere de totstandkoming van nieuwe landelijke functiereeksen en beschrijving van referentiefuncties, wat enige tijd in beslag zal nemen.

P-instrumentarium

In 2006 zijn verschillende personele instrumenten voor de gerechten voorbereid. Zo is coaching binnen de Rechtspraak ten behoeve van bestuurders ingevoerd. Het aantal coaches en coachees is flink gegroeid. Vanuit het bureau van de Raad voor de rechtspraak wordt coaching ondersteund door een centraal matchpunt. Verder is een landelijke recruitmentsite voor de Rechtspraak in ontwikkeling, een ondersteunend programma voor functionerings-, beoordelings- en persoonlijkontwikkelplan-gesprekken, functiebeschrijvingen met loopbaanpaden, een overzicht van mogelijkheden voor bewust belonen, en een leergang voor leidinggevenden. Deze producten worden in de eerste helft van 2007 opgeleverd. Gerechten kunnen gebruikmaken van het gehele aanbod, maar ook bepaalde onderdelen afnemen.

Werving en selectie rechters

Raio- en Rio-traject

In 2006 is uitvoering gegeven aan het versterken van de selectieprocedure van ervaren juristen voor rechter in opleiding (rio). Ook zijn in dit jaar de Raio-selectiecommissie en de Commissie aantrekken leden rechterlijke macht samengevoegd tot één commissie, de Selectiecommissie rechterlijke macht (SRM).
Juristen met minder dan zes jaar relevante juridische ervaring kunnen bij de SRM solliciteren voor een praktijkopleiding tot rechter of officier van justitie. De geselecteerde kandidaten worden aangesteld als rechterlijk ambtenaar in opleiding (raio). De Raio-opleiding start twee keer per jaar (april en oktober) en duurt zes jaar. In 2006 meldden zich 339 kandidaten aan, ongeveer gelijk aan het niveau van 2005 (364). Na selectie zijn 55 raio's in 2006 met de opleiding gestart.

Juristen met ten minste zes jaar relevante juridische ervaring die willen toetreden tot de Rechtspraak, kunnen bij de SRM solliciteren voor een vaste rechterlijke functie (rechter of raadsheer) of voor het honorair rechter- of raadsheerplaatsvervangerschap (het incidenteel verrichten van rechterlijke werkzaamheden). De kandidaten die in aanmerking komen voor een vaste rechterlijke functie worden tot rechter-in-opleiding (rio) benoemd. In 2006 ontving de SRM voor deze functie 108 kandidaten. Van deze kandidaten ontvingen er in totaal 85 een positief advies van de commissie.

Interne doorstroom naar rechterschap

Naast het Raio-traject en het Rio-traject is in 2006 een 'derde weg' om rechter te worden tot stand gekomen: de procedure Interne doorstroom naar rechterschap. Via deze landelijk bepaalde procedure wordt aan bijzonder gekwalificeerde juridisch medewerkers loopbaanperspectief geboden. Onderdelen van de procedure zijn: interne selectie, ontwikkelassessment, interne opleiding in twee sectoren en buitenstage met beoordelingen ten einde voor-bereid te worden op de landelijke selectie via de SRM. Deze procedure is op 1 januari 2007 gestart.

5.2 Automatisering en informatisering

Ict is er voor de Rechtspraak en niet andersom. Verbetering van de informatievoorziening door het gebruik van moderne technologie is een van de doelstellingen van de Agenda van de Rechtspraak 2005-2008. Ook in 2006 was ict daarom een belangrijk onderwerp voor de Rechtspraak. Het financieel belang van het onderwerp is substantieel, in 2006 is ruim 60 miljoen euro (exclusief lokale uitgaven) besteed aan zowel ontwikkeling als beheer.

Er is vooruitgang geboekt op dit terrein in 2006, maar helaas niet zoveel als gepland was. In verband daarmee heeft een doorlichting plaatsgevonden van het informatiemanagement- programma van de Rechtspraak. In het rapport naar aanleiding van de doorlichting staan verbeterpunten. De verbeterpunten hebben onder meer betrekking op de sturing van het programma, de financiering en het verhelderen van rollen en verantwoordelijkheden. In 2006 is er gestart met de uitwerking van de verbeterpunten. Dit heeft geleid tot onder meer de oprichting van de Regieraad ICT, die tot een betere sturing van het programma moet leiden. In 2007 zal een verdere uitwerking van de verbeter-punten plaatsvinden. Ook in het rapport van de commissie Deetman staan aandachtspunten genoemd die betrekking hebben op het programma informatiemanagement. Zo stelt de commissie dat de rechtspraak digitaal toegankelijker moet worden. Verder doet de commissie aanbevelingen op het gebied van sturing en het organiseren van landelijke uniformering van werkprocessen. De Rechtspraak gaat in 2007 aan de slag met de aanbevelingen.

Primaireprocessystemen

Een essentiële voorwaarde voor goede informatievoorziening is dat de primaire systemen technologisch op niveau zijn en voldoen aan de architectuur zoals deze door de Raad voor de rechtspraak is vastgelegd. In alle sectoren is derhalve aandacht voor de verbetering van de primaireprocessystemen.
Het project ReIS beoogt de vervanging van de software die op dit moment wordt gebruikt voor de zaaksadministratie in de civiele en bestuurssectoren (bij zowel rechtbanken als gerechtshoven) door één geïntegreerd systeem, dat de best practices van alle betrokken systemen en organisatiedelen bevat. Hierdoor kan de betrouwbaarheid en gebruiksvriendelijkheid van de systemen worden verhoogd en kan er worden bespaard op de beheerslasten. Het plan was om in 2006 ReIS af te bouwen en te implementeren bij de hoven. Daarnaast zou gewerkt worden aan een ReIS-versie voor de kantonsector. De beoogde doelstellingen voor 2006 zijn niet gehaald.
In 2006 is wel de versie van ReIS voor de hoven ontwikkeld en getest. Het systeem behoeft nog aanpassing.

Binnen de strafsector heeft de implementatie van GPS, een nieuw digitaal systeem waarin het papieren strafdossier wordt vervangen door een digitaal dossier en dat onder verantwoordelijkheid van het OM tot stand komt, wederom vertraging opgelopen. In de zomer van 2006 is een zogenaamde taskforce opgericht, met daarin een sterke vertegenwoordiging van de arrondissementen Den Bosch en Amsterdam, waar de pilots plaatsvinden. Eind 2006 is een versie opgeleverd. Deze bevat de functionaliteit voor de standaardzaken en daarnaast functionaliteit voor het elektronisch proces verbaal zoals dat door de politie wordt aangeleverd. Tevens is door de taskforce een volgende versie gedefinieerd. Hierin is onder meer de functionaliteit de OM-afdoening opgenomen. In 2007 zullen pilots gehouden worden.

Als gevolg van vertraging in de ontwikkelingen bij ReIS en GPS is het beheer en onderhoud van de landelijke primaireprocessystemen (voor straf, civiel en bestuur) opnieuw onder de aandacht gekomen. Omdat de oude applicaties nog niet zijn vervangen moeten ze in de lucht gehouden worden en moeten gebruikerswensen (bijvoorbeeld door nieuwe wetgeving) worden gerealiseerd. In 2006 zijn tevens interne verbeteringen in de beheerorganisatie (Ictro) aangebracht, zodat het beheer efficiënter en effectiever kan zijn.

Informatiebeveiliging

Bij informatiebeveiliging staat het Voorschrift Informatiebeveiliging Rijksdienst (VIR) centraal, dat onder meer het risicoanalyseproces (afhankelijkheids- en kwetsbaarheidsanalyse) en de borging van het beveiligingsproces beschrijft. Het voorkomen van beschadigingen aan de bedrijfscontinuïteit ten gevolge van informatiegebonden aspecten vormt het uitgangspunt, maar ook het voldoen aan wet- en regelgeving en het minimaliseren van schade aan individuele bedrijfs- en overheidsbelangen.

Door de Raad voor de rechtspraak zijn de gerechten aan de hand van het Handboek Financiële Bedrijfsvoering gevraagd naar het 'in control' zijn en de door hen onderkende risico's. Daarnaast voert de Raad eigen controles uit. Tijdens een door de Raad georganiseerde bijeenkomst met de (informatie-)beveiligingsfunctionarissen van de onderdelen van de Rechtspraak is in 2006 aandacht besteed aan risico's binnen de Rechtspraak die impact hebben op de (informatie)beveiliging. De in de mededelingen bedrijfsvoering onderkende risico's, alsmede de door de Raad voor de rechtspraak onderkende risico's, worden verwerkt in verbetermaatregelen.

Overige ontwikkelingen

Wizards

Wizards zijn modellen en tekstblokken voor vonnissen, beschikkingen, processen-verbaal en dergelijke. In 2006 zijn de wizards voor WOZ-uitspraken[31] geïmplementeerd. Er wordt binnen de bestuurssectoren nagedacht over de ontwikkeling van nieuwe wizards. In de familiesectoren heeft het project Wizards vertraging opgelopen. Hoewel de meeste teksten klaar zijn, wordt de oplevering van het project niet voor de tweede helft van 2007 verwacht. Voor de handels- en kantonsectoren is een systeem van landelijke wizards ontwikkeld, dat is gekoppeld aan de primaireprocessystemen. Er bestaan nog wensen voor uitbouw en verdere ontwikkeling.

InfoRM

Het programma InfoRM richt zich op verbetering van de managementinformatie. Het gaat daarbij om de wijze van ontsluiten van informatie, het beschikbaar stellen van informatie waar behoefte aan is en de organisatie die met de informatievoorziening wordt belast. In 2006 lag de focus op het verder ontwikkelen van een instrument waardoor managers hun managementinformatie kunnen raadplegen zonder hulp van deskundigen. Tevens is een uniform ontwerp voor maandrapportages opgeleverd dat de gerechten zelf lokaal kunnen samenstellen en uitprinten. Tot slot is in 2006 het principebesluit genomen tot het inrichten van een zogenaamde datawarehouse, waar alle relevante gegevens voor management en beleid uit de verschillende registratiesystemen samenkomen in één informatiesysteem.

5.3 Huisvesting

De Raad voor de rechtspraak heeft in 2006 voor de gerechten een overzicht van wet- en regelgeving op het terrein van huisvesting en milieu samengesteld. In het kader van de 'mededeling bedrijfsvoering' moet over de naleving hiervan gerapporteerd worden aan de Raad. Bovendien zijn na overleg met het Ministerie van Justitie, het Ministerie van Binnenlandse Zaken en de Rijksgebouwendienst afspraken tot stand gekomen rondom onderzoek naar en bevorderen van de brandveiligheid van gerechtsgebouwen en rampenbestrijding. In 2006 is een handleiding technische specificaties gerechtsgebouwen afgerond en aan de gerechten beschikbaar gesteld. Dit pakket vormt het complementaire deel van de recentelijk herziene Functionele Eisen Gerechtsgebouwen en is in 2006 bij projecten in Zwolle en Amsterdam ingezet.
Na het verschijnen van de nota Huisvesting Rechtspraak 2020 in het voorjaar van 2006, is de Rechtspraak gestart met een tweejaarlijkse cyclus voor de planning van de huisvesting. De gerechten wordt gevraagd om lokale huisvestingsplannen op te stellen. Voor het eerst zullen zij dit in 2007 moeten doen. Tegelijkertijd met de start van deze cyclus worden aanvullende onderzoeken verricht op het gebied van formatieontwikkeling, huisvesting/ict en beveiliging. Op basis van de lokale plannen en de uitkomsten van de aanvullende onderzoeken zal door de Raad voor de rechtspraak een landelijk meerjarig huisvestingsbeeld voor de Rechtspraak worden opgesteld.

In 2006 is de rapportage Huisvestingskosten rechterlijke organisatie 2008–2015, die in samenwerking met de Rijksgebouwendienst tot stand is gebracht, afgerond. Uit het onderzoek bleek dat in de jaren tot aan 2010 de huidige centrale reserveringen voor huisvesting volstaan, maar dat in de jaren erna (ook bij een gelijkblijvende personeelsformatie) aanzienlijke extra kosten gemaakt moeten worden voor het in stand houden en vervangen van huisvesting.

De benchmark huisvesting rechterlijke organisatie 2006 is afgerond, openbaar gemaakt en ingezet bij de beoordeling van lokale financieringsaanvragen voor huisvesting. Als resultaat hiervan zijn onderzoeken naar de uitbreiding van cellengebied en zalencomplexen in een vijftal arrondissementen gestart. Met de gerechtsbesturen te Amsterdam en Zwolle is succesvol gewerkt aan de beheersbaarheid van de kosten van de daar lopende majeure huisvestingprojecten (ieder met een investeringsbudget van meer dan honderd miljoen euro).

31 Wet waardering onroerende zaken

5.4 Risicobeheersing

De accountant heeft bij de jaarrekening 2006 van de Raad voor de rechtspraak en de gerechten gezamenlijk een goedkeurende verklaring afgegeven.

Deze paragraaf heeft betrekking op het financieel en materieel beheer en de informatiebeveiliging.

De Raad voor de rechtspraak houdt toezicht op de bedrijfsvoering van de gerechten en legt over die bedrijfsvoering verantwoording af. Om deze verantwoordelijkheid waar te kunnen maken is een stelsel van beheersmaatregelen geformuleerd dat is onderverdeeld in de hieronder genoemde aandachtsgebieden.

Beheersomgeving

Aan de besturing en beheersing van de rechtspraak geeft de Raad invulling door de jaarplannen en de bestuursafspraken met de gerechten. Drie maal per jaar vinden bestuurlijke overleggen plaats waarin de door de gerechtsbesturen gerapporteerde resultaten in relatie tot de gemaakte bestuursafspraken met de Raad voor de rechtspraak worden besproken. Aan het eind van het jaar leggen de gerechtsbesturen in een verslag verantwoording af aan de Raad. Dat verslag omvat ook een managementparagraaf waarin het gerecht aangeeft aan welke risico's hoge prioriteit is toegekend en welke maatregelen zijn getroffen om te voorkomen dat die risico's zich daadwerkelijk voordoen.

De voor Informatiebeveiliging meest relevante wet- en regelgeving is opgenomen in het Voorschrift Informatiebeveiliging Rijksdienst 1994 (VIR), het Voorschrift Informatiebeveiliging Rijksdienst Bijzondere Informatie (VIR-BI) en de Wet Bescherming Persoonsgegevens (WBP).
Conform het VIR is elke lijnmanager integraal verantwoordelijk voor informatiebeveiliging. Overeenkomstig artikel 91 lid 1 sub c en e en lid 2 sub b van de Wet op de Rechtelijke Organisatie is de Raad voor de rechtspraak verantwoordelijk voor de ondersteuning van en het toezicht op de bedrijfsvoering van de gerechten voor wat betreft de informatiebeveiliging.

Risicobeoordeling en interne beheersmaatregelen

Financieel en materieel beheer

Bij en na de invoering van het baten-lastenstelsel hebben de gerechten en de Raad voor de rechtspraak op verschillende terreinen veel aandacht besteed aan de invoering van nieuwe procedures. Het jaar 2006 heeft in het teken gestaan van het verdiepen van de verworven kennis en het verder opdoen van ervaring met het werken met het nieuwe boekhoudstelsel. Daarnaast is aandacht besteed aan het verbeteren van bestaande procedures en het verbeteren van het gebruikte financiële systeem.

Door de gerechten en de Raad is extra aandacht besteed aan de interne beheersing van de registratie van de zaaksgegevens. De ondernomen acties hebben ertoe geleid dat over het algemeen de interne beheersing van de zaaksgegevens bij de gerechten is verbeterd. De lokale accountants hebben op dit punt bij hun oordeelsvorming kunnen steunen op de controlewerkzaamheden die door de gerechten zijn verricht.

Die beheersing kan verbeteren als de interne audits bij de gerechten meer over het jaar worden verdeeld. Eventuele onvolkomenheden in de controle van die gegevens kunnen dan tijdig – dat wil zeggen vóór de eindejaarscontrole – worden gerepareerd.

De inrichting van het door de Rechtspraak gebruikte financiële systeem is verbeterd. Het rekeningschema van dat systeem is aangepast en verduidelijkt. Daarnaast nam de efficiency van de financiële jaarafsluiting toe doordat belangrijke verantwoordingsdocumenten door het systeem konden worden gegenereerd.

De door de gerechten uitgevoerde tussentijdse financiële afsluiting blijft een aandachtspunt. Die afsluiting heeft mede tot doel te voorkomen dat problemen bij de jaarafsluiting ontstaan. De door de Raad aangetroffen onzorgvuldigheden in de rapportages hebben ertoe geleid dat een voorgenomen tussentijdse consolidatie op het niveau van de Rechtspraak niet zinvol werd geacht. De bevindingen zijn aan de gerechten gemeld. Nu de jaarafsluiting onder het nieuwe boekhoudstelsel voor het tweede achtereenvolgende jaar met succes is uitgevoerd zal in het komende jaar worden beoordeeld of een tussentijdse financiële afsluiting op het niveau van de Rechtspraak nog zinvol is.

Er is vertraging ontstaan bij de invoering van een aantal automatiseringssystemen. Omdat in een aantal van de nu gebruikte systemen slechts in beperkte mate kan worden gesteund op in het systeem aanwezige controlemaatregelen, zijn aanvullende werkzaamheden verricht door gerechten en accountants. Die aanvullende

werkzaamheden worden gehandhaafd totdat de betreffende systemen zijn vervangen.
Het opnemen van beheersmaatregelen in de nieuwe systemen voor betrouwbaarheid en controleerbaarheid wordt gewaarborgd door het tijdens de bouw verrichten van EDP-audits.

Binnen de Rechtspraak is de Leidraad Melding Beveiligingsincidenten van kracht. Op grond van deze leidraad worden informatiebeveiligingsincidenten met een grote impact door de gerechten aan de Raad gemeld. Op basis van de informatie over de verkregen risico-inzichten worden beheersmaatregelen getroffen. De belangrijkste, door gerechten gemelde risico's hebben betrekking op thuis- en telewerken, de fysieke (toegangs)beveiliging van gebouwen en het beschikken van een continuïteits- en uitwijkplan. oor de gerechten en andere organisaties zijn beheersmaatregelen getroffen en verbeteracties gestart om deze beschreven risico's te mitigeren. Daarnaast is op het niveau van de gehele rechtspraak een aantal verbeteracties uitgevoerd

Informatie en communicatie

Voor de besturing wordt gebruik gemaakt van een geïntegreerde planning-en-verantwoordingcyclus waarbij vóór (jaarplan), tijdens (viermaandsrapportages) en na (jaarverantwoording) realisatie over financiële en niet-financiële resultaten door de gerechten worden gerapporteerd. Op basis van die rapportages worden bechmarkoverzichten samengesteld met betrekking tot de productie- en financiële gegevens die aan de gerechten worden verstrekt.
Sturing vindt plaats op basis van bestuursafspraken van de Raad voor de rechtspraak met de gerechten. Het systeem van rapportages is adequaat.

De Raad voor de rechtspraak geeft invulling aan haar coördinerende verantwoordelijkheid op het gebied van informatiebeveiliging door het voeren van overleg met de gerechten. Door middel van deze overleggen is de Raad betrokken bij de status van de informatiebeveiliging bij de onderdelen van de Rechtspraak en bij de voortgang van de implementatie van verbetermaatregelen.

Bewaking

Bewaking van de ontwikkeling van het beheersingssysteem en het treffen van beheersmaatregelen vindt plaats door voortgangsbewaking bij de verschillende door de gerechten aan de Raad toegezonden rapportages. In het bestuurlijk overleg wordt de voortgang op de verschillende terreinen besproken.

De jaarrekening van het gerecht wordt gecontroleerd door een openbare accountant. Onderdeel van de opdracht aan de accountant is om het proces van totstandkoming van de managementparagraaf te toetsen en in het accountantsverslag dat aan de Raad wordt gezonden, zijn bevindingen te rapporteren.

De Raad voor de rechtspraak is van mening dat gesignaleerde risico's worden beheerst.

Begrijpelijkheid voor alles

Decennialang kregen burgers doorgaans onbegrijpelijke brieven van rechtbanken, opgesteld in archaïsche taal. Dat past niet bij een moderne en klantvriendelijke rechtspraak. De rechtbank Arnhem heeft inmiddels achttienhonderd standaardbrieven tegen het licht gehouden en aangepast. “Herschrijven vergt lef”, zeggen Antoinette Schaap en Huub Snijders.

‘Hierbij doe ik U toekomen een afschrift van het verzoekschrift – bij deze rechtbank ingediend –, strekkende tot afgifte van een tweede grosse…’. Welkom in de wereld van de rechterlijke macht. Een organisatie die transparant, klantvriendelijk en modern wil zijn, en midden in de samenleving wil staan. Maar die tegelijk met justitiabelen communiceert op een afstandelijke, archaïsche en vaak ondoorgrondelijke manier. De eerste burger die bovenstaande passage direct snapt en prettig leesbaar vindt, mag nu opstaan.
Tegen deze achtergrond start aan de rechtbank Arnhem het project Begrijpelijkheid. Uit een klanttevredenheidsonderzoek uit 2002 blijkt dat burgers moeite hebben met de leesbaarheid, beknoptheid en begrijpelijkheid van brieven die ze van de rechtbank krijgen. “Niet dat wij slechter scoorden dan andere rechtbanken in het land, maar het was toch voldoende aanleiding om onze correspondentie tegen het licht te houden”, zegt Huub Snijders, voorzitter van de sector bestuursrecht. In die hoedanigheid was hij medeopdrachtgever van het project. Zo’n twee jaar geleden wordt hij, samen met de andere bestuurders van de rechtbank met de neus op de feiten gedrukt. De projectgroep die zich bezighoudt met het aanpassen van de correspondentie zorgt ervoor dat zij op een zaterdag een brief van de rechtbank krijgen. Precies zoals ‘gewone’ burgers brieven ontvangen. Snijders schrikt ervan. “De brief bevatte één boodschap, en dat stond er letterlijk in: ‘Hierbij bevestigen wij uw beroepschrift.’ De volgende zin begon met ‘Ten slotte’, en daarna volgende nog anderhalve pagina tekst. Wat een merkwaardig opgebouwde brief, dacht ik nog.” Een projectgroep onder voorzitterschap van Antoinette Schaap gaat aan de slag om rond de achttienhonderd standaardbrieven die de rechtbank in haar bestand heeft te herschrijven. “Het is echter veel méér dan tekstuele aanpassingen doorvoeren”, zegt Schaap, tegenwoordig afdelingsvoorzitter sociale zekerheid in de rechtbank ’s-Hertogenbosch.

De projectgroep heeft alle brieven, een voor een, bekeken en aangepast. Brieven uit het bestaande bestand die niet meer werden gebruikt, werden uit het bestand verwijderd. Tegelijkertijd werden er nieuwe standaardbrieven toegevoegd die nog ontbraken. Samen met een externe communicatiewetenschapper, mensen van de afdeling communicatie, rechters en secretarissen werden de brieven onder handen genomen. Steeds bogen zich twee mensen over één brief.
“Dan zie je pas welke soort brieven we altijd hebben verstuurd”, reageert Snijders. “Veel brieven waren gericht op processen, ze boden vaak weinig

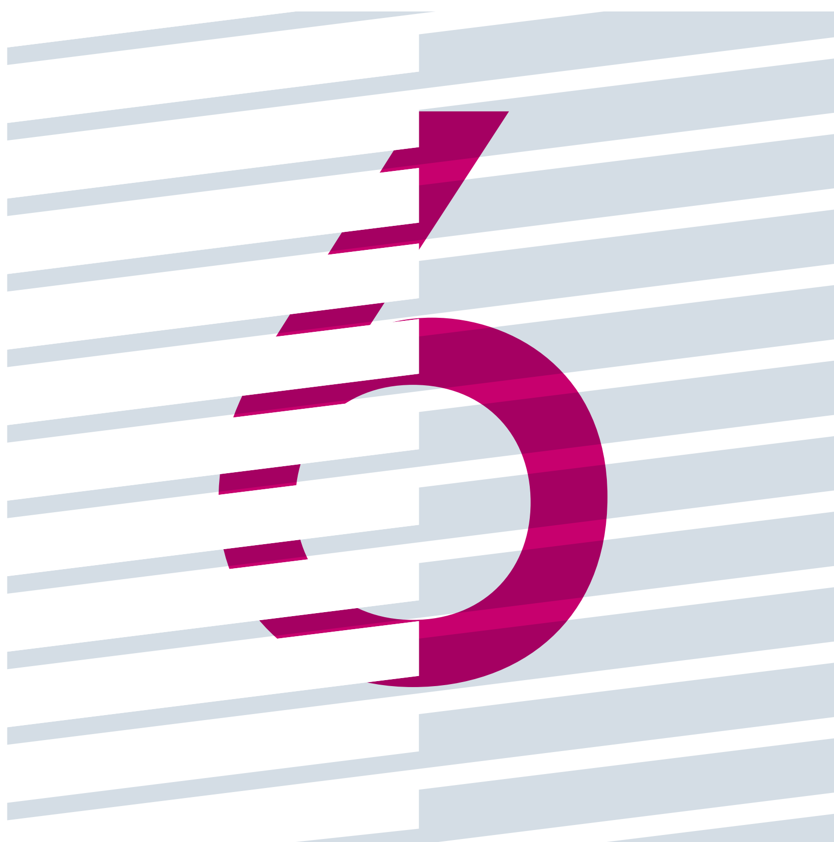
Communicatie

Uitgangspunt van het werk van de projectgroep *Begrijpelijkheid* van de rechtbank Arnhem zijn de kernwaarden van de Rechtspraak: professionaliteit, toegankelijkheid en natuurlijk gezag. "Alle brieven moeten die drie waarden uitstralen", zegt Huub Snijders, voorzitter van de sector bestuursrecht. "Maar hoe maak je bijvoorbeeld een openings- en sluitingszin toegankelijk, zonder professionaliteit en natuurlijk gezag te verliezen?" Schaap herinnert zich een discussie over de laatste zin in de brief. "Ik stelde voor: 'Heeft u vragen naar aanleiding van deze brief, neem dan gerust contact op met de administratie van de rechtbank'. Anderen vonden het woord 'gerust' niet geschikt. Het is wel toegankelijk, maar straalt het ook gezag uit? We zijn immers rechters, geen maatschappelijk werkers." Uiteindelijk is 'gerust' er niet ingekomen.

Bij de aanpassing van de standaardbrieven – begonnen werd met de 850 brieven van de sector bestuursrecht – werd nadrukkelijk gekeken wie de brief zou krijgen. "We zijn als het ware in de schoenen van de ontvanger gaan staan. Uitgangspunt was steeds de ontvanger met de minste juridische kennis. "Veel brieven gaan naar de burger én zijn gemachtigde – een advocaat of andere rechtsbijstandverlener. In die gevallen werden de brieven geschreven voor de burger, hij moet het kunnen begrijpen. Dat de gemachtigde de brief te simpel vindt, het zij zo."
Ook zijn er compromissen gevonden. Antoinette Schaap: "Als de rechtbank iemand bijvoorbeeld vraagt bepaalde stukken in te dienen en dat gebeurt niet, dan schrijft de Algemene wet bestuursrecht dat 'de rechtbank daaruit de gevolgtrekkingen kan maken die haar geraden voorkomen'. Die zin stond ook in de brief. Wij wilden dat aanpassen in: 'dan kan dit nadelige gevolgen hebben voor de beoordeling van uw beroep'. Maar uiteindelijk hebben we in die zin een compromis gebruikt. We hebben die vereenvoudigde tekst opgenomen met een vermelding van het toepasselijke wetsartikel tussen haakjes."

informatie maar wel veel jargon. En er werd veel verwezen naar wetsartikelen, terwijl niemand thuis een wetboek heeft staan. De sector bestuursrecht heeft veel lef getoond om het oude stramien los te laten. Herschrijven vergde sowieso lef."

Bij het herschrijven liepen de auteurs regelmatig tegen hetzelfde probleem aan: de nieuwe zinnen moeten juridisch-technisch kloppen maar ook begrijpelijk zijn. "Daarover is veel discussie geweest", zeggen Schaap en Snijders. "Maar begrijpelijkheid heeft gezegevierd." Een prettige bijkomstigheid van deze operatie was dat tegelijkertijd allerlei werkprocessen tegen het licht konden worden gehouden. "Je kunt in de brief wel schrijven dat mensen bij vragen naar de administratie kunnen bellen, maar je zult wel moeten nagaan wat dat betekent voor de workload van de administratie", zegt Schaap. Daarnaast werden de nieuwe brieven naast de bestaande procesreglementen en de wetteksten gelegd. Zo kon direct worden gezien welke brieven ook op inhoudsniveau moesten worden geactualiseerd. Het grootste probleem waar de projectgroep tegenaan liep was de enorme omvang van de hele operatie. "We hebben dat in het begin onderschat", zegt Snijders. "Het was erg arbeidsintensief maar er is wel met veel plezier aan gewerkt." Daarnaast ontstonden er ook technische problemen: de gebruikte software liet niet in alle gevallen de ideeën voor aanpassingen in de modelbrieven toe. Met het herschrijven is het werk niet afgerond. "Vervolgens is er natuurlijk het stadium van consolideren", zegt Schaap: regelmatig moet worden bekeken of de brieven moeten worden aangepast, bijvoorbeeld omdat de wet is veranderd. Snijders vult aan: "Ook wordt nagedacht hoe kan worden onderzocht of burgers de brieven nieuwe stijl beter waarderen. Een lastige opgave, omdat burgers doorgaans hooguit maar één keer in hun leven met een rechtbank in aanraking komen en daardoor niet oude met nieuwe brieven kunnen vergelijken. En na de brieven worden ook de processen-verbaal en de 'bouwstenen' voor de vonnissen onder handen genomen. Ook dat is niet eenvoudig, omdat vonnissen een meer persoonlijke noot van rechters hebben dan brieven, en daardoor moeilijker zijn te standaardiseren."
En na Arnhem zullen de andere rechtbanken volgen. "Wat ons betreft kan ons voorwerk dat in de sector bestuursrecht is gedaan landelijk worden overgenomen", zeggen Huub Snijders en Antoinette Schaap. Dan zal nooit meer iemand een brief van de rechtbank ontvangen met termen als 'mitsdien', 'zulks', 'geen termen aanwezig', tangconstructies en dubbele ontkenningen. "Maar het zijn ook geen brieven in Popi-Jopie-taal. We moeten natuurlijk gezag blijven uitstralen."

De Rechtspraak in internationaal perspectief

De gerechtscoördinatoren Europees recht, die als aanspreekpunt in elk gerecht voor hun collega's fungeren, hebben hun netwerk in 2006 verder versterkt. Via het intranet van de Rechtspraak zijn Europese rechtsbronnen voor alle rechtspraakmedewerkers toegankelijk. SSR, het opleidingsinstituut van de Rechtspraak, heeft verschillende Europees-rechtelijke cursussen georganiseerd en participeert actief in het Europees Netwerk van Rechterlijke Opleidingsinstituten (EJTN).
Verschillende gerechten hebben toenadering gezocht tot Europese zusterinstellingen om onder andere middels uitwisselingen kennis te nemen van elkaars rechtssysteem en werkwijze. Een aantal gerechten onderhield al structurele contacten.

Het Europees Netwerk van Raden voor de rechtspraak (ENCJ), op initiatief van de Nederlandse Raad opgericht, heeft zich in 2006 verder ontwikkeld in de richting van een organisatie die in Europa de rechtspraakorganisatie voor de lidstaten vertegenwoordigt. De banden met de Europese Commissie en het Europese Hof van Justitie zijn aangehaald.
De algemene vergadering van het ENCJ, dit jaar gehouden in Polen, stond in het teken van de rol van rechterlijke netwerken in Europa. Vertegenwoordigers van de Europese Commissie en verschillende Europeesrechtelijke netwerken benadrukten het belang van deze netwerken voor de versterking van het wederzijds vertrouwen in de Europees juridische ruimte. Onder andere in dit kader zijn de bij de Raad bekende (rechterlijke) netwerken in kaart gebracht. Middels het intranet is de informatie toegankelijk gemaakt.

Het samenwerkingsproject met Turkije, waarin de Nederlandse Rechtspraak samen met Zweden participeert, is in januari 2006 van start gegaan. Nederlandse raadsheren en gerechtssecretarissen assisteren de Turkse collega's bij de opbouw van appelrechtspraak. Voor dit project worden onder andere cursussen voor raadsheren, officieren en gerechtsambtenaren ontwikkeld en handboeken die hen ondersteunen in het uitoefenen van hun nieuwe taken.

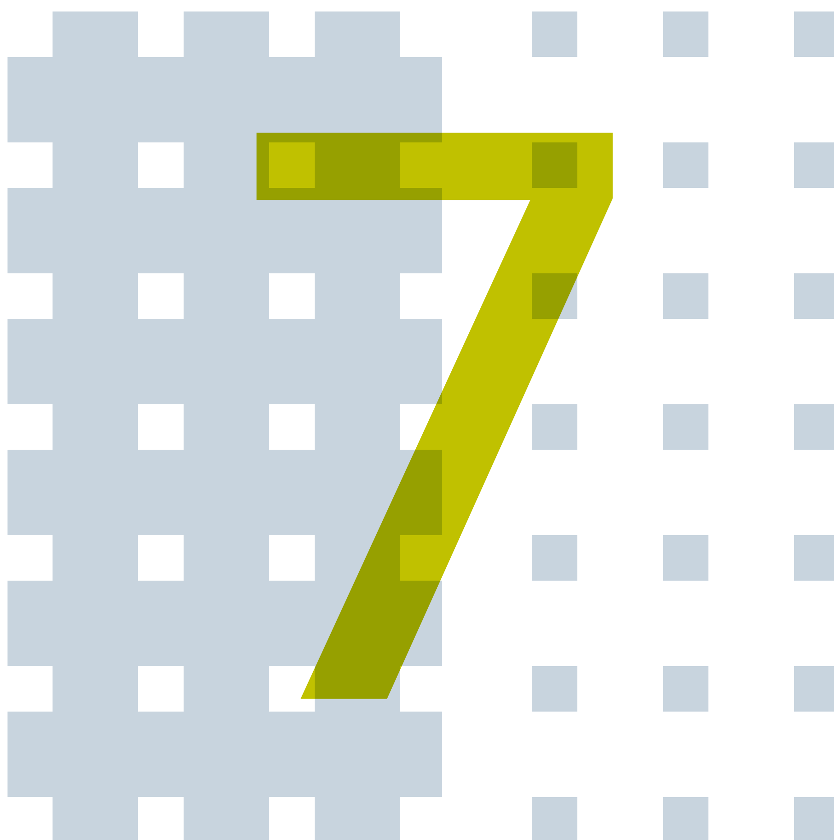
Rechtspraakorganisaties in het buitenland hebben een grote belangstelling voor verschillende aspecten van de Nederlandse rechtspraak. Regelmatig ontvangen de Raad voor de rechtspraak en de gerechten delegaties vanuit Europa en van ver daarbuiten.[32] Deze bezoeken worden als bijzonder stimulerend ervaren.

32 Zo ontving de Raad alleen al vijftien buitenlandse delegaties in 2006.

De Nederlandse Rechtspraak wordt inhoudelijk en organisatorisch in steeds grotere mate beïnvloed door Europese regelgeving en jurisprudentie. In de EU-regelgeving wordt in toenemende mate gebruik gemaakt van het instrument van wederzijdse erkenning van vonnissen en uitspraken. Voor het goed functioneren hiervan is het wederzijds inzicht, begrip en vertrouwen in de rechtspraak(organisaties) van de EU-lidstaten een voorwaarde. Ter versterking van dit wederzijds vertrouwen en voor de nadere verankering van de Europeesrechtelijke deskundigheid in de organisatie zijn in 2006 verschillende activiteiten ontplooid.

Opvallend is, dat ondanks grote verschillen in rechtssystemen, het gedachtegoed ten aanzien van wat onafhankelijke rechtspraak inhoudt, universeel lijkt te zijn.

In 2006 was een aantal Nederlandse rechters werkzaam in het buitenland. Zo is een rechter benoemd in het Rode Khmer-tribunaal in Cambodja. In the *Special War Chambers* in Sarajevo maken Nederlandse rechters deel uit van een internationaal team dat tezamen met Bosnische collega’s oorlogsmisdaden berecht. Ten behoeve van een EU-programma voor de training van de justitiesector in Irak is een Nederlandse rechter in Brussel geplaatst. Ook via de Wereldbank en de *International Finance Corporation* wordt door Nederlandse rechtspraak-medewerkers een bijdrage geleverd aan de versterking van de rechtsstatelijkheid elders. Bij de Raad van Europa is eveneens Nederlandse inbreng gegarandeerd bij het ontwikkelen van een programma dat ziet op de integratie van opleidingen op het gebied van het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens in nationale opleidingen voor juridische beroepsbeoefenaars.

Wetgevingsadvisering

De Raad heeft in 2006 minder adviesaanvragen ontvangen dan in de voorgaande jaren. In totaal zijn dertig wetgevingsadviezen afgegeven, ongeveer tien minder dan in de jaren daarvoor. De aflopende regeerperiode en het voortijdig demissionair worden van het kabinet lijken de oorzaak van het lagere aantal adviesaanvragen. Zie rechtspraak.nl voor een overzicht en de inhoud van de wetgevingsadviezen.

Veel wets- en beleidsvoorstellen hebben gevolgen voor de bedrijfsvoering en de werkbelasting van de Rechtspraak. Waar mogelijk bevatten de adviezen suggesties om ongewenste gevolgen te voorkomen. Zonodig worden extra financiële middelen geclaimd. Met deze middelen kunnen eventuele negatieve gevolgen van het voorstel voor de doorlooptijden, de kwaliteit van rechtspraak en de werkbelasting van het personeel voorkomen worden. Dit is van belang voor alle bij de rechtspraak betrokken partijen.

De Raad heeft het afgelopen jaar in drie wetgevingsadviezen een claim geformuleerd. Het gaat om de volgende voorstellen: (a) als gevolg van het wetsvoorstel om bezwaar in reguliere vreemdelingenzaken af te schaffen, zal het aantal beroepszaken naar verwachting fors toenemen; (b) de voorgenomen maatregelen inzake het verblijf van in Nederland verblijvende Antilliaanse en Arubaanse jongeren zullen tot een groter beroep op de bestuurs- en strafrechter leiden; en (c) ook zal het wetsvoorstel omgevingsvergunning tot meer zaken bij de bestuurssectoren van de rechtbanken leiden.

Wetsvoorstel omgevingsvergunning

Begin 2006 heeft de Raad aan de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu een advies gegeven over het conceptwetsvoorstel omgevingsvergunning. Dit voorstel ziet op de samenvoeging van een groot aantal toestemmingstelsels op het gebied van de fysieke leefomgeving. De rechtsgang voorziet in beroep in eerste aanleg bij de rechtbank en hoger beroep bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Als gevolg van dit wetsvoorstel krijgt de Rechtspraak een extra instroom aan zaken te verwerken op het gebied van het milieurecht. Het betreft zaken die thans door de Raad van State worden behandeld. In opdracht van het Landelijk Overleg van Voorzitters Bestuurssectoren treft een implementatiewerkgroep voorzieningen om de rechtbanken voor te bereiden op deze nieuwe bevoegdheid en extra instroom.

De Raad voor de rechtspraak heeft de wettelijke taak de regering en Staten-Generaal te adviseren over voorstellen voor nieuwe wetgeving of nieuw beleid die gevolgen hebben voor het functioneren van de rechtspraak. In zijn adviezen gaat de Raad voor de rechtspraak onder andere in op de uitvoerbaarheid van voorgestelde wetgeving en mogelijke strijdigheid met grondrechten, internationale regelgeving of beginselen van effectieve toegang tot de rechter. De wetgevingsadviezen komen in nauw overleg met betrokken sectoren uit de gerechten tot stand.

Commissie verbetervoorstellen bestuur

De Raad voor de rechtspraak kan ook ongevraagd adviseren, bijvoorbeeld over verbeteringen van het procesrecht. In navolging op de Commissies verbetervoorstellen straf en civiel heeft de Commissie verbetervoorstellen bestuur in oktober 2006 haar rapport aan de Minister van Justitie aangeboden. Het rapport bevat voorstellen over de bestuursrechtelijke procesgang, de organisatie en de logistiek daaronder begrepen. In het oog springend is het voorstel om naar analogie van de cassatieprocedure in het civiele procesrecht, waarbij de procureur- of advocaat-generaal een conclusie opstelt, voor het hoger beroep in bestuursrechtzaken eenzelfde soort voorziening in het leven te roepen en incidenteel hoger beroep mogelijk te maken.

Fundamentele herbezinning Nederlands burgerlijk procesrecht

De Rechtspraak heeft in 2006 gewerkt aan een advies over het eindrapport van de commissie die zich in opdracht van de Minister van Justitie heeft gebogen over een fundamentele herbezinning op het burgerlijk procesrecht. In december 2006 heeft ter voorbereiding op dit advies een bijeenkomst voor betrokken raadsheren, rechters en juridische ondersteuners plaatsgevonden. Het advies is te vinden op rechtspraak.nl.

Onderzoeksprogramma

In totaal verschenen in 2006 tien onderzoekspublicaties, waarvan drie in de serie Research Memoranda (zie kader). Vraagstukken die raken aan de interne organisatie, doelmatigheid en kwaliteit kregen daarbij grote aandacht. Er werden negen projecten gestart. Drie daarvan hielden verband met het evaluatie-onderzoek van de commissie Deetman en twee projecten haakten in op de discussie over lekenrechtspraak. De jaargang van het periodiek Rechtstreeks omvatte vier reguliere nummers en één speciale uitgave gewijd aan de ‘Rechtspraaklezing 2006’, uitgesproken ter gelegenheid van de officiële opening van het nieuwe gebouw van de Raad voor de rechtspraak door H.M. de Koningin op 16 mei 2006.

Meer en meer krijgt het onderzoek van de Raad aandacht in de media en in beleidsdiscussies. Enkele opvallende onderzoeksresultaten in 2006 waren:

– De kennis over de rechtspraak van de Nederlandse schoolgaande jeugd tussen 12 en 18 jaar blijkt aan de magere kant. Het niveau hangt samen met opleiding en etniciteit. Rechters zijn in de ogen van de autochtone jongeren onpartijdig, onafhankelijk en rechtvaardig, maar allochtone jeugdigen oordelen hierover aanmerkelijk negatiever. Een feit dat aandacht behoeft.
– Het oordeel van Utrechtse rechtszoekenden over het optreden van de rechters tijdens hun zitting in de rechtszaal is positief, zo blijkt uit het onderzoek *Sprekend de rechtbank*. Dat geldt het minst voor de rolzitting bij de sector kanton; dat is voor burgers een onaangenaam en ondoorzichtig gebeuren. Een andere belangwekkende bevinding van het Utrechtse observatie-onderzoek betreft de oververhitting van het strafrecht. Rechters en advocaten menen dat de verscherping van de wetgeving op het gebied van het straf- en het strafprocesrecht de strafrechtpraktijk uit balans heeft gebracht. Men spreekt zelfs van ‘illusiepolitiek’.
– Het oordeel van de doorsneeburger over ‘de’ rechtspraak wordt bepaald door dat over de strafrechter. Diens optreden vindt de burger doorgaans ‘te soft’. Uit het onderzoek *Op de stoel van de rechter* blijkt dat meer correcte en complete informatieverstrekking aan de burger de afstand tussen hem en de rechter verkleint waar het de strafmaat aangaat. Er blijft overigens een kloof tussen de strafoordelen van beide partijen.

Het wetenschappelijk onderzoek dat de Raad voor de rechtspraak laat uitvoeren, staat ten dienste van de uitvoering van de wettelijke taken en van de strategieontwikkeling van de Raad. Doel hiervan is om antwoorden te krijgen op lacunes in kennis, bijvoorbeeld over het rechtspreken door de rechter, de organisatie van de gerechten en de plaats van de Rechtspraak in de samenleving.

Onderzoekspublicaties 2006

Rechtstreeks

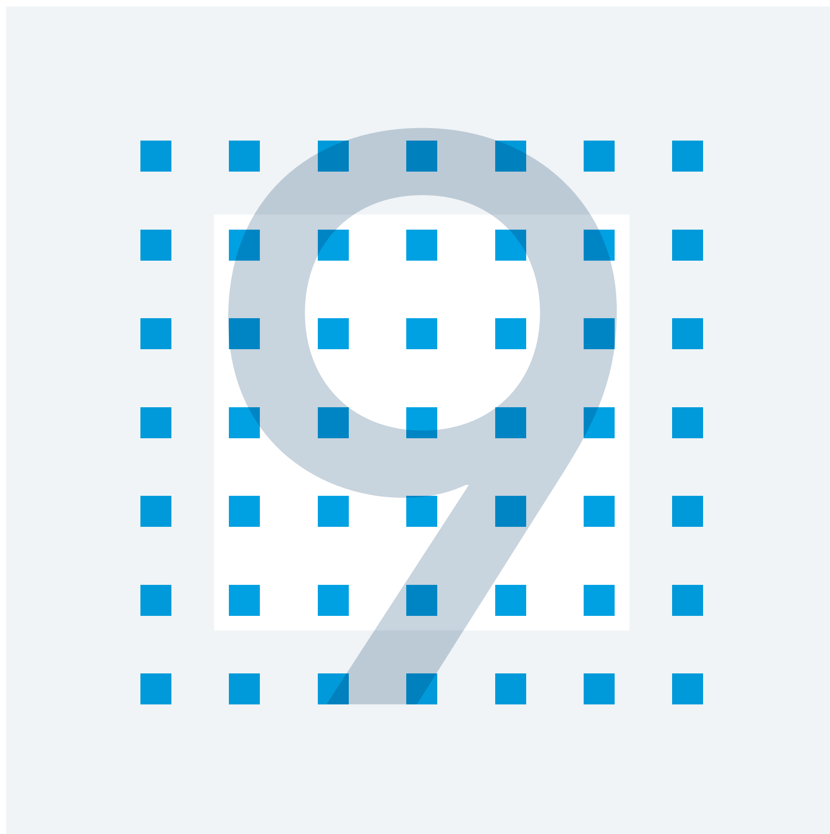
- *Europa en de Nederlandse rechtspraak: de praktische gevolgen (2006 – nr. 1).*
  S. Prechal, R.H. van Ooik.
- *Toedeling van zaken binnen het gerecht: regels en praktijk in vijf Europese landen en in Nederland (2006 – nr. 2)*
  Ph. Langbroek, M. Fabri.
- *De meervoudige rechter: gezaghebbend, neutraal, efficiënt en coöperatief (2006 – nr. 3)*
  A. Kwak
- *De rechter als stok achter de deur: de schaduwwerking van de Wsnp (2006 – nr. 4)*
  N. Jungmann
- *Rechtspraaklezing 2006*
  - A.H. van Delden, F.C.J. Ketelaar

Research Memoranda

- *De positionering van de jeugdrechter*
  S. Verberk, K. Fuhler
- *Op de stoel van de rechter*
  J. de Keijser, P. van Koppen, H. Elffers
- *Evaluatie belastingrechtspraak in twee instanties Eindrapport fase I*
  R. Widdershoven (Universiteit Utrecht)

Overige publicaties

- *Simpelweg samenwerken: Lessen voor gerechtelijke samenwerking*
  R. Croes (Hogeschool Utrecht), R. Hartendorp (Raad voor de rechtspraak)
- *RechtspraaQ beoordeeld: Over het kwaliteitssysteem van de gerechten*
  A. Zuurmond, P. Castenmiller, P. Jörg
- *Rechtdoen aan benchmarken: Onderzoek naar het gebruik van de benchmark door de Rechtspraak*
  J. Vermaas, L. Nieuwland
- *Kennisniveau en beeldvorming rechtspraak Onderzoek naar de kennis over rechtspraak van Nederlandse jongeren anno 2006.*
- *Lekenrechters in Europa: Onderzoek naar de deelname van leken aan de civiele en administratieve rechtspraak*
  E.N. Frohn, L.W.J. van der Krogt, S. Verbeek-Meinhardt (Internationaal Juridisch Instituut, Den Haag).
- *Sprekend de rechtbank, Alledaagse communicatie in de Utrechtse rechtbank: Onderzoek naar de alledaagse communicatie tijdens zittingen van de rechtbank.*
  P. Ippel, S. Heeger-Hertter
- *The right judge for each case. A study of case assignment and impartiality in six European countries* - Ph. Langbroek, M. Fabri (eds)

Samenwerking tussen gerechten

De samenwerking betreft in het algemeen de behandeling van zaken, maar strekt zich in bepaalde gevallen ook uit tot de bedrijfsvoering. De Raad streeft er naar om de zaken zo veel mogelijk in een naburig rechtsgebied te doen behandelen.

In 2006 heeft de Raad drie besluiten genomen waarbij nevenzittingsplaatsen buiten het rechtsgebied zijn aangewezen:

a Het Aanwijzingsbesluit nevenzittingsplaats ambtenarenzaken rechtbank 's-Hertogenbosch van 15 maart 2006.
De rechtbank 's-Hertogenbosch beschikt over onvoldoende zittingscapaciteit voor de behandeling van ambtenarenzaken. De rechtbank Breda is in staat en bereid de behandeling van ambtenarenzaken over te nemen. Breda is daarom voor drie jaren aangewezen als nevenzittingsplaats van de rechtbank 's-Hertogenbosch voor de behandeling van ambtenarenzaken.

b Het Aanwijzingsbesluit nevenzittingsplaatsen civiele zaken van de gerechtshoven Amsterdam en Arnhem van 12 april 2006.
Het gerechtshof Amsterdam, het grootste hof van het land, kent al jaren een sterk groeiende werklast. Om de toename van het werk aan te kunnen is de formatie in de loop der jaren aanzienlijk uitgebreid en zijn diverse organisatorische, personele en gebouwelijke maatregelen getroffen. De constante inspanning om de doorlooptijden en achterstanden niet te laten oplopen, legt een grote druk op raadsheren en gerechtsambtenaren. Het gerechtshof Leeuwarden daarentegen is veruit het kleinste hof. Ook in absolute zin is er sprake van een (te) kleine bezetting. Dit maakt het hof kwetsbaar bij uitval door ziekte en bemoeilijkt de opvang van pieken in de werklast. Bovendien is het daardoor niet goed mogelijk om de benodigde deskundigheid en specialisatie binnen het eigen hof op te bouwen. Een voorlopige oplossing voor deze problematiek wordt gevonden in de aanwijzing door de Raad voor de rechtspraak van nevenzittingsplaatsen buiten het ressort.
Het gerechtshof Arnhem behandelt als nevenzittingsplaats van het gerechtshof Amsterdam de appellen in civiele zaken van de rechtbank Utrecht. Al eerder werd het hof Arnhem aangewezen voor de behandeling van de appellen in strafzaken van de rechtbank Utrecht (aanwijzingsbesluit van 13 september 2004). De aanwijzing geldt voor drie jaren.

De Raad voor de rechtspraak kan met het oog op een snellere behandeling van zaken tijdelijk een of meer nevenzittingsplaatsen buiten het rechtsgebied aanwijzen voor de behandeling van zaken. Deze bevoegdheid is geregeld in het Besluit nevenvestigings- en nevenzittingsplaatsen. Hiertoe kan aanleiding bestaan als een bepaald gerecht over onvoldoende of over onvoldoende gespecialiseerde (zittings)capaciteit beschikt. De beschikbare capaciteit bij de gerechten wordt zo in de volle breedte benut, zodat zaken niet blijven liggen.

Het gerechtshof Leeuwarden behandelt als nevenzittingsplaats van het gerechtshof Arnhem de appellen in civiele zaken van de rechtbank Zwolle-Lelystad. Al eerder werd het hof Leeuwarden aangewezen voor de behandeling van de appellen in strafzaken van de rechtbank Zwolle-Lelystad (aanwijzingsbesluit van 14 juli 2005). De aanwijzing geldt voor drie jaren.

c Het Aanwijzingsbesluit nevenzittingsplaatsen fraudezaken, economische en milieumisdrijven rechtbanken Groningen, Assen en Leeuwarden 10 november 2006.
Omdat de rechtbanken Groningen, Assen en Leeuwarden ieder apart over te weinig gespecialiseerde (zittings)capaciteit beschikken op het gebied van fraudezaken en economische en milieumisdrijven, werken deze rechtbanken op dit gebied samen. In het noordelijke ressort fungeert gedurende een reeks van jaren de Noordelijke Fraudekamer (NFK). Deze kamer houdt eenmaal per maand zitting, afwisselend in Groningen, Assen en Leeuwarden. De drie rechtbanken leveren elk een rechter voor deze kamer; het voorzitterschap rouleert om de drie jaren. De zaken worden in de betrokken arrondissementen aangebracht.
In de praktijk is gebleken dat deze aanpak weinig efficiënt is. Het komt de doorlooptijden niet ten goede omdat zaken, indien aanhouding gewenst is, minimaal drie maanden moeten worden aangehouden. Bovendien komt het specialisme van de rechters die in de NFK zitten niet voldoende tot zijn recht, omdat het arrondissement waar zitting wordt gehouden niet altijd complexe zaken voorhanden heeft.
In 2006 zijn daarom de rechtbanken Groningen, Assen en Leeuwarden over en weer als elkaars nevenzittingsplaats aangewezen voor de behandeling van fraudezaken en economische en milieumisdrijven. De behandeling van de zaken is daardoor niet meer gebonden aan het arrondissement, waardoor er flexibiliteit is in het aanhoudingenbeleid en een bundeling van de complexe zaken uit de drie arrondissmenten mogelijk is. De aanwijzing geldt voor drie jaren.

Samenwerking rechtbanken Alkmaar, Haarlem, Amsterdam

De rechtbanken Alkmaar, Haarlem en Amsterdam werken nauw samen met als doel de kwaliteit en de efficiency van de rechtspraak in de provincie Noord Holland te verbeteren.

Deze samenwerking is gericht op de uitwisseling van bestuurszaken en het delen van kennis en informatie-uitwisseling. Er is periodiek overleg tussen de presidenten, de directeuren bedrijfsvoering en de sectorvoorzitters onderling. In-company-opleidingsactiviteiten en actualiteitencursussen zijn in 2006 gezamenlijk georganiseerd dan wel voor collega's van de andere rechtbanken opengesteld.
In 2006 heeft de rechtbank Amsterdam de vreemdelingenzaken van de rechtbank Alkmaar afgedaan. Ter compensatie heeft de rechtbank Alkmaar 1197 sociale-zekerheidszaken van de rechtbank Amsterdam overgenomen. Het overgrote deel van deze zaken is rechtstreeks via de UWV in Alkmaar ingestroomd. De rechtbank Haarlem heeft de behandeling van de Amsterdamse gemeentelijke belastingzaken overgenomen.

De volgende aanwijzingsbesluiten zijn nog steeds van kracht:

1 Het Aanwijzingsbesluit nevenzittingsplaatsen megastrafzaken van 1 juli 2004.
2 Het Aanwijzingsbesluit nevenzittingsplaatsen strafzaken gerechtshof Amsterdam en rechtbank Haarlem van 13 september 2004.
3 Het Aanwijzingsbesluit nevenzittingsplaats sociale zekerheidszaken rechtbank Amsterdam van 4 november 2004.
4 Het Aanwijzingsbesluit nevenzittingsplaats sociale zekerheidszaken rechtbank 's-Hertogenbosch van 16 februari 2005.
5 Het Aanwijzingsbesluit nevenzittingsplaatsen strafzaken rechtbank 's-Gravenhage van 25 maart 2005.
6 Het Aanwijzingsbesluit nevenzittingsplaats strafzaken gerechtshof Arnhem van 14 juli 2005.

Zie voor het volledige verslag over 2006, als bedoeld in artikel 11, tweede lid, van het Besluit nevenvestigings- en nevenzittingsplaatsen: rechtspraak.nl.

Zie ook hoofdstuk 1, waar het rapport van de commissie Van der Winkel wordt besproken bij de doelstelling 'specialisatie door concentratie'.

Jaarrekening

Geconsolideerde balans per 31 december 2006 voor resultaatverdeling (x € 1.000)

	Omschrijving		31-12-2006		31-12-2005
Activa					
	Vaste activa				
1	**Materiële vaste activa**		73.083		68.667
	Grond en gebouwen	11.099		9.460	
	Installaties en inventarissen	44.651		45.627	
	Overige materiële vaste activa	17.333		13.580	
	Financiële vaste activa		19.977		19.977
2	Vordering Ministerie van Justitie inzake vakantiegelden	19.977		19.977	
	Vlottende activa				
	Vorderingen		32.192		46.323
3	Rekening Courant Ministerie van Justitie	21.953		31.450	
	Overige vorderingen	3.148		3.488	
4	Overlopende activa	7.091		11.385	
5	**Liquide middelen**		110.017		59.944
	Totaal activa		**235.269**		**194.911**
Passiva					
6	**Eigen vermogen**		46.347		36.725
	Exploitatiereserve	36.725		17.677	
	Onverdeeld resultaat	9.622		19.048	
7	**Egalisatierekening**		51.161		27.013
8	**Voorzieningen**		5.786		6.669
	Langlopende schulden		52.126		54.990
9	Leningen bij het Ministerie van Financiën	44.503		44.314	
10	Vooruitontvangen Bedragen Openbaar Ministerie	7.623		6.885	
	Nog te betalen bedragen Rijksgebouwendienst			3.791	
	Kortlopende schulden		79.849		69.514
	Crediteuren	11.017		10.994	
11	Overlopende passiva	68.832		58.520	
	Totaal passiva		**235.269**		**194.911**

Geconsolideerde staat van baten en lasten 2006

		Realisatie 2006 (x € 1.000)	Begroot 2006 Oorspronkelijk (x € 1.000)	Realisatie 2005 (x € 1.000)
	Baten			
12	Bijdrage Ministerie van Justitie	810.667	814.981	780.107
13	Bijdrage derden	19.346	10.726	9.422
14	Bijdrage meer/minder werk	-9.548	0	2.187
	Totaal baten	**820.465**	**825.707**	**791.716**
	Lasten			
15	Personele kosten	524.841	541.931	521.334
16	Materiële kosten	246.724	251.520	217.514
17	Afschrijvingskosten	17.441	18.800	18.341
18	Rentekosten	1.849	2.200	1.824
19	Gerechtskosten	5.122	6.656	4.815
20	Overige kosten	266	0	1.540
	Totaal lasten	**796.243**	**821.107**	**765.368**
	Resultaat voor doelmatigheidsbijdrage	24.222	4.600	26.348
21	Doelmatigheidsbijdrage	14.600	14.600	7.300
	Resultaat	**9.622**	**-10.000**	**19.048**

Toelichting op de geconsolideerde balans en staat van baten en lasten

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de in deze toelichting opgenomen grondslagen voor waardering van activa en passiva en grondslagen voor de bepaling van het resultaat. Deze grondslagen zijn afgeleid van de maatschappelijke normen zoals in Boek II Titel 9 van het Burgerlijk Wetboek en de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving zijn verwoord. Op enkele punten wordt hiervan afgeweken. De belangrijkste afwijkingen betreffen:

- een reservering voor de verplichting in het kader van vakantiedagen;
- een positie voor het onderhanden werk;
- voorzieningen in het kader van jubileumuitkeringen, vergoedingen bij ontslag en arbeidsongeschiktheid;
- uitsplitsing van de personele kosten in salarissen, sociale lasten en pensioenpremie;
- opstelling van een kasstroomoverzicht.

Consolidatie

In de consolidatie zijn integraal opgenomen de financiële gegevens van de 26 gerechten (rechtbanken, gerechtshoven en bijzondere appelcolleges), het Bureau van de Raad voor de rechtspraak en de landelijke dienst SSR. De financiële gegevens van de landelijke dienst Ictro, waar de Raad voor de rechtspraak een belang in heeft van 66,6 procent, zijn niet opgenomen omdat Ictro nog niet is overgegaan naar het batenlastenstelsel. Ook de landelijke dienst Prisma, waar de Raad voor de rechtspraak een belang in heeft van 50 procent, is niet opgenomen in de consolidatie vanwege het beperkte financiële belang. De bijdragen aan Ictro en Prisma worden in de staat van baten en lasten verantwoord onder de materiële kosten.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Algemeen

Alle activa en passiva worden, voor zover niet anders vermeld, opgenomen tegen nominale waarden.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs onder aftrek van afschrijvingen. Afschrijvingen op materiële vaste activa worden berekend volgens een vast percentage van de verkrijgingsprijs op basis van de geschatte gebruiksduur van de betreffende materiële vaste activa. Afschrijvingen vinden plaats tot restwaarde. Voor zover niet anders is vermeld, is de restwaarde op nihil gesteld. Afschrijvingen vinden plaats naar tijdsgelang op basis van de werkelijke aanschafdatum. Op materiële vaste activa in bestelling wordt niet afgeschreven.

Vorderingen

Vorderingen worden gewaardeerd op nominale waarde onder aftrek van een voorziening wegens vermoedelijke oninbaarheid.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd tegen enkele concrete of specifieke risico's en verplichtingen die op de balansdatum bestaan en waarvan de omvang onzeker is doch redelijkerwijs in te schatten. De voorziening FPU is opgenomen tegen contante waarde.

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de ontvangen bijdragen en de kosten en andere lasten over het jaar.

Baten

De ontvangen bijdragen in het kader van de productie wordt verantwoord in het verslagjaar waar de productie wordt gerealiseerd. Overige bijdragen worden toegerekend aan het verslagjaar waarop ze betrekking hebben.

Lasten

De kosten worden berekend op basis van historische kosten en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. De afschrijvingen op de materiële vaste activa worden gebaseerd op de verkrijgingsprijs; de afschrijvingen vinden plaats volgens de lineaire methode op basis van de geschatte economische levensduur.

Toelichting op de geconsolideerde balans

Activa

[1] Materiële vaste activa

Bedragen x € 1000

		Grond en gebouwen	Installaties en inventarissen	Overige	Totaal
1	Aanschafwaarde begin periode	13.307	118.018	62.299	193.624
2	Cumulatieve afschrijvingen	3.847	72.391	48.719	124.957
3	**Boekwaarde 31 december 2005**	**9.460**	**45.627**	**13.580**	**68.667**
	Mutaties gedurende periode				
4	Investeringen	3.243	9.472	12.581	25.296
5	Desinvesteringen	13	2.979	4.111	7.104
6	Afschrijvingen	1.596	10.005	8.750	20.351
7	Afschrijvingen desinvesteringen	5	2.537	4.032	6.574
8	Totaal mutaties	1.639	-976	3.753	4.416
9	Aanschafwaarde einde periode	16.537	124.510	70.769	211.816
10	Cumulatieve afschrijvingen	5.438	79.859	53.437	138.734
11	**Boekwaarde 31 december 2006**	**11.099**	**44.651**	**17.333**	**73.083**

De overige materiële vaste activa betreffen met name hardware, software en licenties. Zelfontwikkelde software is niet-geactiveerd; alleen van derden gekochte software is geactiveerd. Kunst is niet geactiveerd onder de materiële vaste activa maar als niet in de balans opgenomen activa verantwoord.

De gehanteerde afschrijvingspercentages zijn in onderstaande tabel opgenomen:

		Afschrijvingspercentage
Grond en gebouwen	Verbouwingen	10%
Installaties en inventarissen	Installaties	10%
	Meubilair	10-20%
	Kantoormachines	20%
	Stoffering	12,5%
	Audio-visuele middelen	12,5%
	Overige	20%
Overige materiële vaste activa	Hardware	33,33%
	Software	33,33%
	Licenties	33,33%
	Overig (geen ICT-activa)	20%

Ictro, Prisma en stafdiensten

De Raad voor de rechtspraak is gedeeltelijk eigenaar van de materiële vaste activa van de landelijke diensten Ictro en Prisma. Het aandeel van de Raad voor de rechtspraak in de materiële vaste activa bedraagt voor Ictro circa 1,6 miljoen euro (31-12-2005: 1,1 miljoen euro) en voor Prisma circa 33 duizend euro (31-12-2005: 54 duizend euro).

De Rechtspraak maakt per 31 december 2006 gebruik van de diensten van drie gemeenschap-

pelijke beheerdiensten. Het betreft beheerdiensten in Arnhem, 's-Hertogenbosch en Den Haag. De gerechten die gebruik maken van de beheerdiensten zijn mede-eigenaar van de eigen activa van deze beheerdiensten. Het aandeel van de Rechtspraak in deze activa betreft per 31 december 2006 circa 1,6 miljoen euro (31-12-2005: 1 miljoen euro).

Eigendom
Van een deel van de materiële vaste activa is de Rechtspraak wel economisch eigenaar maar geen juridisch eigenaar. Het betreft hier voornamelijk verbouwingen en bedrijfsinstallaties die zijn geplaatst in panden waarin de gerechten zijn gehuisvest. De verbouwingen zijn opgenomen onder de categorie grond en gebouwen, de bedrijfsinstallaties zijn opgenomen in de categorie installaties en inventarissen.

Financiële vaste activa

[2] Vordering Ministerie van Justitie inzake vakantiegelden

Deze vordering betreft een vordering op het Ministerie van Justitie inzake de financiering van de te betalen vakantiegelden, die is ontstaan bij het inwerking treden van het baten-lastenstelsel per 1 januari 2005. Met het Ministerie van Justitie is geen aflossingsschema overeengekomen en er wordt door de Rechtspraak geen rente berekend.

Vlottende activa

Vorderingen

[3] Rekening-courant Ministerie van Justitie

Het saldo Rekening-courant Ministerie van Justitie is als volgt samengesteld:

Bedragen x € 1.000

	31-12-2006	31-12-2005
Vordering inzake dotatie exploitatiereserve		9.000
Vordering inzake dotatie egalisatierekening	16.700	16.700
Vordering inzake saldo werkkapitaal	5.253	5.750
Stand	**21.953**	**31.450**

[4] Overlopende activa

Bedragen x € 1.000

	31-12-2006	31-12-2005
Nog te ontvangen bedragen en overige overlopende activa	3.231	2.034
Vooruitbetaalde bedragen	3.860	3.462
Nog te ontvangen bijdrage		5.889
Totaal	**7.091**	**11.385**

Alle overige vorderingen en overlopende activa hebben een looptijd korter dan een jaar.

[5] Liquide Middelen

De liquide middelen staan vrij ter beschikking van de Rechtspraak.

Passiva

[6] Eigen vermogen

Bedragen x € 1.000

	31-12-2006	31-12-2005
Exploitatiereserve	36.725	17.677
Onverdeeld resultaat	9.622	19.048
Totaal	**46.347**	**36.725**

Het verloop van de exploitatiereserve is als volgt:

Bedragen x € 1.000

	2006	2005
Stand 1 januari	17.677	16.120
Versterking eigen vermogen		1.500
Toevoeging onverdeeld resultaat SSR 2004		57
Bestemming resultaat 2005	19.048	
Stand 31 december	**36.725**	**17.677**

In het Besluit financiering rechtspraak 2005 is in artikel 21 geregeld dat bij ingrijpende wijzigingen van de omstandigheden met aantoonbare gevolgen voor de productie de Minister en de Raad overleggen over te nemen maatregelen en het zonodig aanpassen van de productieaantallen en de landelijke prijzen. Pas na het opstellen van het jaarverslag 2006 vindt besluitvorming over een mogelijk beroep op deze 'hardheidsclausule' plaats. Op grond hiervan is in de balans het onverdeeld resultaat nog niet toegevoegd aan de exploitatiereserve.

Wanneer het totaal van de exploitatiereserve en het onverdeeld resultaat van de Rechtspraak in 2006 de grens van vijf procent van de baten 2005 van de Rechtspraak overschrijdt, wordt volgens het Besluit Financiering Rechtspraak 2005 het meerdere door de Rechtspraak uitgekeerd aan de Minister. In 2006 bedraagt deze overschrijding 6,8 miljoen euro.

[7] Egalisatierekening

Het verloop van de egalisatierekening is als volgt:

Bedragen x € 1.000

	2006	2005
Stand 1 januari	27.013	21.900
Opbrengst/bijdrage meer/minderwerk	9.548	-2.187
Doelmatigheidsbijdrage	14.600	7.300
Stand 31 december	**51.161**	**27.013**

Op basis van de met de Minister gemaakte afspraken heeft de Rechtspraak minderwerk voor een bedrag van 9,5 miljoen euro gerealiseerd. Deze bijdrage minderwerk [14] (zie paragraaf 2.5) wordt toegevoegd aan de egalisatierekening. De doelmatigheidsbijdrage vindt plaats op basis van het met de Minister afgesproken percentage van 2 procent van de over 2005 begrote productiegerelateerde bijdrage.

[8] Voorzieningen

De balanspost voorzieningen betreft de volgende voorzieningen:

Bedragen x € 1.000

	31-12-2006	31-12-2005
Reorganisatievoorziening	340	700
FPU-voorziening	5.366	5.889
Overige voorziening	80	80
Totaal	**5.786**	**6.669**

Reorganisatievoorziening

Aan de reorganisatievoorziening SSR (per 31-12-2005: 0,7 miljoen euro) is in 2006 0,029 miljoen euro toegevoegd en 0,389 miljoen euro onttrokken. Per saldo blijft een bedrag van 0,34 miljoen euro staan. De reorganisatie van de SSR wordt naar verwachting in 2007 afgerond.

FPU-voorziening

De FPU-voorziening is getroffen vanwege de verplichtingen die bij gerechten zijn ontstaan als gevolg van de aanvullingen FPU die zijn toegekend aan werknemers van de Rechtspraak die gebruik (gaan) maken van de zogenaamde Remkes-regeling. De voorziening is opgenomen tegen contante waarde waarbij rekening is gehouden met een contantmakingspercentage van 4,6 procent (2005: 4,7 procent).

Overige voorziening

Deze voorziening is opgebouwd uit een claim voor prijsbijstelling en een claim voortvloeiend uit de koffie- en theevoorziening voor het personeel van SSR. Deze voorziening is niet aangewend.

Langlopende schulden

[9] Leningen bij het Ministerie van Financiën

Specificatie Leningen		Bedragen x € 1.000
	2006	*2005*
Stand per 1 januari lang	44.314	43.003
Leningen aangegaan +/+	17.185	15.938
Kortlopend deel volgend boekjaar -/-	16.996	14.627
Stand per 31 december lang	**44.503**	**44.314**

De leningen zijn aangegaan ter financiering van de materiële vaste activa. Met het afsluiten van de leningovereenkomst met het Ministerie van Financiën wordt het rentepercentage vastgesteld.

De rente inzake de leningen varieert, afhankelijk van de looptijd van de lening, van 2,37 procent tot 4,19 procent.

Specificatie langlopend deel van de leningen	Bedragen x € 1.000
Deel van de lening dat afgelost wordt in 2008;	12.705
Deel van de lening die afgelost worden in 2009-2013;	27.243
Deel van de lening dat afgelost wordt na 2013.	4.555
Totaal	**44.503**

[10] Vooruitontvangen bedragen Openbaar Ministerie

De gemeenschappelijke materiële vaste activa zijn veelal geactiveerd op de openingsbalans van de rechtbank omdat die doorgaans de grootste gebruiker is. In de Modelovereenkomsten gemeenschappelijk gebruikte activa, externe en interne diensten is overeengekomen dat het Openbaar Ministerie niet bijdraagt in de afschrijvingskosten maar wel in de aanschafkosten. Dit betekent dat het Openbaar Ministerie niet bijdraagt in de afschrijvingskosten van de reeds aanwezige gemeenschappelijke activa per 1 januari 2005. Door haar bijdrage in de aanschafkosten in het verleden heeft het Openbaar Ministerie haar deel van de afschrijvingskosten immers al voldaan. De bijdrage Openbaar Ministerie uit het verleden is in de balans als vooruitontvangen bedragen Openbaar Ministerie afzonderlijk als passiefpost (langlopende schulden en kortlopende schulden) zichtbaar gemaakt. Als gevolg van nieuwe investeringen komt het voor dat deze balanspost wordt verhoogd. Parallel met de afschrijvingskosten valt deze schuld vrij ten gunste van het resultaat, zodat, per saldo, de afschrijvingskosten van het Openbaar Ministerie-deel van de bestaande gemeenschappelijke activa niet drukken op het resultaat van 2005 en de daarop volgende jaren.

Specificatie Vooruitontvangen OM		Bedragen x € 1.000
	2006	2005
Stand per 1 januari lang	6.885	5.748
Schulden aangegaan +/+	3.312	3.268
Kortlopend deel volgend boekjaar -/-	2.574	2.131
Stand per 31 december lang	**7.623**	**6.885**

Specificatie langlopend deel vooruitontvangen bedragen OM	Bedragen x € 1.000
Deel van vooruitontvangen bedragen OM dat vrijvalt in 2008;	2.127
Deel van vooruitontvangen bedragen OM dat vrijvalt in 2009-2013;	4.645
Deel van vooruitontvangen bedragen OM dat vrijvalt na 2013.	851
Totaal	**7.623**

Kortlopende schulden

[11] Overlopende passiva

	Bedragen x € 1.000	
	31-12-2006	31-12-2005
Nog te betalen bedragen		
Reservering vakantiegelden	21.329	21.470
Eindejaaruitkering incl. sociale lasten		3.725
Rentekosten	131	134
Overig	19.317	14.728
Vooruit ontvangen bedragen	3.335	1.705
Lening Raad voor de rechtspraak (kortlopend deel < 1 jaar)	16.996	14.627
Vrijval vooruitontvangen bedragen OM (kortlopend deel < 1 jaar)	2.574	2.131
Nog te betalen bedragen RGD (kortlopend deel < 1jaar)	5.150	
Totaal	**68.832**	**58.520**

Alle kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan een jaar.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Niet in de balans opgenomen activa

De Rechtspraak bezit kunst met een historische aanschafwaarde van circa 0,8 miljoen euro.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Huurverplichtingen
De verplichtingen met betrekking tot door de Rechtspraak gehuurde panden bedragen in 2007 circa 100 miljoen euro. De huurverplichtingen hebben betrekking op contracten die qua looptijd zeer uiteenlopen, waarbij het langstlopende contract als einddatum het jaar 2023 heeft. Het saldo van de verplichtingen is redelijk constant en stijgt aan de hand van de relatieve huurverhogingen. Huurverplichtingen nemen in de komende jaren gestaag toe, omdat veel panden worden gemoderniseerd, waarna de huurprijzen op een hoger niveau worden vastgesteld.

Facilitaire verplichtingen
Deze verplichtingen bedragen voor 2007 circa 14 miljoen euro en hebben betrekking op kosten voor onder andere beveiliging, catering en schoonmaak.

Toelichting op de geconsolideerde Staat van baten en lasten

[12] Bijdrage Ministerie van Justitie

Dit betreft de totale bijdrage zoals die door de Minister van Justitie in 2006 is verstrekt.

Opbouw budgettair kader Rechtspraak (x € 1.000)

	2006	2005
Stand Miljoenennota	766.742	761.192
Mutaties Voorjaarsnota	*48.239*	*11.310*
Mutaties Najaarsnota	*472*	*1.958*
Slotwet		*5.647*
Totaal begrotingsbijstelling	48.711	18.915
Vooruit ontvangen bijdragen	-4.786	
Totaal beschikbaar	**810.667**	**780.107**

In de bijdrage van het Ministerie van Justitie is een bijdrage in de gerechtskosten begrepen die in 2006 6,6 miljoen euro (2005: 6,7 miljoen euro) bedraagt en daarmee 1,5 miljoen euro hoger (2005: 1,9 miljoen euro hoger) is dan de gemaakte gerechtskosten [19].

[13] Bijdrage derden

Dit betreft onder meer opbrengsten die voortkomen uit ontvangen rente, ontvangsten uit het project Mediation, ontvangen WAO-gelden, de SSR-bijdrage van het Openbaar Ministerie en de SSR-bijdrage van andere derden.

[14] Bijdrage meer/minder werk

Dit betreft het saldo van meer- en minderwerk van productie zoals dat door de Rechtspraak is gerealiseerd ten opzichte van de met de Minister van Justitie gemaakte afspraken bij het vaststellen van de begroting. Deze wordt afgerekend tegen 70 procent van de afgesproken tarieven.

[15] Personele kosten

De personele kosten zijn te relateren aan het gemiddeld aantal werknemers bij de Rechtspraak. Hierover geeft tabel 12 Aantal medewerkers en formatie Rechtspraak in het Jaarverslag Rechtspraak 2006 nadere informatie.

De werknemers van de Rechtspraak vallen onder de pensioenregeling van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds. Een toegezegde pensioenregeling die in de jaarrekening wordt gekenmerkt als een toegezegde-bijdrageregeling waarbij premies worden betaald op basis van het salaris in het betreffende jaar. De Rechtspraak heeft voor deze pensioenregeling geen andere wettelijke of feitelijke verplichting indien een tekort zich voordoet bij het ABP. Wanneer echter de premiebetaling niet meer kostendekkend is, kan dit bij de Rechtspraak leiden tot ofwel een aanpassing van de premie dan wel een versobering van de pensioenregeling.

De vijf leden van de Raad voor de rechtspraak worden bezoldigd op basis van artikel 86 van de Wet op de rechterlijke organisatie juncto artikel 1 en 2 van het Besluit rechtspositie leden gerechtsbesturen en Raad voor de rechtspraak juncto artikel 7 en bijlage 3 van de *Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren.*

Geen van de functionarissen van de Rechtspraak ontvangt een beloning die hoger is dan het grensbedrag zoals dat is opgenomen in de *Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens*.

[16] Materiële kosten

Materiële kosten (x € 1.000)

	2006	2005
Huisvestingskosten	105.456	90.120
Exploitatiekosten	141.268	127.394
Totaal	**246.724**	**217.514**

De algemene bijdrage van 31,2 miljoen euro (2005: 21,7 miljoen euro) en de algemene bijdrage Prisma van 0,7 miljoen euro (2005: 0,7 miljoen euro) maken deel uit van de materiële kosten. Daarnaast worden nog specifieke bijdragen uitgekeerd.

[17] Afschrijvingskosten

De afschrijvingskosten [1] worden verminderd met 2,91 miljoen euro als gevolg van de vrijval van de balanspost Vooruitontvangen Bedragen Openbaar Ministerie. Het betreft hier de door het Openbaar Ministerie verstrekte bijdrage in de aanschaf van gemeenschappelijke activa die zijn aangeschaft voor 1 januari 2005. Door haar bijdrage in de aanschafkosten in het verleden heeft het Openbaar Ministerie haar deel van de afschrijvingskosten immers al voldaan.

Afschrijvingskosten (x € 1.000)

	2006	2005
Totaal afschrijvingen [1]	20.351	21.395
-/- Aflossing vooruitontvangen OM	2.910	3.054
Afschrijvingskosten [17]	**17.441**	**18.341**

[18] Rentekosten

Het betreft hier de rentelasten als gevolg van de door het Ministerie van Financiën verstrekte leningen ten behoeve van de aanschaf van materiële vaste activa.

[19] Gerechtskosten

Onder gerechtskosten worden verstaan de kosten die het gerecht maakt gedurende of als gevolg van zaak. Deze kosten worden volgens de open-eindfinanciering vergoed. Dit betekent dat de gerealiseerde kosten volledig worden vergoed.

[20] Overige kosten

Dit betreft kosten die niet in de voorgaande kostensoorten zijn begrepen.

[21] Doelmatigheidsbijdrage

De Rechtspraak heeft door middel van een doelmatigheidswinst in 2006 van 14,6 miljoen euro (2005: 7,3 miljoen euro) conform het Besluit Financiering Rechtspraak 2005 toegevoegd aan de egalisatierekening [7].

Accountantsverklaring

Aan de Raad voor de rechtspraak, Den Haag

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de op pagina 68 tot en met 79 opgenomen jaarrekening 2006 van de Raad voor de rechtspraak en de gerechten gezamenlijk bestaande uit de balans per 31 december 2006 en de staat van baten en lasten over 2006 met de daarbij behorende toelichtingen gecontroleerd.

Verantwoordelijkheid van Raad voor de rechtspraak

De Raad voor de rechtspraak is op grond van artikel 104 van de Wet op de rechterlijke organisatie verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven in overeenstemming met de grondslagen voor waardering van activa en passiva en met de methoden van resultaatbepaling, zoals uiteengezet in de toelichting op de jaarrekening, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag. Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer: het ontwerpen, invoeren en in stand houden van een intern beheersingssysteem relevant voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat, zodanig dat deze geen afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten bevat, het kiezen en toepassen van aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving en het maken van schattingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn. De Raad voor de rechtspraak en de gerechten gezamenlijk zijn tevens verantwoordelijk voor het totstandkomen van baten en lasten alsmede de balansmutaties in overeenstemming met de begrotingswetten en met andere van toepassing zijnde wettelijke regelingen.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is, op grond van artikel 104, vijfde lid van de Wet op de rechterlijke organisatie, het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controle-werkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn maar die niet tot doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van de Raad voor de rechtspraak. Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van schattingen die de Raad voor de rechtspraak heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening. Onze controle omvat tevens een toetsing van de totstandkoming van baten en lasten en de balansmutaties in overeenstemming met begrotingswetten en andere wettelijke regelingen.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de Raad voor de rechtspraak en de gerechten gezamenlijk per 31 december 2006 en van het resultaat over 2006 in overeenstemming met de grondslagen voor waardering van activa en passiva en met de methode van resultaatbepaling zoals uiteengezet in de toelichting op de jaarrekening en zijn de in de jaarrekening opgenomen baten en lasten alsmede de balansmutaties tot stand gekomen in overeenstemming met de begrotingswetten en met andere van toepassing zijnde wettelijke regelingen.

Verklaring betreffende andere wettelijke voorschriften en/of voorschriften van regelgevende instanties

Tevens melden wij dat het jaarverslag van de Raad voor de rechtspraak en de gerechten gezamenlijk, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Den Haag, 28 maart 2007
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Drs. A.E. Gerritsma RA

2	8	7	5	6	8	4
1	9	8	6	2	3	6
9	7	2	5	7	1	6
0	3	7	5	8	4	9
1	0	3	6	8	2	4
5	2	8	7	5	6	8
4	1	9	8	6	2	3

Deel II Cijfers

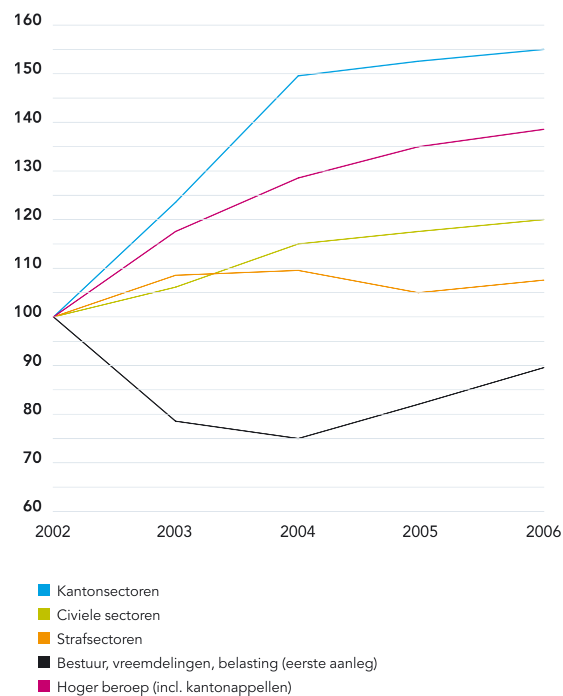
Tabel 1 Instroom rechtspraak in 2004, 2005 en 2006 (afgerond op tientallen)

	2004	2005	2006	groei 2006	groei 2005
Kantonsector rechtbanken	**1.032.280**	**1.050.660**	**1.070.040**	**2%**	**2%**
Handelszaken (incl. arbeidszaken en kort gedingen)	535.520	538.760	516.590	-4%	1%
Familiezaken	142.590	153.530	172.420	12%	8%
Akten en verklaringen	84.930	98.550	101.580	3%	16%
Strafzaken	178.900	166.920	183.960	10%	-7%
Mulderzaken (excl. adres onbekend)	90.330	92.910	95.480	3%	3%
Sector civiel rechtbanken	**250.370**	**255.050**	**261.430**	**3%**	**2%**
Handelszaken, insolventies en kort gedingen	113.960	113.680	114.460	1%	0%
Familiezaken	110.910	115.400	121.150	5%	4%
Presidentrekesten	25.500	25.970	25.820	-1%	2%
Sector bestuur rechtbanken	**107.740**	**109.610**	**114.330**	**4%**	**2%**
Bestuurszaken	48.930	50.920	50.750	0%	4%
Vreemdelingenzaken	58.810	58.690	63.590	8%	0%
Sector belasting rechtbanken	**0**	**22.110**	**30.900**	**40%**	**-**
Strafsector rechtbanken	**230.080**	**222.250**	**225.510**	**1%**	**-3%**
Appelcolleges	**73.270**	**64.460**	**62.540**	**-3%**	**-12%**
Handelszaken	9.330	10.230	10.110	-1%	10%
Familiezaken	3.670	4.140	4.200	1%	13%
Belastingzaken	15.800	4.030	2.130	-47%	-74%
Strafzaken	35.720	37.470	37.640	0%	5%
CRvB + CBb	8.760	8.590	8.460	-1%	-2%
Totaal Rechtspraak	**1.693.740**	**1.724.140**	**1.764.760**	**2%**	**2%**
Totaal excl. Vreemdelingenzaken	**1.634.930**	**1.665.450**	**1.701.170**	**2%**	**2%**
Totaal excl. Vreemdelingen- en belastingzaken	**1.619.130**	**1.639.300**	**1.668.140**	**2%**	**1%**
Belastingzaken totaal	**15.800**	**26.140**	**33.030**	**26%**	**65%**

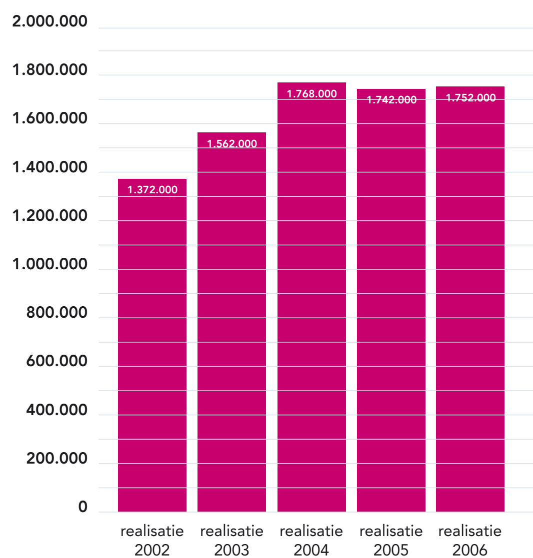
Tabel 2 Instroom naar sector, 2002-2006 (afgerond op honderdtallen)

	2002	2003	2004	2005	2006
Kantonsectoren	692.300	850.400	1.032.300	1.050.700	1.070.000
Civiele sectoren	217.800	231.300	250.400	255.100	261.400
Strafsectoren	211.000	228.400	230.100	222.200	225.500
Bestuur, vreemdelingen, belasting (eerste aanleg)	164.500	129.000	123.500	135.500	145.700
Hoger beroep (incl. kantonappellen)	44.900	52.400	57.500	60.700	62.100
Totaal	**1.330.500**	**1.491.500**	**1.693.700**	**1.724.100**	**1.764.700**
Index	**100**	**112**	**127**	**130**	**133**

Figuur 1 Instroom 2002-2006, geïndexeerd (2002 = 100)

Figuur 2 Totale productie Rechtspraak 2002-2006

Tabel 3 Productieontwikkeling 2002-2006 (afgerond op duizendtallen)[1]

	2002	2003	2004	2005	2006
Realisatie (in aantallen)	1.450.000	1.562.000	1.768.000	1.742.000	1.752.000
Groei (in aantallen)	9%	14%	13%	-1%	1%
Groei (werklast, gewogen productie)	10%	14%	4%	-1%	-3%
Productieaantallen t.o.v. de afspraak met de Minister	109%	114%	109%	107%	101%

1 Vanaf 2005 aantallen exclusief Mulderzaken 'adres onbekend'.

Tabel 4 Productiegroei naar rechterlijke instantie 2006

	Productie in aantallen		Gewogen productie (werklast)
	groei 2006	realisatie t.o.v. afspraken met de Minister 2006	groei 2006 t.o.v. 2005
Kantonzaken	1%	3%	-4%
Civiel rechtbank en hoven	1%	0%	1%
Straf rechtbank en hoven	1%	-7%	-6%
Bestuur (incl. belastingen- en vreemdelingenzaken)	0%	-2%	-3%
Totaal	**1%**	**1%**	**-3%**

Tabel 5 Productie rechtspraak in 2004, 2005 en 2006 (afgerond op tientallen)

	2004	2005	2006	groei 2006	groei 2005
Kantonsector rechtbanken	**1.012.810**	**1.059.700**	**1.065.790**	**1%**	**5%**
Handelszaken (incl. arbeidszaken en kort gedingen)	530.240	542.820	517.940	-5%	2%
Familiezaken	140.850	152.350	167.490	10%	8%
Akten en verklaringen	84.930	98.550	101.580	3%	16%
Strafzaken	170.160	168.190	183.320	9%	-1%
Mulderzaken (excl. adres onbekend)	86.640	97.790	95.470	-2%	13%
Sector civiel rechtbanken	**250.830**	**256.350**	**258.170**	**1%**	**2%**
Handelszaken, insolventies en kort gedingen	116.200	116.340	113.580	-2%	0%
Familiezaken	109.410	114.230	119.020	4%	4%
Presidentrekesten	25.230	25.780	25.580	-1%	2%
Sector bestuur rechtbanken	**135.170**	**122.310**	**112.420**	**-8%**	**-10%**
Bestuurszaken	48.140	50.910	50.230	-1%	6%
Vreemdelingenzaken	87.030	71.400	62.190	-13%	-18%
Sector belasting rechtbanken	**0**	**8.800**	**26.690**	**203%**	**-**
Strafsector rechtbanken	**234.520**	**219.540**	**221.800**	**1%**	**-6%**
Appelcolleges	**75.630**	**74.910**	**67.560**	**-1%**	**-1%**
Handelszaken	8.770	9.240	10.360	12%	5%
Familiezaken	3.520	3.800	4.060	7%	8%
Belastingzaken	17.920	13.080	4.910	-62%	-27%
Strafzaken	36.970	39.910	39.290	-2%	8%
CRvB + CBb	8.450	8.880	8.940	1%	5%
Totaal Rechtspraak	**1.708.960**	**1.741.600**	**1.752.420**	**1%**	**2%**
Totaal excl. Vreemdelingenzaken	**1.621.930**	**1.670.200**	**1.690.230**	**1%**	**3%**
Totaal excl. Vreemdelingen- en belastingzaken	**1.604.010**	**1.648.330**	**1.658.630**	**1%**	**3%**

Tabel 6 De productie ten opzichte van de instroom in 2005 en 2006

	instroom 2006	productie 2006	productie / instroom 2006	productie / instroom 2005
Kantonsector rechtbanken	**1.070.040**	**1.065.790**	**100%**	**101%**
Handelszaken (incl. arbeidszaken en kort gedingen)	516.590	517.940	100%	101%
Familiezaken	172.420	167.490	97%	99%
Akten en verklaringen	101.580	101.580	100%	100%
Strafzaken	183.960	183.320	100%	101%
Mulderzaken (excl. adres onbekend)	95.480	95.470	100%	105%
Sector civiel rechtbanken	**261.430**	**258.170**	**99%**	**101%**
Handelszaken, insolventies en kort gedingen	114.460	113.580	99%	102%
Familiezaken	121.150	119.020	98%	99%
Presidentrekesten	25.820	25.580	99%	99%
Sector bestuur rechtbanken	**114.330**	**112.420**	**98%**	**112%**
Bestuurszaken	50.750	50.230	99%	100%
Vreemdelingenzaken	63.590	62.190	98%	122%
Sector belasting rechtbanken	**30.900**	**26.690**	**86%**	**40%**
Strafsector rechtbanken	**225.510**	**221.800**	**98%**	**99%**
Appelcolleges	**62.540**	**67.560**	**108%**	**116%**
Handelszaken	10.110	10.360	102%	90%
Familiezaken	4.200	4.060	97%	92%
Belastingzaken	2.130	4.910	231%	325%
Strafzaken	37.640	39.290	104%	107%
CRvB + CBb	8.460	8.940	106%	103%
Totaal Rechtspraak	**1.764.760**	**1.752.420**	**99%**	**101%**
Totaal excl. Vreemdelingenzaken	**1.701.170**	**1.690.230**	**99%**	**100%**
Totaal excl. Vreemdelingen- en belastingzaken	**1.668.140**	**1.658.630**	**99%**	**101%**

Tabel 7 Productie ten opzichte van de afspraken met de Minister 2006

	afspraken in aantallen[2]	productie in aantallen	productie t.o.v. afspraken
Rechtbanken	**1.670.370**	**1.684.870**	**101%**
Sector kanton	1.031.440	1.065.790	103%
Sector civiel exclusief akten	258.060	258.170	100%
Sector bestuur	52.470	50.230	96%
Vreemdelingenkamers	69.370	62.190	90%
Belasting	18.800	26.690	142%
Sector straf incl. RC	240.220	221.800	92%
Gerechtshoven	**60.580**	**58.620**	**97%**
Civiel	14.710	14.420	98%
Straf	39.840	39.290	99%
Belasting	6.030	4.910	81%
CRvB	**8.460**	**7.940**	**94%**
Totaal Rechtspraak[3]	**1.739.410**	**1.751.430**	**101%**

2 Afspraken op basis van de 1e suppletore begroting 2006.
3 Het CBb wordt lump sum gefinancierd.

Tabel 8 Werkvoorraad 2006 (afgerond op tientallen)

	werkvoorraad in aantallen
Rechtbanken	
Civiel	
Handelszaken	96.950
Familiezaken	33.400
Beslissingen president / civielrecht algemeen	6.020
Bestuur	
Bestuurszaken	29.050
Vreemdelingenzaken	21.160
Belastingzaken	17.620
Straf	
Strafzaken	31.550
Rechtbanken, kanton	
Civiel	
Handelszaken	46.800
Familiezaken	26.640
Beslissingen president / civielrecht algemeen	1.360
Straf	
Strafzaken	45.660
Gerechtshoven	
Civiel	
Handelszaken	12.500
Familiezaken	4.080
Belasting	
Belastingzaken	4.560
Straf	
Strafzaken	13.510

Tabel 9 Doorlooptijden in dagen, gemiddelde en mediaan (med.), 2004-2006

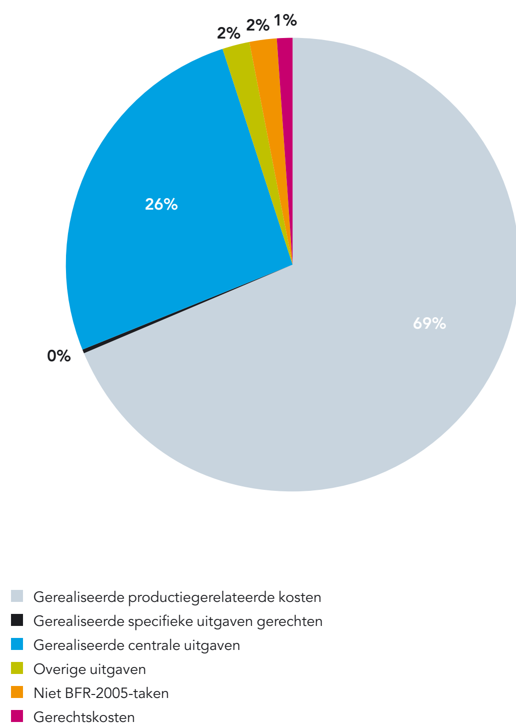
	2004		2005		2006		groei 2006 (%)
	gemiddelde	(med.)	gemiddelde	(med.)	gemiddelde	(med.)	gemiddelde
Kanton							
Handelszaak of arbeidszaak met verweer	77	(28)	81	(28)	80	(28)	-1%
Handelszaak zonder verweer (verstek)	10	(14)	9	(14)	8	(7)	-14%
Familiezaak	25	(6)	29	(6)	25	(6)	-13%
Voorlopige voorziening	29	(21)	30	(22)	29	(21)	-5%
Strafzaak bij kanton (overtreding)	60	-	55	-	44	-	-20%
Civiel, rechtbank							
Handelszaak met verweer	587	(329)	577	(307)	524	(280)	-9%
Handelszaak zonder verweer (verstek)	34	(28)	33	(28)	35	(28)	7%
Beschikking op verzoekschrift (met name insolventie)	57	(47)	65	(47)	61	(48)	-6%
Faillissement (beëindigd)	720	-	1.057	-	1.130	-	7%
Scheidingszaak	117	(55)	117	(49)	113	(46)	-3%
Beschikking op verzoekschrift aan de kinderrechter	36	(41)	48	(42)	54	(48)	12%
Overige familiezaak (b.v. adoptie)	156	(103)	154	(99)	152	(99)	-1%
Kort geding	49	(31)	47	(31)	47	(33)	0%
Civiel, gerechtshof							
Handel	521	(406)	492	(392)	488	(357)	-1%
Familie (excl. BOPZ en kinderrechter)	210	(169)	206	(170)	218	(182)	6%
Straf, rechtbank							
Strafzaak (meervoudig behandeld=MK)	102	-	98	-	98	-	0%
Uitwerken vonnis strafzaak voor hoger beroep (MK)	116	-	118	-	125	-	6%
Politierechterzaak (incl. economische)	42	-	32	-	34	-	6%
Strafzaak bij de kinderrechter (enkelvoudig)	43	-	43	-	36	-	-16%
Straf, gerechtshof							
Strafzaak (MK & EK)	-	-	-	-	217	-	-
Uitwerken vonnis t.b.v. cassatie	-	-	-	-	167	-	-
Bestuur, rechtbank							
Bestuurszaak	330	(302)	302	(265)	301	(259)	0%
Voorlopige voorziening bij een bestuurszaak	45	(36)	43	(36)	44	(36)	3%
Vreemdelingenzaak	435	(411)	315	(210)	210	(171)	-33%
Belasting, rechtbank en gerechtshof							
Belastingzaak, rechtbank	-	-	-	-	263	(249)	-
Belastingzaak, gerechtshof	508	-	566	-	778	-	37%
College van Beroep voor het bedrijfsleven							
Bestuurszaak	417	-	467	-	483	-	3%
Voorlopige voorziening	77	-	54	-	38	-	-30%
Centrale Raad van Beroep							
Bestuurszaak	709	-	606	-	552	-	-9%
Voorlopige voorziening	47	-	44	-	49	-	11%

De mediaan van strafzaken bij de rechtbanken, kantonsectoren en de gerechtshoven kan nog niet worden opgenomen omdat gegevens hierover op landelijk niveau niet beschikbaar zijn. Hetzelfde geldt voor de faillissementen bij de rechtbanken en de belastingzaken bij de gerechtshoven en het CBb en de CRvB.

Tabel 10 Kostenspecificatie 2006 (bedragen x € 1000)

	2006	
Gerealiseerde productiegerelateerde kosten		**545.678**
Gerealiseerde specifieke uitgaven gerechten		**610**
Gerealiseerde centrale uitgaven		**207.954**
Bijdrage in de huisvestingkosten gerechten	96.761	
Ict	62.679	
Opleidingen	17.596	
Bureau Raad	17.902	
Overig	13.013	
Overige uitgaven		**27.917**
Megazaken	9.714	
Bijzondere kamers	5.926	
Tuchtrecht	1.435	
Commissies van Toezicht	4.301	
Niet wettelijke taken	6.540	
Gerechtskosten		**5.122**

Figuur 3 Kostenspecificatie 2006

Tabel 11 Gerealiseerde minutentarieven 2006[4]

	minutentarief (euro)	
Rechtbanken	RA	GA
Civiel	1,96	1,29
Bestuur (excl. VK)	2,01	1,39
Straf	2,96	1,81
Kanton	2,18	1,30
Bestuur VK	2,16	1,70
Belasting	1,93	1,42
Gerechtshoven		
Civiel	2,13	1,28
Straf	2,69	1,77
Belasting	2,78	2,03
Bijzondere colleges		
Centrale Raad van Beroep	2,98	1,06

Tabel 12 Aantal medewerkers en formatie rechtspraak 2003-2006

	31-12-2003		31-12-2004		31-12-2005		31-12-2006	
	aantal dec 2003	fte dec 2003	aantal dec 2004	fte dec 2004	aantal dec 2005	fte dec 2005	aantal dec 2006	fte dec 2006
Rechterlijke ambtenaren	2.108	1.926	2.200	2.004	2.242	2.039	2.279	2.072
Gerechtsambtenaren (direct)	5.524	4.936	5.693	5.077	5.699	5.078	5.821	5.160
Totaal medewerkers direct	**7.632**	**6.862**	**7.893**	**7.081**	**7.941**	**7.117**	**8.100**	**7.232**
% van totaal	*85%*	*85%*	*85%*	*85%*	*85%*	*85%*	*86%*	*85%*
Staftaken Gerechten (GA indirect) *	920	848	1.065	968	1.116	1.016	1.151	1.049
Gemeenschappelijk Beheer (GA indirect) **	439	404	358	330	255	237	214	198
Totaal medewerkers indirect	**1.359**	**1.252**	**1.423**	**1.298**	**1.371**	**1.253**	**1.365**	**1.247**
% van totaal	*15%*	*15%*	*15%*	*15%*	*15%*	*15%*	*14%*	*15%*
Totaal personeel direct & indirect	**8.991**	**8.114**	**9.316**	**8.379**	**9.312**	**8.370**	**9.465**	**8.479**
Rechterlijke ambtenaren	**2.108**	**1.926**	**2.200**	**2.004**	**2.242**	**2.039**	**2.279**	**2.072**
% van totaal	*23%*	*24%*	*24%*	*24%*	*24%*	*24%*	*24%*	*24%*
Gerechtsambtenaren direct en indirect	**6.883**	**6.188**	**7.116**	**6.375**	**7.070**	**6.331**	**7.186**	**6.407**
% van totaal	*77%*	*76%*	*76%*	*76%*	*76%*	*76%*	*76%*	*76%*
Totaal personeel direct & indirect	**8.991**	**8.114**	**9.316**	**8.379**	**9.312**	**8.370**	**9.465**	**8.479**

Het personeel van de Raad voor de rechtspraak(149,6 fte) is opgenomen onder GA indirect; in eerdere jaarverslagen onder GA direct. Dit getal is inclusief de medewerkers van de landelijke strafbureau's

* = 83% van de totaal geregistreerde staftaken bij gerechten

** = 70% van de totaal geregistreerde staftaken bij het Gemeenschappelijk Beheer

Tabel 13 Bezetting landelijke diensten en projecten OM/Rechtspraak 2003-2006

Landelijke diensten en projecten (SSR, Ictro & Prisma)	31-12-2003		31-12-2004		31-12-2005		31-12-2006	
	aantal	fte	aantal	fte	aantal	fte	aantal	fte
Rechterlijke ambtenaren	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
Gerechtsambtenaren	511	484	487	461	445	418	449	420

Het betreft hier het totale personeelsbestand van SSR, Ictro en dienst Prisma.
Deze landelijke diensten worden door de Rechtspraak en het OM gezamenlijk gefinancierd.

Tabel 14 Man-vrouw verdeling 2003-2006

	aantal 31-12-03			aantal 31-12-04			aantal 31-12-05			aantal 31-12-06		
	m	v	tot.	m	v	tot.	m	v	tot.	m	v	tot.
Rechterlijke ambtenaren	1.136	9.72	2.108	1.177	1.023	2.200	1.179	1.063	2.242	1.181	1.098	2.279
	54%	46%	100%	53%	47%	100%	53%	47%	100%	52%	48%	100%
Gerechtsambtenaren (direct)	1.641	3.883	5.524	1.639	4.054	5.693	1.643	4.056	5.699	1.672	4.149	5.821
	30%	70%	100%	29%	71%	100%	29%	71%	100%	29%	71%	100%

Tabel 15 Man-vrouwverdeling in functies als rechterlijk ambtenaar 2006

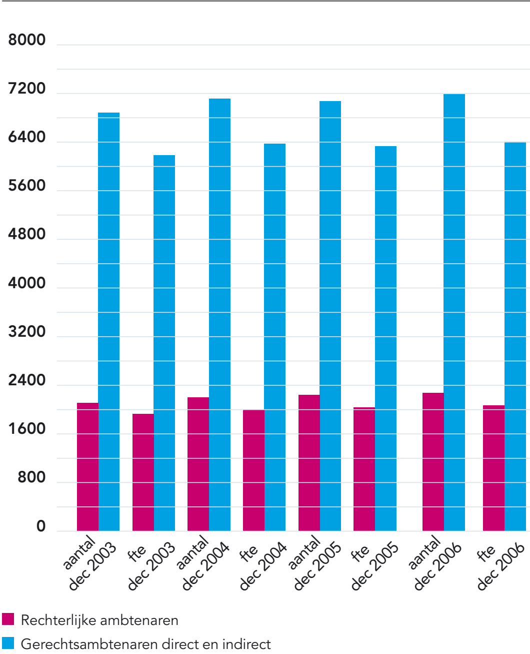
	aantal 31-12-06		
	mannen	vrouwen	totaal
president (voorzitter van bestuur)	**23**	**4**	**27**
hof / bijzonder college	8	0	8
rechtbank	15	4	19
sectorvoorzitter (lid van bestuur)	**72**	**28**	**100**
hof / bijzonder college	17	5	22
rechtbank	55	23	78
(coördinerend) vice-president	**449**	**222**	**671**
hof / bijzonder college	97	35	132
rechtbank	352	187	539
raadsheer	**184**	**135**	**319**
rechter	**418**	**644**	**1.062**
overige rechterlijke ambtenaren	**35**	**65**	**100**
	1.181	**1.098**	**2.279**

'Overige rechterlijke ambtenaren' betreft rechterlijke ambtenaren in de volgende functies: gerechtsauditeur tevens plaatsvervanger; gerechtsauditeur; voorzitter/lid van de Raad voor de rechtspraak.

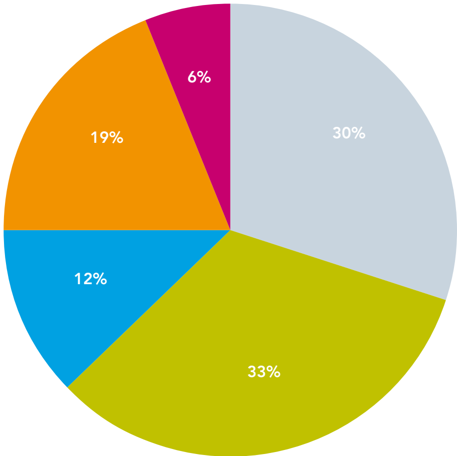
Tabel 16 Arbeidsverzuim 2005 en 2006 (excl. zwangerschapsverlof)

	verzuimpercentage 2005			verzuimpercentage 2006		
	mannen	vrouwen	totaal	mannen	vrouwen	totaal
Rechterlijke ambtenaren	2,6%	3,4%	3,0%	2,2%	4,0%	3,0%
Gerechtsambtenaren (direct & indirect)	4,6%	6,5%	5,8%	4,5%	5,7%	5,2%
Gemeenschappelijk Beheer (100%)	6,2%	7,5%	6,7%	3,6%	6,2%	4,5%
Landelijke diensten OM en Rechtspraak (100%)	6,6%	9,7%	7,5%	4,8%	6,9%	5,3%

Figuur 4 Aantal medewerkers en formatie rechtspraak

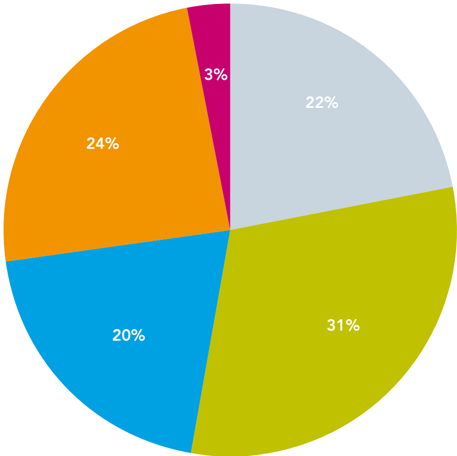

Figuur 5 Gemiddelde bezetting (in fte) per sector Rechterlijk ambtenaar

- sector straf
- sector civiel
- sector kanton
- sector bestuur
- bijzondere colleges

Figuur 6 Gemiddelde bezetting (in fte) per sector Gerechtsambtenaar

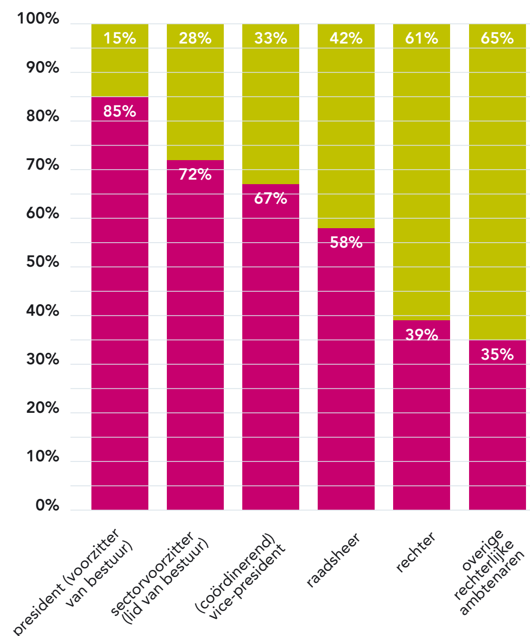

- sector straf
- sector civiel
- sector kanton
- sector bestuur
- bijzondere colleges

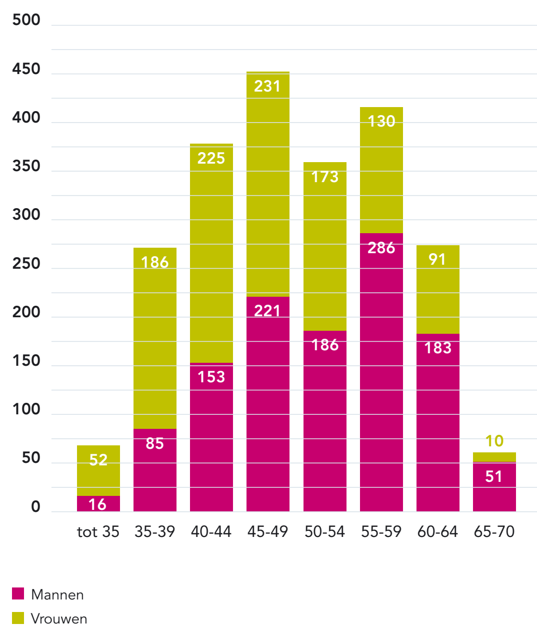
Figuur 7 Man-vrouwverdeling in aantallen 2006

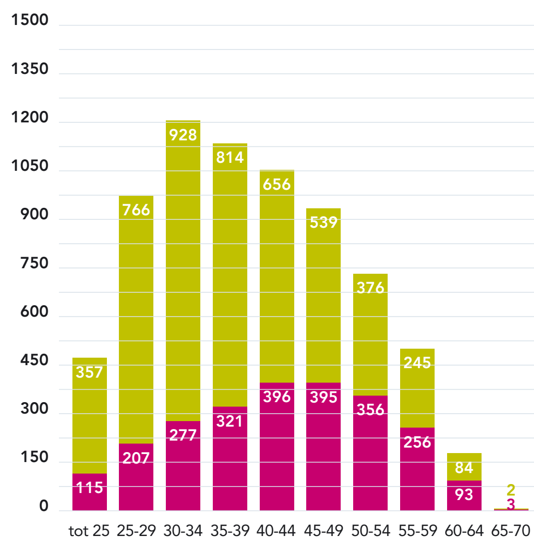
Figuur 8 Man-vrouwverdeling naar functie, aantal 31-12-06

Figuur 9 Rechterlijke ambtenaren naar leeftijd, december 2006

Figuur 10 Gerechtsambtenaren (in-)direct naar leeftijd, december 2006

Tabel 17 Gerealiseerde Productgroepprijs versus afgesproken prijs[1]

	Gerealiseerd	Afgesproken*	Verschil
Rechtbanken			
Civiel	744,84	780,63	35,79
Bestuur (excl. VK)	1.701,10	1.698,12	2,98-
Straf	653,63	593,94	59,69-
Kanton	119,17	124,78	5,61
Bestuur VK	758,49	991,54	233,05
Belasting	759,09	1.051,23	292,14
Gerechtshoven			
Civiel	3.398,76	3.623,51	224,75
Straf	1.179,14	1.249,98	70,84
Belasting	2.817,10	1.051,23	1.765,87-
Bijzondere colleges			
Centrale Raad van Beroep	2.752,45	2.867,87	115,42
College van Beroep voor het bedrijfsleven		*geen prijs*	

1 Uit de tabel met de gerealiseerde productgroepprijzen blijkt dat de meeste prijzen lager zijn dan is afgesproken tussen Raad en Minister van Justitie. Dit komt in de eerste plaats doordat in de afgesproken prijzen de doelmatigheidskorting van 2% voor 2006 niet is verwerkt. Daarnaast zijn de lagere gerealiseerde prijzen te verklaren uit de wijzigingen in de zaaksamenstelling binnen de diverse productgroepen. Gemiddeld genomen is de zaaksamenstelling lichter geworden. De prijzen voor de productgroepen straf, bestuur en belasting hoven vormen hierop een uitzondering daar liggen de prijzen door de samenstelling van zaken binnen de productgroepen hoger.

Tabel 18 Selectiecommissie rechterlijke macht, 2006

	Totaal	Man	Vrouw
Cijfers Raio-selectie 2006			
Aantal kandidaten	339	96 (28%)	243 (72%)
– Afgewezen	284	85 (30%)	199 (70%)
– Aanbevolen	55	11 (20%)	44 (80%)
Cijfers Rio-selectie 2006			
Aantal kandidaten	108	43 (40%)	65 (60%)
– Afgewezen	23	12 (52%)	11 (48%)
– Aanbevolen	85	31 (36%)	54 (64%)

Afkortingen en terminologie

BAR	Basis Advocaten Registratie
BISTRO	Bureau Internet Systemen en Toepassingen Rechterlijke Organisatie
BOPZ	Wet bijzondere opnemingen psychiatrische ziekenhuizen
CBb	College van Beroep voor het bedrijfsleven
CIR	Centraal Insolventieregister
CPB	Centraal Planbureau
CRvB	Centrale Raad van Beroep
EK	Enkelvoudige kamer, bestaande uit één rechter (bijvoorbeeld politierechter, kinderrechter, president in kort geding, economische politierechter)
EJTN	European Judicial Training Network
ENCJ	European Network of Councils for the Judiciary
Fte	Formatieve eenheid (personeel)
GA	Gerechtsambtenaar
Gerecht(en)	Alle rechtbanken, gerechtshoven en appèlcolleges
GPS	Geïntegreerd Processysteem Strafrecht
Ictro	Ict-beheerorganisatie van de Rechtspraak en het Openbaar Ministerie
InfoRM	Informatievoorziening voor de Rechterlijke Macht
Kamer	Organisatorische eenheid van een gerecht bestaande uit één rechter (enkelvoudige kamer) of drie rechters (meervoudige kamer)
LBM	Landelijk Bureau Mediation
LCM	Landelijk Coördinatiecentrum Megazaken
Megazaak	Een strafrechtelijk dossier (samenhangend strafrechtelijk onderzoek, inclusief ontneming) dat 30 of meer zittingsuren meervoudige kamer vergt
Minutentarief	Kosten per minuut per productgroep
MK	Meervoudige kamer, bestaande uit drie rechters.
Mulderzaken	Lichte verkeersovertredingen die buiten het strafrecht om administratief worden afgedaan
OM	Openbaar Ministerie
Productie, absoluut	De omvang van het aantal afgedane producten. Dit zijn voor het grootste deel afgedane zaken. Er zijn echter ook producten die niet als een zaak zijn te beschouwen, zoals het opmaken van akten in nalatenschappen. Ook kunnen sommige zaken leiden tot meer dan een product, zoals raadkamerbehandelingen en het uitwerken van vonnissen.
Productie, gewogen	Omdat tussen zaken grote verschillen in behandeltijd kunnen bestaan, wordt het product gewogen productie gehanteerd. Deze gewogen productie wordt berekend door de productieaantallen te vermenigvuldigen met de gemiddelde behandeltijd per zaakscategorie.
RA	Rechterlijk ambtenaar
Raio	Rechterlijk ambtenaar in opleiding
Rechtspraak	Het organisatieverband van de 26 gerechten (de 19 rechtbanken, 5 gerechtshoven en 2 bijzondere appelcolleges) en de Raad voor de rechtspraak
Rio	Rechter in opleiding
SSR	Studiecentrum Rechtspleging
WODC	Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum
WOZ-zaken	Zaken met betrekking tot de Wet waardering onroerende zaken
ZM	Zittende Magistratuur